

W NUMERZE:

AKTUALNOŚCI, WYDARZENIA 4

Konferencja w Lubaniu z udziałem Marszałka
Zapraszamy do udziału w filmie promującym dobre praktyki rolnicze

FINANSE, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, PRAWO 6

Opodatkowanie sprzedaży bezpośredniej przetworzonych produktów rolnych
Tworzenie grup i organizacji producentów – zalecenia
Agroturytyka a podatek dochodowy (cz. I)
Dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny ruszyły
Aktualne informacje prawne dla rolnictwa
Przedłużenie vacatio legis nowej ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

UPRAWA 16

Wiosenna strategia nawożenia rzepaku ozimego
Wyniki badań parametrów ilościowych wybranych odmian kukurydzy
Jak powstaje materiał sadzeniowy najwyższej jakości?
Wymogi dotyczące nabywania środków ochrony roślin oraz pozarolniczego ich stosowania
Gryzonie w gospodarstwie
Dzierżawa wolnych gruntów
Przypominamy - luty

HODOWLA 29

Żyto w żywieniu świń
Zasady prawidłowego żywienia koni
Główne obowiązki i zakazy dotyczące posiadacza zwierząt
Przypominamy - luty

ŚRODOWISKO 34

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN

POMORSKA IZBA ROLNICZA 40

Z prac samorządu rolniczego
Zimowiska dla dzieci rolników
Droga niezgody
Rolnik na medal

PREZENTACJE 44

Ekologiczna wołowina pomorska z Pawłowa
Zgoda buduje
Z wizytą u Państwa Bojanowskich

DONIESIENIA 49

Niezapomniane przysłowia

GOSPODARSTWO DOMOWE 50

Zioła i rośliny przyprawowe - seler zwyczajny
Niedoceniane buraki
Drobiowe różności

OFERTY 55

ROZRYWKA 57

Stały dodatek - RAPORT Z RYNKU

Od redakcji

Wprawdzie kalendarz i pogoda za oknem stale przypominają nam, że jest jeszcze zima, to jednak z niecierpliwością oczekujemy nadejścia wiosny.

Zanim ona nastąpi, skorzystajmy z tego, że mamy trochę więcej czasu i poświęćmy go na dokształcanie, w czym pomocne mogą być szkolenia organizowane przez PODR (pełna oferta szkoleniowa dostępna jest na stronie www.podr.pl) oraz nasz miesięcznik.

W lutowym wydaniu „Pomorskich Wieści Rolniczych” publikujemy m.in. informacje nt. nowych uregulowań prawnych, zgodnie z którymi rolnicy będą mogli sprzedawać produkty przetworzone z własnego gospodarstwa, bez konieczności zakładania firmy.

Warto też zapoznać się z zaleceniami dotyczącymi tworzenia grup producenckich oraz zasadami przyznawania pomocy w ramach operacji „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN” (poddziałanie „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych”, objęte PROW na lata 2014–2020). Wnioski o wsparcie finansowe inwestycji będzie można składać od 10 lutego do 10 marca br.

W dziale „Uprawa” przypominamy zasady nawożenia rzepaku ozimego, a także podajemy wyniki doświadczeń odmianowych dotyczących kukurydzy.

Zapraszamy do lektury!

(red.)

W numerze dodatkowo:

- kalendarz biodynamiczny na luty
- kalendarz biodynamiczny na marzec
- kalendarz wędkarski na luty

WSPÓŁWYDAWCY:

Agencja Nieruchomości Rolnych
OT w Gdańsku

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji
Rolnictwa, Pomorski OR w Gdyni

Agencja Rynku Rolnego
OT w Gdyni

Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego
OR w Gdańsku

Pomorska Izba Rolnicza

Konferencja w Lubaniu z udziałem Marszałka

Iwona Nody

Podczas konferencji prasowej, która odbyła się 20 stycznia br. w Lubaniu, ogłoszono ważną dla całego regionu wiadomość - latem 2016 roku siedziba Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego zostanie przeniesiona właśnie do Lubania.

Investycja nie byłaby możliwa, gdyby nie wsparcie Marszałka Województwa Pomorskiego - Mieczysława Struka. Na konferencji obecny był także Dariusz Męczykowski - radny Sejmiku Województwa Pomorskiego.

Od lewej: radny Sejmiku Województwa Pomorskiego - Dariusz Męczykowski, Marszałek Województwa Pomorskiego - Mieczysław Struk i Dyrektor PODR w Gdańsku - Aleksander Mach

W trakcie konferencji Dyrektor Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego - Aleksander Mach przedstawił szczegółowo zmiany, jakie zachodzą w Lubaniu. W budynku dawnej szkoły trwają obecnie prace modernizacyjno-adaptacyjne. Już niebawem powstanie tam nowoczesna siedziba, która służyć będzie rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich całego województwa.

Dyrektor Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego - Aleksander Mach przedstawił szczegółowo zmiany, jakie zachodzą w Lubaniu

Dyrektor Aleksander Mach przypomniał również, jakie inwestycje udało się zrealizować do tej pory. Zaprezentował także plany dotyczące funkcjonowania jednostki. Obecni mogli z bliska przyjrzeć się postępowi prac. Dyrektor, wraz z kierownikiem budowy, oprowadzili zaproszonych gości oraz przedstawicieli mediów po placu budowy.

Goście przyjrzeć się postępowi prac

Przypomnijmy, w Lubaniu powstało już Pomorskie Centrum Pszczelarskie oraz innowacyjna mikrobiogazownia rolnicza. Ale to nie koniec rozwoju PODR - w trakcie realizacji jest zadanie polegające na założeniu demonstracyjnego, doświadczalnego sadu i Pomorskiego Centrum Edukacji Energii Odnawialnej. Plany na przyszłość są równie ambitne - w 2017 roku wyremontowany ma zostać budynek przy ulicy Maderskiego 4, a w 2018 roku - powstanie infrastruktura wystawiennicza. ■

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

ZAPROSZENIE

w związku z realizacją operacji „Innowacyjna Wieś Pomorska”, finansowanej z Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w zakresie Sieci na rzecz Innowacji w Rolnictwie (SIR), serdecznie zapraszamy do udziału w filmie promującym dobre praktyki rolne.

W filmie promować się będzie 10 gospodarstw i/lub firm wdrażających innowacyjne rozwiązania w swojej działalności.

Wszystkich zainteresowanych współpracą przy produkcji filmowej serdecznie zapraszamy.

Zgłoszenia przyjmowane będą do dnia **29.02.2016 r.**, do **godz. 14.00** na formularzu zgłoszeniowym zamieszczonym na stronie www.podr.pl oraz w biurach powiatowych PODR. Wypełnione formularze należy przesać na adres: PODR w Gdańsku ul. Trakt św. Wojciecha 293, 80-001 Gdańsk lub na adres e-mail: p.gorski@podr.pl / m.kara@podr.pl

Więcej informacji na temat realizacji filmu promocyjnego pod numerami:

501-836-855 Przemysław Górski oraz 797-010-641 Marta Kara.

*PODR w Gdańsku zastrzega sobie prawo do przedłużenia terminu składania ofert oraz terminu rozstrzygnięcia, a także wyboru ofert, które spełniły warunki ogłoszonego konkursu.

Opodatkowanie sprzedaży bezpośredniej przetworzonych produktów rolnych

Daniel Roszak

Od 1 stycznia 2016 roku weszły w życie regulacje zawarte w ustawie z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015 poz. 609).

Zgodnie z zapisami ustawy, przychody ze sprzedaży przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, z wyjątkiem przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych uzyskanych w ramach prowadzonych działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym na podstawie odrębnych przepisów, uważa się za przychody pochodzące z innych źródeł. Taka kwalifikacja powoduje, że działalności takiej nie trzeba rejestrować w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, czyli nie ma potrzeby rejestrowania pozarolniczej działalności gospodarczej.

Co można robić?

Można sprzedawać przetworzone w sposób inny niż przemysłowy produkty roślinne i zwierzęce pochodzące z własnej uprawy, hodowli lub chowu, z wyjątkiem uzyskanych w ramach prowadzonych działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym na podstawie odrębnych przepisów, czyli np. pieczywo, wędliny, dżemy, soki, mąkę.

Czego nie musimy robić?

Przychody ze sprzedaży takich produktów nie będą zaliczane do przychodów z działalności gospodarczej, a więc nie trzeba rejestrować pozarolniczej działalności gospodarczej.

Co z podatkiem dochodowym?

Przychody takie co do zasady będą opodatkowane skalą podatkową. Oznacza to, że podatek będzie tutaj liczony od dochodu według odpowiedniej stawki podatku wynoszącej 18% i 32%.

Można jednak wybrać prostszą formę rozliczenia podatku dochodowego - w formie ryczałtu ewidencjonowanego. Podatek ten wynosi 2% od przychodu (stawka preferencyjna), czyli wartości zaewidencjonowanej sprzedaży. Aby zostać opodatkowanym w tej formie, należy złożyć pisemne oświadczenie o wyborze opodatkowania w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych na dany rok podatkowy naczelnikowi urzędu skarbowego właściwemu według miejsca zamieszkania, nie później niż do dnia 20 stycznia danego roku. Jeżeli rozpoczynamy naszą działalność przetwórczą w trakcie roku podatkowego, pisemne oświadczenie musimy złożyć nie później niż w dniu uzyskania pierwszego przychodu.

Ryczałtem możemy być opodatkowani do czasu aż przychody w roku poprzednim nie przekroczą równowartości 150.000 euro, czyli na pewno przez cały 2015 rok.

A co z małżonkiem?

Jeżeli gospodarstwo rolne należy do małżonków, każdy z nich powinien rozliczyć się z tego tytułu odrębnie. Możliwe jest jednak złożenie oświadczenia w urzędzie skarbowym o rozliczaniu takich przycho-

dów tylko przez jednego z małżonków - tak samo, jak przy tzw. prywatnym najmie. Oświadczenie takie należy złożyć w terminie do 20 stycznia danego roku podatkowego, a w przypadku rozpoczynania przetwórstwa w trakcie roku - w terminie pierwszej wpłaty na ryczałt ewidencjonowany. Wybrany małżonek opodatkuje całość przychodów i będzie obowiązany do złożenia zeznania PIT-28.

Jakie musimy spełnić warunki?

W myśl znowelizowanej ustawy o PIT, przychody ze sprzedaży ww. produktów będą zaliczane do przychodów z innych źródeł, przy spełnieniu następujących warunków:

1. sprzedaż nie jest wykonywana na rzecz osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej lub na rzecz osób fizycznych na potrzeby prowadzonej przez nie pozarolniczej działalności gospodarczej;
2. przetwarzanie produktów roślinnych i zwierzęcych i ich sprzedaż nie odbywa się przy zatrudnieniu osób na podstawie umów o pracę, umów zlecenia, umów o dzieło oraz innych umów o podobnym charakterze;
3. sprzedaż następuje wyłącznie:
  - a) w miejscach, w których produkty te zostały wytworzone,
  - b) na targowiskach, przez które rozumie się wszelkie miejsca przeznaczone do prowadzenia handlu, z wyjątkiem sprzedaży dokonywanej w budynkach lub w ich częściach;
4. prowadzona jest ewidencja sprzedaży, która powinna być przechowywana w miejscu sprzedaży produktów;
5. podatnik nie uzyskał innych przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Jak ma wyglądać ewidencja sprzedaży?

Dzienne przychody powinny być ewidencjonowane w dniu sprzedaży.

W ewidencji muszą znaleźć się co najmniej następujące informacje:

- numer kolejnego wpisu,
- data uzyskania przychodu,
- kwota przychodu,
- przychód narastająco od początku roku.

Ewidencję należy posiadać w miejscu sprzedaży przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych.

A co z VAT-em?

Rolnicy rozliczają podatek od towarów i usług według zasad ogólnych bądź podlegają szczególnym procedurom dotyczącym rolników ryczałtowych. Rolnikiem ryczałtowym jest rolnik dokonujący dostawy produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej lub świadczący usługi rolnicze,

korzystający ze zwolnienia od podatku od towarów i usług na podstawie art. 43, ust. 1, pkt 3 ustawy o VAT.

Produkty rolne to nie tylko produkty nieprzetworzone, ale także towary wytworzone z nich przez rolnika ryczałtowego z produktów pochodzących z jego własnej działalności rolniczej przy użyciu środków zwykle używanych w gospodarstwie rolnym, leśnym i rybackim. A zatem, do produktów rolnych, których sprzedaż podlega zwolnieniu, wpisują się m.in. owoce, dzemy, konfitury i soki, które mogą być wytwarzane (w sposób typowy dla gospodarstwa rolnego) przez rolników z owoców pochodzących z własnego gospodarstwa rolnego. Nie mogą to być jednak towary wytworzone przez rolnika przy użyciu środków innych niż typowe dla gospodarstwa rolnego, leśnego, rybackiego, tj. przykładowo przy wykorzystaniu specjalistycznego sprzętu np. linii produkcyjnych i technologii charakterystycznych dla produkcji na skalę przemysłową (np. do wytwarzania soku w kartonach i puszkach). Sprzedaż takich produktów nie może korzystać ze zwolnienia, o którym mowa w art. 43, ust. 1, pkt 3 ustawy o VAT.

Rolnik ryczałtowy dostarczający produkty rolne w zakresie prowadzonej działalności rolniczej jest zwolniony z obowiązku wystawiania faktur. Jest także zwolniony z obowiązku dokumentowania sprzedaży za pomocą kasy fiskalnej.

Jestem czynnym podatnikiem podatku VAT

W takim przypadku jesteśmy zobowiązani do wystawiania faktur VAT, prowadzenia ewidencji dla celów tego podatku oraz składania deklaracji podatkowej VAT-7. Musimy także ewidencjonować obrót i kwoty podatku należnego przy zastosowaniu kas rejestrujących na ogólnych zasadach, tzn. jeżeli sprzedaż dokonywana jest na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych i przekroczy kwotę 20.000 zł, w proporcji do okresu jej prowadzenia - kasa fiskalna jest obowiązkowa. Do tej kwoty wchodzi zarówno sprzedaż produktów nieprzetworzonych, jak i przetworzonych.

Czy zapłacę wyższy podatek od nieruchomości, w której będę prowadził sprzedaż?

Nie. W myśl znowelizowanej ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, obowiązującej od 1 stycznia 2016 roku w sytuacji, kiedy rolnik będzie prowadził sprzedaż produktów roślinnych oraz zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy w budynku do tego przeznaczonym, taka sprzedaż nie będzie klasyfikowana jako działalność gospodarcza. Zatem tego rodzaju budynki będą podlegały opodatkowaniu według stawek pozostałych lub będą zwolnione od podatku od nieruchomości na podstawie art. 7, ust. 1, pkt 4 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych. ■

Tworzenie grup i organizacji producentów – zalecenia

Sebastian Zwierz

Przygotowując się do organizowania grupy/organizacji producentów, w celu aplikowania o wsparcie w ramach działania „Tworzenie grup i organizacji producentów” w PROW 2014-2020, należy zwrócić uwagę na następujące warunki:

1. Grupa producentów/organizacja producentów musi uzyskać osobowość prawną potwierdzoną wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.
2. Grupa producentów/organizacja producentów zamierzająca ubiegać się o przyznanie pomocy finansowej w ramach działania 9.1 powinna łączyć wyłącznie producentów jednego produktu lub grupy produktów, którzy **nie byli członkami grupy producentów/wstępnie uznanej grupy producentów/organizacji producentów utworzonej ze względu na ten sam produkt, której przyznano i wypłacono pomoc na rozpoczęcie działalności ze środków UE po dniu 1 maja 2004 r.**, w celu utworzenia i przeznaczenia jej na działalność administracyjną lub inwestycyjną, w ramach następujących działań:
  - „Grupy producentów rolnych” PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013,
  - „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” PROW 2007-2013,
  - „Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej” PROW 2007-2013,
  - mechanizmów pomocy finansowej wstępnie uznanym grupom producentów owoców i warzyw oraz uznanym organizacjom producentów owoców i warzyw.
3. Grupa producentów/organizacja producentów, zamierzająca ubiegać się o przyznanie pomocy finansowej, powinna składać się z producentów, którzy produkują historycznie, tzn. w roku poprzedzającym przystąpienie do grupy/organizacji producentów prowadzili działalność rolniczą (gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów o podatku rolnym lub dział specjalny produkcji rolnej). Tym samym, grupa/organizacja producentów nie powinna mieć w swoim składzie producentów wykreowanych sztucznie, w celu spełnienia minimalnej liczby członków. Wyjątek będą stanowić producenci, którzy rozpoczęli działalność rolniczą, aplikowali o wsparcie w ramach poddziałania „Premie dla młodych rolników” w ramach PROW 2014-2020 i złożą wniosek o przyznanie jednolitej płatności obszarowej oraz płatności za zazielenienie. Grupa /organizacja producentów powinna dążyć do realnej konsolidacji podaży i centralizacji sprzedaży.

4. Grupa producentów/organizacja producentów, zamierzająca ubiegać się o przyznanie pomocy finansowej, musi uzyskać **decyzję dyrektora OT ARR o uznaniu i zatwierdzeniu planu biznesowego**, sporządzonego na co najmniej 5 lat, na formularzu opracowanym przez ARR.

5. **Grupy producentów rolnych wpisane do rejestru przez marszałka województwa po dniu 1 stycznia 2014 r.**, które będą chciały skorzystać z pomocy finansowej z działania 9.1 PROW 2014-2020, będą musiały najpóźniej **do dnia 18 czerwca 2016 r.** złożyć do dyrektora OT ARR wnioski o uznanie i zatwierdzenie planu biznesowego.

6. Przygotowując plan biznesowy, należy mieć na uwadze, aby cele sformułowane do realizacji w tym planie były zrozumiałe, mierzalne i realne do osiągnięcia. Ponadto, w planie biznesowym powinny być uwzględnione te działania i inwestycje, które grupa producentów będzie w stanie faktycznie zrealizować.

Powyższe wynika z faktu, że grupa producentów/organizacja producentów będzie mogła uzyskać pełne wsparcie administracyjne oraz otrzymać ostatnią ratę pomocy administracyjnej, po potwierdzeniu prawidłowej realizacji planu biznesowego (art. 27 RPEiR (UE) nr 1305/2013).

7. Zgodnie z art. 27 rozporządzenia PEiR (UE) nr 1305/2013, wsparcie ogranicza się do grup i organizacji producentów, które wykonują swoją działalność jako **mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo (MŚP)**.

Na kategorię mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich (MŚP) składają się przedsiębiorstwa, które:

- zatrudniają **mniej niż 250 pracowników** i
- których roczny **obrót nie przekracza 50 milionów euro, a/lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 milionów euro** (zgodnie z zaleceniami Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącymi definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich, 2003/361/WE (Dz.U. L 124 z 20.05.2003, s. 36)).

Badając spełnienie definicji przedsiębiorstwa MŚP, uwzględniane będą również powiązania kapitałowo-osobowe pomiędzy grupą/organizacją producentów ubiegającą się o wsparcie a podmiotami trzecimi.

Należy pamiętać o tym, że pomoc będzie przysługiwała grupom i organizacjom producentów, według kolejności ustalonej przez Agencję Rynku Rolnego, przy zastosowaniu kryteriów wyboru. O kolejności przysługiwania pomocy będzie decydować suma uzyskanych punktów. ■

POMYSŁ NA DODATKOWY BIZNES?

Warto skorzystać z nadarzającej się okazji!

Od 1 stycznia 2016 roku wchodzi w życie przepisy, które upraszczają handel produktami przetworzonymi pochodzącymi z własnego gospodarstwa rolnego. Już teraz warto zastanowić się nad rozszerzeniem działalności, tak aby jak najszybciej skorzystać z okazji i zwiększyć swój zysk.

Banki Spółdzielcze SGB są ekspertem w finansowaniu agrobiznesu. Wiemy, że gospodarstwa różnią się od siebie, a tym samym mają inne potrzeby. My potrafimy się do tych potrzeb dostosować. Dlatego pomożemy sfinansować zarówno małe, jak i duże inwestycje, również te związane z rozwinięciem przydomowej wytwórni dżemów, miódów czy też sera własnej produkcji.

Jeżeli oczekują Państwo oferty na miarę Waszych planów i oczekiwań, zapraszamy do najbliższej placówki Banku Spółdzielczego SGB.

Spółdzielcza Grupa Bankowa
Liczysz się dla nas

Bezpłatna infolinia:
800 888 888
www.sgb.pl

Agroturystyka a podatek dochodowy (cz. I)

Barbara Ditrich

Agroturystyka w znaczeniu językowym oznacza prowadzenie działalności turystycznej przez gospodarstwa rolne zapewniające noclegi, często wraz z usługami gastronomicznymi. Działalności w zakresie agroturystyki nie można zakwalifikować jako działalności rolniczej (jest to zdefiniowana działalność pozarolnicza), a zatem do dochodów z tej działalności mają zastosowanie przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Kiedy działalność agroturystyczna jest nieopodatkowana?

Stosownie do treści art. 21, ust. 1, pkt 43 **ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych** zwolnieniem przedmiotowym wolnym od podatku dochodowego objęte są *dochody uzyskane z tytułu wynajmu pokoi gościnnych, w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym, osobom przebywającym na wypoczynku oraz dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5.*

Jak wynika z powyższego, by zwolnienie to miało zastosowanie, muszą być łącznie spełnione następujące warunki:

- wynajmowane pokoje gościnne muszą znajdować się w budynku mieszkalnym rolnika **położonym na terenie wiejskim** wchodzącym w skład gospodarstwa rolnego (*teren wiejski, to teren położony poza wyznaczonym i określonym w planie zagospodarowania przestrzennego obszarem miasta*);
- najemca pokoju (turysta) musi go użytkować w ramach potocznie rozumianej formy rekreacji, jaką jest turystyka. Warunek ten nie będzie zachowany, jeżeli najemcą pokoju będą np. robotnicy sezonowi mieszkający czasowo w takim budynku;
- liczba wynajmowanych pokoi gościnnych nie może być większa niż 5 (przekroczenie limitu powoduje wyłączenie omawianego zwolnienia podatkowego).

Zwolnieniu przedmiotowemu podlegają **nie tylko dochody uzyskane z wynajmu pokoi, ale też dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób.** Zwolnienie przysługuje każdemu, kto spełnia ww. warunki nawet wtedy, jeśli osiąga dodatkowe dochody z innych działalności. W tej sytuacji dochody zwolnione z opodatkowania nie łączą się dla celów podatkowych z innymi dochodami i nie wpływają także na wysokość innych podatków, rent czy emerytur. **Przedmiotowe zwolnienie nie obejmuje jednak wynajmu miejsc pod ustawienie przyczep i namiotów.**

Osoby, które nie spełniają powyższych wymogów, podlegają opodatkowaniu.

Jakie są konsekwencje działalności agroturystycznej na większą skalę?

Jeżeli rolnik wynajmuje więcej niż 5 pokoi gościnnych, to nie może uznać dochodu z pierwszych pięciu za zwolniony z podatku, a z pozostałych za opodatkowany – musi opodatkować wszystkie pokoje. Prowadzenie działalności na większą skalę wymaga zgłoszenia działalności gospodarczej przez rolnika, a to wiąże się z wieloma dodatkowymi obowiązkami, m.in. może spowodować powstanie obowiązku ubezpieczenia społecznego w ZUS i opłacania składek, może także być powodem do naliczania zwiększonej stawki podatku od nieruchomości.

Zgodnie z przepisem art. 5 a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, **rolnik lub domownik, który rozpoczyna prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczyna współpracę przy prowadzeniu tej działalności, może nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:**

1. podlegał temu ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata i nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub w dziale specjalnym, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników;
2. złożył w KRUS oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności;
3. nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym;

4. nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych;
5. kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty granicznej (**3204 zł za rok 2015**). Roczna kwota graniczna podlega corocznej waloryzacji.

Kwota podatku od prowadzonej działalności pozarolniczej ma wpływ na możliwość pozostania przez rolnika lub domownika w ubezpieczeniu społecznym rolników w kolejnych latach. Rolnicy muszą pamiętać, że do dnia 31 maja każdego roku, po rozliczeniu roku podatkowego, rolnik lub domownik ubezpieczony w KRUS i prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy jej prowadzeniu, ma obowiązek złożyć w KRUS zaświadczenie do naczelnika właściwego urzędu skarbowego albo oświadczenie, że kwota należnego podatku dochodowego z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok nie przekroczyła rocznej kwoty granicznej.

Rolnik lub domownik prowadzący dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą będzie zobowiązany do opłacania miesięcznej składki podstawowej na ubezpieczenie emerytalno-rentowe w podwójnym wymiarze. Na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie składka za te osoby opłacana jest w pojedynczej wysokości.

Rolnicy niespełniający powyższych kryteriów oraz osoby niebędące rolnikami mają prawo wynajmować pokoje i sprzedawać posiłki domowe, jednak stają się przedsiębiorcami i powinni dopełnić obowiązku zgłoszenia działalności do ewidencji gospodarczej.

Opodatkowanie działalności pozarolniczej

ZRYCZAŁTOWANY PODATEK DOCHODOWY

Osoby fizyczne osiągające przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej mogą opłacać zryczałtowany podatek dochodowy w formie:

- ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych,
- karty podatkowej.

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych

Stawki ryczałtu są zróżnicowane dla poszczególnych rodzajów działalności:

- 17% przychodów ze świadczenia usług związanych z zakwaterowaniem (PKWiU dział 55), tj. hotele, obiekty turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania. Z tego opodatkowania mogą skorzystać wszystkie osoby zajmujące się świadczeniem usług turystycznych, ponieważ wynajmowane pokoje mogą znajdować się poza budynkiem mieszkalnym - w domkach turystycznych, budynkach adaptowanych itp., a wynajmujący nie musi posiadać gospodarstwa rolnego, wynajmowane pomieszczenia nie muszą znajdować się na wsi. Obowiązkiem podatnika jest prowadzenie książki ewidencji przychodów do obliczenia wysokości uiszczenia podatku do 20 następnego miesiąca. Przy prowadzeniu kilku działalności, kwoty wpisujemy

do odpowiednich rubryk, zgodnie ze stawkami. Podatek zryczałtowany pobiera się bez pomniejszania przychodu o koszty uzyskania, czyli od faktycznie pobranej kwoty. Formę takiego opodatkowania należy polecać osobom prowadzącym usługi gastronomiczne.

- 8,5% przychodów z działalności usługowej, w tym przychodów z działalności gastronomicznej w zakresie sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%.
- 3,0% przychodów z działalności gastronomicznej, z wyjątkiem przychodów ze sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%.

Ograniczenia:

- wysokie stawki dla usług hotelarskich,
- konieczność prowadzenia uproszczonej księgowości,
- faktyczna konieczność zarejestrowania działalności gospodarczej,
- częste kontakty z urzędem skarbowym.

Zalety:

- płacisz podatek tylko, gdy masz obrót,
- niski podatek dla samej gastronomii, bez alkoholu,
- brak ograniczeń rodzajów prowadzonej działalności.

Pisemne oświadczenie o wyborze opodatkowania w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych za dany rok podatkowy podatnik składa do urzędu skarbowego właściwego dla miejsca zamieszkania nie później niż do dnia 20 stycznia roku podatkowego, natomiast podatnik rozpoczynający działalność gospodarczą w trakcie roku podatkowego - do dnia poprzedzającego dzień rozpoczęcia działalności, nie później jednak niż w dniu uzyskania pierwszego przychodu. Jeżeli do dnia 20 stycznia roku podatkowego podatnik nie zgłosił likwidacji działalności gospodarczej lub nie dokonał wyboru innej formy opodatkowania, uważa się, że nadal prowadzi działalność opodatkowaną w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Podatnicy korzystający z tej formy opodatkowania obowiązani są do prowadzenia ewidencji odrębnie za każdy rok podatkowy, do prowadzenia ewidencji wyposażenia, a także wykazu środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.

Plusem tej formy opodatkowania jest fakt, iż przychodów (dochodów) opodatkowanych w formach zryczałtowanych nie łączy się z przychodami (dochodami) z innych źródeł podlegającymi opodatkowaniu na podstawie ustawy o podatku dochodowym. Będąc ryczałtowcem można odliczyć składkę zdrowotną.

Karta podatkowa

Karta podatkowa to szczególna postać zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych. Opodatkowanie w formie karty podatkowej jest najczęściej bardzo korzystne dla osób prowadzących ściśle określone rodzaje działalności gospodarczej usługowej, wytwórczo-usługowej i handlowej w niewielkich rozmiarach, tj.:

- usługi w zakresie handlu detalicznego żywnością, napojami, wyrobami tytoniowymi oraz kwiatami, z wyjątkiem napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%;
- usługi w zakresie handlu detalicznego artykułami nieżywnościowymi – w warunkach określonych w części III tabeli, z wyjątkiem handlu paliwami silnikowymi, środkami transportu samochodowego, częściami i akcesoriami do pojazdów mechanicznych, ciągnikami rolniczymi i motocyklami oraz z wyjątkiem handlu artykułami nieżywnościowymi objętego koncesjonowaniem;
- usługi gastronomiczne – jeżeli nie jest prowadzona sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5% – w warunkach określonych w części IV tabeli;
- usługi transportowe wykonywane przy użyciu jednego pojazdu – w warunkach określonych w części V tabeli;
- usługi rozrywkowe – w warunkach określonych w części VI tabeli;
- sprzedaż posiłków domowych w mieszkaniach, jeżeli nie jest prowadzona sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5% – w warunkach określonych w części VII tabeli.

Część XII.

Usługi osób fizycznych, o których mowa w art. 23, ust. 1a ustawy

Lp.	Rodzaj usługi	W miejscowości o liczbie mieszkańców (wysokość stawek w zł)		
		do 5000	ponad 5000 do 20 000	powyżej 20 000
4.	Usługi hotelarskie polegające na wynajmie pokoi gościnnych i domków turystycznych (w tym wydawanie posiłków), jeżeli łączna liczba pokoi (w tym także w domkach turystycznych) nie przekracza 12	50 - 110	90 - 190	170 - 340

Obowiązek opłacania podatku jest niezależny od faktycznie osiąganego dochodu. Osoby opłacające podatek w tej formie mają obowiązek zbierania kopii wystawianych przez siebie rachunków. Podatnik dokonuje wpłaty tego podatku co miesiąc – do 7 dnia każdego miesiąca za miesiąc ubiegły, a za grudzień do 28 grudnia roku podatkowego w wysokości ustalonej w decyzji urzędu skarbowego. Podatnicy mają także obowiązek przestrzegania limitów zatrudnienia, a także wysokości stawki podatkowej. Brak kopii rachunków lub przekroczenie stanu zatrudnienia uzasadnia cofnięcie prawa do opodatkowania w tej formie. Limit zatrudnienia, o którym mowa powyżej, dotyczy jedynie tzw. pracowników produkujących, to znaczy zatrudnionych bezpośrednio przy wykonywaniu usług objętych kartą. Wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej ustalana jest w drodze decyzji naczelnika urzędu skarbowego, odrębnie na każdy rok podatkowy.

Zryczałtowany podatek dochodowy w formie karty podatkowej mogą opłacać także, na zasadach i warunkach określonych w tabeli, osoby fizyczne, w tym rolnicy równocześnie prowadzący gospodarstwo rolne.

ZASADY OGÓLNE

Powyżej 12 pokoi należy zarejestrować działalność gospodarczą i rozliczać się na zasadach ogólnych:

- wg skali podatkowej lub
- wg podatku liniowego 19%, prowadząc „Podatkową księgę przychodów i rozchodów”, której wzór określa rozporządzenie ministra finansów. Podatek płatny w skali podatkowej jako podatek PIT-5, od faktycznie uzyskanego dochodu, na podstawie szczegółowej dokumentacji.

Skala podatku na zasadach ogólnych:

- 18% minus kwota zmniejszająca podatek (556,02 zł) - do 85 528,00 zł;
- 14 839,02 + 32% nadwyżki ponad 85 528,00 zł.

Zalecany sposób prowadzenia dokumentacji przez biuro rachunkowe.

Kasy fiskalne

Przedsiębiorcy rozpoczynający działalność gospodarczą, co do zasady, obowiązani są do rozpoczęcia ewidencjonowania obrotu i podatku przy użyciu kas rejestrujących, jeżeli ich obrót w transakcjach z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej i rolnikami ryczałtowymi przekroczy określony w przepisach pułap 20 000,00 zł. Limit ten jest określany w proporcji do okresu prowadzenia działalności obligującej do stosowania kasy rejestrującej. Po przekroczeniu limitu podatnik musi stosować kasę po upływie 2 miesięcy następujących po miesiącu, w którym przekroczył powyższy obrót realizowany na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej i rolników ryczałtowych.

Istnieje potencjalna możliwość uniknięcia obowiązku prowadzenia ewidencji przy pomocy kas fiskalnych przez gospodarstwa agroturystyczne. Zgodnie z pkt. 38 załącznika I do rozporządzenia można korzystać ze zwolnienia z obowiązku prowadzenia ewidencji przy pomocy kas rejestrujących, pod warunkiem że w każdym przypadku zachodzi poniższa prawidłowość:

- Świadczenie usług na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych, jeżeli świadczący usługę otrzyma w całości zapłatę za wykonaną czynność za pośrednictwem poczty, banku lub spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej na rachunek bankowy podatnika lub na rachunek podatnika w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, której jest członkiem, a z ewidencji i dowodów dokumentujących zapłatę jednoznacznie wynika, jakiej konkretnie czynności dotyczyła.

Pozostałe informacje w następnym numerze PWR.

Dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny ruszyły

Tadeusz Plichta

Komisja Europejska, podczas nadzwyczajnego posiedzenia Specjalnego Komitetu ds. Rolnictwa Rady UE, które odbyło się w połowie września ubiegłego roku, zdecydowała o przywróceniu dopłat do prywatnego przechowywania wieprzowiny. Do podjęcia takiej decyzji przyczyniło się osłabienie rynku trzody chlewnej w UE, zakaz importu mięsa przez Rosję oraz silny spadek cen w ostatnim okresie do poziomu najniższego od dziesięciu lat. Ceny wieprzowiny na wszystkich rynkach europejskich spadły o 20%.

Według Krajowej Rady Izb Rolniczych, rosyjskie embargo na import żywności oraz wystąpienie w Polsce afrykańskiego pomoru świń, to główne przyczyny złej sytuacji na rynku trzody chlewnej. W ciągu roku ceny skupu żywca spadły o około 10% - nawet do poziomu 3 zł/kg.

Uruchomienie dopłat do prywatnego przechowywania nastąpiło 4 stycznia 2016 r. KE rozszerzyła zakres produktów kwalifikujących się do otrzymania wsparcia o niektóre elementy o niższej wartości, które z powodu rosyjskiego embarga (Rosja kupowała między innymi tłuste elementy) trudno sprzedać. Dotyczy to np. świeżego smalcu. Główni producenci (Belgia, Francja, Dania i Holandia) ubiegali się o objęcie mechanizmem dopłat również innych elementów, jak: tłuszcz, podroby i nóżki wieprzowe. Ustalone dopłaty są wyższe o 20% niż wiosną 2015 r.

Zwiększenie stawki dopłat ma zachęcić przedsiębiorców do magazynowania większych ilości produktów. Za przechowywanie smalcu będzie stosowana niższa stawka dopłat, ponieważ jego magazynowanie jest mniej kosztowne niż mięsa.

Z dopłat do prywatnego przechowywania wieprzowiny mogą skorzystać przedsiębiorcy, którzy:

- mają siedzibę i są zarejestrowani na terenie Unii Europejskiej dla celów podatków VAT,
- zapewniają chłodziwo do przechowywania wieprzowiny na terenie Polski,
- są wpisani do Centralnego Rejestru Przedsiębiorstw ARR.

W ramach mechanizmu wsparcia można przechowywać tusze/półtusze wieprzowe lub elementy powstałe z rozbioru półtuszy wieprzowych, określone w załączniku do rozporządzenia wykonawczego Komisji Europejskiej, przez okres 90, 120 lub 150 dni.

Warunkiem przystąpienia do mechanizmu jest:

- rejestracja przedsiębiorcy w Centralnym Rejestrze

Przedsiębiorstw przez ARR (dotyczy przedsiębiorstw jeszcze niezarejestrowanych);

- złożenie zabezpieczenia prawidłowego wykonania umowy w wysokości 20% wnioskowanej kwoty dopłaty, o którą ubiega się przedsiębiorca;
- złożenie wniosku o zawarcie umowy na dopłaty do prywatnego przechowywania wieprzowiny na formularzu udostępnionym przez Agencję. Wniosek może dotyczyć tylko jednego produktu, tj. jednej z kategorii wymienionej w załączniku do ww. rozporządzenia KE.

Wnioski o zawarcie umowy do prywatnego przechowywania wieprzowiny należy przesłać na adres: Agencja Rynku Rolnego, 01-207 Warszawa, ul. Karolkowa 30 lub złożyć bezpośrednio pod podanym adresem w Kancelarii Ogólnej ARR.

Do wniosku należy dołączyć niezbędną dokumentację określoną w *Warunkach udzielania dopłat do prywatnego przechowywania wieprzowiny*. Wnioski można składać już od 4 stycznia 2016 roku, przy czym należy pamiętać, że za datę jego złożenia uznaje się dzień, w którym zostanie on dostarczony do ARR - w tym przypadku nie liczy się data stempla pocztowego.

Dopłaty wypłacane podczas poprzedniej - dwumiesięcznej akcji prywatnego przechowywania wieprzowiny, która miała miejsce wiosną ubiegłego roku, wynosiły od 210 do 305 euro za tonę. Wówczas prywatne przechowywanie, które objęło 64 tys. ton wieprzowiny, miało niewielki wpływ na unijny rynek trzody chlewnej. Wcześniejsze akcje tego typu były bardziej skuteczne w oddziaływaniu na rynek, ze względu na większe ilości przechowywanej wieprzowiny. W sumie, w poprzednim roku wycofano 64 tys. ton wieprzowiny, a koszt operacji wyniósł 17 mln euro. Najwięcej zmagazynowali: Dania (24%), Hiszpania (22%), Niemcy (13%) i Polska (12%).

Źródło: ARR

Aktualne informacje prawne dla rolnictwa

Akt prawny	Dotyczy	Istotne informacje
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. poz. 2024/2015	Wysokości dopłat do składek z tytułu ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich w 2016 r.	Data ogłoszenia: 3 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 17 grudnia 2015 r.
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2015 r. poz. 2042/2015	Stawki zwrotu podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej na 1 litr oleju w 2016 r.	Data ogłoszenia: 4 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 18 grudnia 2015 r.
Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 listopada 2015 r. poz. 2063/2015	Ceny referencyjnej energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w 2016 r.	Data ogłoszenia: 8 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2015 r. poz. 2089/2015	Zmiany rozporządzenia w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Data ogłoszenia: 9 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 10 grudnia 2015 r.
Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 6 listopada 2015 r. poz. 2109/2015	Zmiany rozporządzenia w sprawie ewidencji gruntów i budynków	Data ogłoszenia: 11 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 10 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 grudnia 2015 r. poz. 2151/2015	Zmian do zatwierdzonych planów dochodzenia do uznania wstępnie uznanej grupy producentów owoców i warzyw za organizację producentów owoców i warzyw, które nie wymagają wydania decyzji w sprawie zmian do zatwierdzonych planów	Data ogłoszenia: 21 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 4 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 grudnia 2015 r. poz. 2166/2015	Zmiany rozporządzenia w sprawie opłat za złożenie wniosku o przyznanie prawa do ochrony wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej odmiany, a także zarobkowego korzystania z niej, badanie odrębności, wyrównania i trwałości, przyznanie i utrzymywanie wyłącznego prawa	Data ogłoszenia: 22 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 grudnia 2015 r. poz. 2169/2015	Opłat związanych z badaniem odmian i prowadzeniem rejestru odmian	Data ogłoszenia: 22 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.
Ustawa z dnia 16 grudnia 2015 r. poz. 2179/2015	Zmiany ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	Data ogłoszenia: 23 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 31 grudnia 2015 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 grudnia 2015 r. poz. 2180/2015	Szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Scalanie gruntów” w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020	Data ogłoszenia: 23 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 24 grudnia 2015 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 2196/2015	Zmiany rozporządzenia w sprawie wprowadzenia w 2015 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świni i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie”	Data ogłoszenia: 28 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 29 grudnia 2015 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 2202/2015	Zmiany rozporządzenia w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach niosek gatunku kura (<i>Gallus gallus</i>)” na lata 2014–2016	Data ogłoszenia: 28 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.

Akt prawny	Dotyczy	Istotne informacje
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 2269/2015	Wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach indyków rzeźnych” na lata 2016–2018	Data ogłoszenia: 29 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 2272/2015	Zmiany rozporządzenia w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach hodowlanych gatunku kura (<i>Gallus gallus</i>)” na lata 2014–2016	Data ogłoszenia: 29 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 2275/2015	Zmiany rozporządzenia w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach brojlerów gatunku kura (<i>Gallus gallus</i>)” na lata 2014–2016	Data ogłoszenia: 29 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2015 r. poz. 2297/2015	Wprowadzenia programu zwalczania wścieklizny (<i>Rabies</i>)	Data ogłoszenia: 30 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2015 r. poz. 2298/2015	Terminów przekazywania informacji przez Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, grupy producentów owoców i warzyw oraz organizacje producentów owoców i warzyw albo zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw	Data ogłoszenia: 30 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 13 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2015 r. poz. 2328/2015	Stawek opłat za dojazd do miejsca oceny, czynności związane z dokonaniem oceny, badania laboratoryjne i wydawanie świadectw jakości handlowej oraz sposobu i terminu wnoszenia tych opłat	Data ogłoszenia: 30 grudnia 2015 r. Data wejścia w życie: 1 stycznia 2016 r.

Na podstawie dostępnych materiałów opracował Sławomir Salamonik

Przedłużenie *vacatio legis* nowej ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego

Łukasz Walter, Grzegorz Wroński
radcy prawni z Kancelarii Radców Prawnych Walter & Wroński s.c.

Wyjaśnienie do artykułu, który ukazał się w styczniowym numerze Pomorskich Wieści Rolniczych.

W dniu 16 grudnia 2015 roku obecny Sejm uchwalił zmianę do ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o kształtowaniu ustroju rolnego. Nowa ustawa, jak już wskazywaliśmy w swoich wpisach, miała wejść w życie w dniu 1 stycznia 2016 roku i wprowadzała daleko idące zmiany do zasad obrotu ziemią rolną. Główne zmiany, jakie wprowadzała ustawa zostały przez nas wskazane w artykule, który ukazał się w PWR 10/2015.

Zmiana ustawy zaproponowana przez posłów Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość dotyczy tylko przedłużenia okresu wejścia w życie nowej ustawy. Zgodnie z uchwaloną zmianą, ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego wejdzie w życie, nie jak planowano 1 stycznia 2016 roku, a 1 maja 2016 roku.

Za przyjęciem zmiany głosowało 290 posłów. Następnie ustawa została przekazana do Senatu, który

nie wniósł żadnych poprawek. Po podpisaniu zmiany ustawy przez Prezydenta w dniu 21 grudnia 2015 roku, zmiana ta weszła w życie 31 grudnia 2015 roku. Przedłużony zatem został okres tzw. *vacatio legis* ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o kształtowaniu ustroju rolnego do dnia 1 maja 2016 roku. Do tego czasu obrót ziemią rolną będzie odbywać się na dotychczasowych zasadach.

Z informacji zamieszczonej na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wynika jednak, że ruszają prace nad kolejnymi zmianami w obrocie ziemią rolną.

Dyżur prawnika:
radca prawny Łukasz Walter
radca prawny Grzegorz Wroński
w dniach od poniedziałku do piątku,
od godziny 10.00 do 15.00
pod numerem tel. 58 622 68 65
lub mailem: kancelaria@walterwronski.pl

Wiosenna strategia nawożenia rzepaku ozimego

Monika Najduk

Rzepak ozimy jest rośliną, o wyjątkowo wysokich potrzebach pokarmowych. Rzepak, w przeciwieństwie do pszenicy ozimej, pobiera dwukrotnie więcej azotu, fosforu oraz potasu i aż pięciokrotnie więcej wapnia. Należy także pamiętać o dużym zapotrzebowaniu tej rośliny na siarkę i bor.

Wiosną rozwój rzepaku ozimego charakteryzuje się znacznym przyrostem masy roślin, dlatego w tym okresie rośliny wykazują szczególnie duże zapotrzebowanie na składniki pokarmowe. Jednym z najważniejszych składników plonotwórczych jest azot. To dzięki niemu po zimie rośliny rzepaku szybko regenerują się i wykształcają dużą powierzchnię asymilacyjną. Azot w późniejszym okresie wpływa również na zwiększenie liczby łuszczyń zarówno na pędzie głównym, jak i na pędach bocznych oraz może prowadzić do zwiększenia masy nasion w łuszczykach.

Optymalna dawka azotu dla plonu 4 t nasion z hektara wynosi około 180 kg/ha. Niemniej jednak przy ustalaniu wiosennej dawki azotu należy zwrócić uwagę między innymi na: zapotrzebowanie pokarmowe roślin, zawartość dostępnego azotu w glebie oraz na wartość przedplonową, jaką wnosi roślina uprawiana przed rzepakiem. Za temperaturę graniczną gleby, w której rozpoczyna się uwalnianie azotu, można uznać średnio 5°C. Rzepak powinien zakumulować większość azotu do fazy kwitnienia, dlatego nie należy stosować zbyt wysokich dawek azotu, gdyż w okresie, w którym temperatura gleby jest jeszcze niska uwalnianie azotu jest mało efektywne. Rzepak posiada duże wymagania względem azotu, dla-

tego nawet jednorazowa dawka 120 kg/ha nie zastąpi dobrego działania przedplonowego grochu i wczesnych ziemniaków. Rzepak uprawiany po grochu i wczesnych ziemniakach daje o 22% wyższe plony niż po jęczmieniu ozimym.

Pod rzepak uprawiany po roślinach nie zbożowych na glebach średnich i ciężkich dawka azotu powinna wynosić od 120 - 140 kg/ha, natomiast po roślinach kłosowych oraz na glebach lekkich dawka powinna być nieco większa od 160 - 180 kg/ha.

Zaleca się, by wiosną w przypadku dawki nieprzekraczającej 120 kg/ha zastosować ją jednorazowo, gdyż podział niskiej dawki prowadzi jedynie do podniesienia kosztów produkcji. Pierwszą dawkę azotu najlepiej zastosować zaraz po ruszeniu wiosennej wegetacji, gdy na korzeniach roślin pojawiają się młode, białe korzonki boczne. W tym okresie najlepiej zastosować azot w formach szybko działających. Pobrany w tym okresie przez rzepak azot wpływa na odbudowę rozety liściowej po zimie, a jednocześnie hamuje rozwój organów generatywnych.

Jeśli wiosenna ustalona dawka azotu przekracza 120 kg/ha zaleca się, by podzielić ją na dwie części. Pierwszą dawkę, azotu nie mniejszą niż 90 kg/ha należy zastosować w momencie ruszenia wegetacji, stosując również nawozy szybko działające. Pozostałą część azotu

należy zastosować na początku fazy pąkowania rzepaku, ale nie później niż do początku kwietnia. Późniejsza aplikacja azotu przyczynia się do obniżenia plonu, natomiast na plantacjach silnie zachwaszczonych azot powoduje szybkie rozrastanie się chwastów, które utrudniają wysychanie, zbiór oraz wpływają na obniżenie wartości technologicznej nasion rzepaku. W przypadku przedłużającej się zimy, zastosowanie jednorazowo azotu w dużych ilościach jest mniejszym złem niż podział dawki i zastosowanie jej zbyt późno.

Doglebowej dawki azotu nie należy pomniejszać o ilość azotu stosowanego dolistnie. Dokarmianie dolistne powinno stanowić jedynie uzupełnienie nawożenia doglebowego. W sytuacji, gdy nawożenie glebowe jest zbyt niskie lub zastosowany doglebowo azot jest słabo pobierany przez rośliny, wskazane jest podanie tego składnika dolistnie. Do dolistnego dokarmiania rzepaku najbardziej odpowiedni jest wodny roztwór mocznika. Azot pochodzący z wodnego roztworu mocznika bardzo dobrze pobierany jest przez liście rzepaku i transportowany do organów generatywnych. W optymalnych warunkach pogodowych rzepak w fazie rozety i zielonego pąka można dokarmić wodnym roztworem mocznika w stężeniu 12%, natomiast tuż przed kwitnieniem w stężeniu 5 - 7%. Roztwór mocznika najlepiej stosować w pochmurne dni, o wysokiej wilgotności i pełnym turgorze tkanek liści.

O szybkości pobierania azotu decyduje dostępność trzech pierwiastków: fosforu, potasu i magnezu. Wiosną sinawe przebarwienia na młodych blaszkach liściowych

1.

3.

2.

4.

5.

Objawy niedoborów na liściach rzepaku: potasu (1), siarki (2), magnezu (3), boru (4), manganu (5).

są wskaźnikiem niedoboru fosforu spowodowanego niskimi temperaturami. Natomiast fioletowe przebarwienia są wskaźnikiem głodu fosforowego. Dlatego, tak ważne jest, by te trzy składniki pokarmowe były dostępne dla roślin w glebie już w momencie ruszenia wegetacji. Jeśli jesienią zastosowano połowę dawki fosforu i potasu, wówczas drugą część należy zaaplikować bardzo wczesną wiosną.

Kolejnymi ważnymi makroskładnikami są siarka i magnez. Niedobory siarki objawiają się opadaniem organów generatywnych, jasnożółtym zabarwieniem kwiatów oraz marmurkowatością blaszek liściowych. Siarka podnosi efektywność plonotwórczą azotu oraz wpływa pozytywnie na odporność roślin na choroby grzybowe, np. na czerń krzyżowych i mączniaka rzekomego. Jednakże stosowanie wysokich dawek siarki na glebach zasobnych w ten pierwiastek przyczynia się do pogorszenia wartości nasion na skutek wzrostu zawartości glukozyolanów. Zapotrzebowanie roślin rzepaku na ten składnik przypada od fazy formowania łodygi

do początku formowania łuszczyn. W zależności od dostępności siarki z gleby, dawka tego składnika powinna kształtować się w granicach od 1/3 do 1/4 dawki azotu. Składnik ten należy stosować tylko doglebowo przed wiosennym ruszeniem wegetacji wraz z pierwszą dawką azotu.

Dolistne stosowanie siarki jest mało plonotwórcze, ponieważ pierwiastek ten jest trudno transportowany z liści do organów generatywnych. Jednorazowa dawka siarki może wynosić około 1 - 1,5 kg/ha. Zastosowanie dolistne siarki ogranicza się do łagodzenia objawów niedoboru na liściach oraz lepszego wykorzystania innych składników pokarmowych.

Pobieranie magnezu z gleby jest utrudnione przez suszę i wysokie zakwaszenie gleb. Niedobory magnezu w uprawie rzepaku skutkują czerwieniem i blednięciem liści pomiędzy nerwami. Objawy te można zaobserwować najczęściej podczas chłodnej wiosny, kiedy to niskie temperatury utrudniają pobieranie magnezu z gleby. W takiej sytuacji wskazane jest zastosowanie

oprysku roztworem siarczanu magnezu, o stężeniu około 5%. W razie konieczności zabieg można powtórzyć w fazie pąkowania.

W przypadku dostarczania mikroelementów, nawożenie dolistne można traktować jako podstawowe. Rzepak należy dokarmiać przede wszystkim borem i manganem, a w dalszej kolejności miedzią, molibdenem, cynkiem i żelazem. Niedobór boru może prowadzić do spadku plonu nawet o 80%, na skutek zahamowania tworzenia owoców. Konieczność dokarmiania roślin rzepaku borem jest wymagana na glebach zasadowych lub obojętnych, świeżo wapnowanych, po roślinach motylkowych, w warunkach suszy oraz przy wysokim nawożeniu azotem, fosforem, potasem, magnezem oraz siarką. Najlepszym okresem do aplikowania boru jest faza pąkowania rzepaku w ilości około 0,5 kg na 1 ha. W przypadku manganu wysokość dawki zależy od formy składnika i powinna wynosić około 1 kg na 1 ha w formie siarczanowej lub 0,2 kg na 1 ha w formie chelatu. ■

Wyniki badań parametrów ilościowych wybranych odmian kukurydzy

Mariusz Anioła

Celem doświadczenia przeprowadzonego w Lubaniu było porównanie 58 odmian kukurydzy pod względem przydatności do kiszenia, na podstawie badania kilku parametrów ilościowych rośliny, wpływających na cechy dobrej kisonki.

W doświadczeniu badano plon zielonej masy z hektara, procentowy udział kolb w suchej masie całych roślin, procent suchej masy w dniu zbioru z całych roślin oraz plon suchej masy w t/ha. Znajomość wartości ww. parametrów może pomóc producentowi w wyborze najwłaściwszej odmiany w warunkach klimatycznych woj. pomorskiego.

Warunki klimatyczne woj. pomorskiego są mocno zróżnicowane zależnie od usytuowania regionu nad poziomem morza. Lubań, w którym zostało założone i przeprowadzone doświadczenie, jest położony ok. 200 m nad poziomem morza. Jest to duża różnica, ponieważ, jeśli na każde 100 m nad poziom morza średnia temperatura w okresie wegetacji jest niższa o ok. 0,5°C, to przy 200 m różnica wynosi cały 1°C. Oznacza to, że każdego dnia rośliny rosną w gorszych warunkach termicznych. Aby uzmysłowić sobie skutki tej różnicy, trzeba zdać sobie sprawę, że podczas 150-dniowej wegetacji kukurydzy rośliny otrzymały mniej ciepła - w sumie o 150°C, a to przekłada się na ok. 10 dni krótszą wegetację niż w rejonach niżej położonych. Różnica została potwierdzona w ciągu jednego roku badań (2015), gdy porównano sumy temperatur efektywnych (dla kukurydzy średnia dobową powyżej 6°C) między stacją meteorologiczną w Starym Polu i Lubaniu. Obie stacje należą do Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Gdańsku. W takich warunkach ta sama odmiana kukurydzy, aby osiągnąć optymalny dla kiszenia procent suchej masy, tj. 32%, musi rosnąć w Lubaniu o 10 - 14 dni dłużej niż w Starym Polu. Odmiany późniejsze, o większej liczbie FAO mogą w warunkach Wysoczyzny Gdańskiej nie osiągnąć nawet minimalnej procentowej zawartości suchej masy (30%), jaka jest wymagana do zapewnienia właściwego procesu kiszenia. Skutkiem zakiszania zielonki, która w dniu zbioru ma poniżej 30% suchej masy jest nadmierne wyciekanie soków, co zmniejsza wartość pokarmową kisonki, ale również nadmiernie rośnie intensywność kiszenia, a to z kolei prowadzi

do spadku odczynu pH poniżej 4,2. Taka kisonka jest zbyt kwaśna. Wynika to ze zbyt dużej dostępności cukrów prostych dla bakterii kwasu mlekowego, przy niskiej zawartości suchej masy.

Kisonka z całych roślin kukurydzy jest wysoko cenioną przez hodowców paszą dla bydła. O jej walorach decydują: duża strawność, wysoka wartość energetyczna, niski koszt produkcji i podatność na zakiszanie wynikająca z zawartości łatwo dostępnych dla bakterii kisonkowych cukrów. Wartość energetyczna kisonki rośnie wraz ze wzrostem udziału kolb w całej roślinie. Odmianę kukurydzy uznaje się za dobrą, gdy udział kolb wynosi powyżej 50%.

Kolby są głównym magazynem węglowodanów stanowiących o wartości energetycznej kisonki. Ziarna kukurydzy o wilgotności 15% zawierają 59 - 64% skrobi. Wraz ze wzrostem udziału ziarna (koniecznie zgniecionego), rośnie zawartość skrobi w masie kisonki i koncentracja energii. Sucha masa dobrej kisonki z całych roślin powinna zawierać 30 - 32% skrobi. Parametrem decydującym o rentowności uprawy i produkcji kisonki jest plon suchej masy z 1 ha. Ten powinien być jak najwyższy.

W doświadczeniu analizowano 58 odmian kukurydzy, różniących się liczbą FAO, jedenastu wiodących firm nasiennych: Pioneer, HR Smolice, Saatbau,

Euralis, Saaten Union, Osadkowski SA, Limagrain, KWS Polska, Maisadour, Sumi Agro, Procarn.

Warunki agrotechniczne

Nasiona wszystkich odmian wysiano 22 kwietnia 2015 r., w rozstawie rzędów co 75 cm. Wiosną rozrzucono 30 t obornika. Przeważnie wysiano 200 kg/ha soli potasowej, ponadto 200 kg/ha NPK 6/14/28 oraz 300 kg/ha mocznika. Pogłównie zastosowano mikroelementy. Do odchwaszczania użyto preparatów Narval 040 SC - w dawce 1,2 l/ha oraz Cornmax - 1 l/ha wraz z adiuwantem Partner (0,5 l/ha).

Warunki pogodowe

Suma temperatur efektywnych (>6°C) wyniosła 1729°C
Suma opadów od siewu do zbioru wyniosła 256,4 mm

Miesiąc	Suma opadów (mm)	Opady (mm):			Śr. temp. miesięczna	Śred. temperatura (°C):			Temperatura maks. (°C)
		I dekada	II dekada	III dekada		I dekada	II dekada	III dekada	
Kwiecień III dekada	3,4	-	-	3,4	10,2	-	-	12,3	
Maj	31	14,6	16,4	0	12,5	12	12,2	13,3	
Czerwiec	65	14,8	14	37,6	15,9	16,3	15,8	15,6	32,3
Lipiec	66,4	14,8	14	37,6	18,2	20,4	17,4	16,7	
Sierpień	6,6	0	0	6,6	24	23	27	21	39
Wrzesień	84	73	8,8	9,6	15,3	18	15,5	12,4	

W krytycznym miesiącu dla uprawy kukurydzy, tj. w lipcu średnia temperatura wyniosła 18,2°C, a suma opadów wyniosła 65 mm. Były to warunki sprzyjające asymilacji i wzrostowi roślin. Następnym miesiącem okazał się katastrofalny dla wielu plantacji obok rosnących z powodu braku opadów przez 30 dni i wyjątkowych dla tego miesiąca upałów. W sierpniu średnia temperatura miesiąca wyniosła 24°C i była o 7°C wyższa od średniej w 2014 roku. Jeżeli chodzi o uprawy objęte doświadczeniem, silnie zakorzenione rośliny, rosnące na dobrej IV klasie gleby przetrwały trudny miesiąc. Ponadto wysoki poziom zabiegów agrotechnicznych, ze szczególnym uwzględnieniem nawożenia, zrekompensował zbyt małą ilość opadów w krytycznym dla uprawy miesiącu sierpniu.

Metodyka badań

Dnia 26 września zebrano po 2 próbki całych roślin kukurydzy, z każdej z 58 odmian i zważono, oznaczając plon zielonej masy. Drugim badanym parametrem był procentowy udział kolby w masie całej rośliny. Trzecim parametrem była procentowa zawartość suchej masy oznaczona po uprzednim wysuszeniu próbki w specjalistycznym piecu. W celu pokazania wydajności suchej masy dla każdej odmiany i lepszego zobrazowania ostatniego parametru dla plantatorów, przeliczono go w tonach na hektar. Wszystkie uśrednione wyniki zamieszczone w poniższej tabeli, można porównać z parametrami optymalnymi dla kiszionki z kukurydzy zamieszczonymi w początkowej, opisowej części artykułu.

Zestawienie wyników badań 4 parametrów dla 58 odmian kukurydzy - Lubań 2015

Odmiana	Firma uczestnicząca w doświadczeniu	Liczba FAO	Średni plon zielonej masy (t/ha)	Średnia zawartość suchej masy w całych roślinach (%)	Średni udział kolb w suchej masie (%)	Udział kolb w zielonej masie (%)	Średni plon suchej masy (t/ha)
Delphine	SUMI AGRO	230-240	51,0	29,4	56,9	37,3	15,0
Morock	SAATBAU	230	54,9	33,0	56,1	36,7	18,1
Danubio		240	63,6	26,8	55,2	34,1	17,1
SL Magello		250	58,6	25,3	55,6	30,1	14,9
Assano		230	52,7	30,8	54,5	33,2	16,2
ES Techno		EURALIS	220	56,3	31,1	59,1	37,3
ES Zizou	220		56,8	28,3	56,6	33,0	16,1
ES Metronom	240		52,9	28,2	54,0	31,0	14,9
ES Convent	240/50		42,3	29,6	52,5	34,7	12,5
Heracles	220		48,9	34,0	54,9	36,0	16,6
Mas 18 T	OSADKOWSKI		230	56,7	29,5	52,9	33,3
Plenty		220	45,7	28,6	51,0	35,3	13,1
Wikana		240	36,8	28,6	49,8	31,7	10,5
Arturo		230	56,3	27,6	51,4	33,1	15,5
Kosynier		220/30	46,1	31,1	60,4	38,0	14,4

Odmiana	Firma uczestnicząca w doświadczeniu	Liczba FAO	Średni plon zielonej masy (t/ha)	Średnia zawartość suchej masy w całych roślinach (%)	Średni udział kolb w suchej masie (%)	Udział kolb w zielonej masie (%)	Średni plon suchej masy (t/ha)	
Matthew	SAATEN UNION	230/40	62,2	28,5	49,5	33,4	17,7	
Cathy		210/20	52,4	34,6	55,0	36,8	18,1	
Souleyka		220/30	48,7	37,1	56,4	40,8	18,0	
Nolween		230/40	51,1	31,6	55,0	34,9	16,1	
DS. 1412				58,3	31,5	54,6	36,0	18,4
Sugus		220/30	54,4	31,8	59,4	38,8	17,3	
Sudrix		260	62,5	27,7	55,1	33,6	17,3	
Sucampo		230	55,7	31,3	55,2	35,0	17,5	
Ricardinio	KWS POLSKA	230/40	53,1	34,4	59,0	38,7	18,3	
Ambrosini		220	54,4	37,5	48,7	36,5	20,4	
Touran		230	54,7	33,0	60,0	38,2	18,1	
Ronaldinio		260	58,7	35,5	56,1	36,2	20,8	
Atletico		280	61,5	27,9	47,1	30,8	17,1	
Amamonte		250/60	57,0	31,7	54,1	35,9	18,1	
Toninio		240/50	51,9	32,7	56,5	35,9	17,0	
Silvestre		220/30	50,3	34,7	55,2	35,5	17,4	
Juhas	HR SMOLICE	230/40	62,3	33,7	50,4	30,3	21,0	
Tonacja		220/30	56,0	36,0	54,9	35,0	20,2	
Opcja		240	66,7	30,4	51,1	30,0	20,3	
Bogoria		250	60,1	29,6	45,1	26,6	17,8	
Kosynier		220/30	47,0	34,0	57,0	37,2	16,0	
Koneser		260	60,8	29,4	44,2	25,7	17,8	
Rosomak		250/60	58,5	30,0	53,1	31,1	17,5	
Mas 28 A	MAISADOUR	270	62,4	30,9	50,0	30,9	19,3	
Mas 26 B		250	64,6	30,8	48,9	30,4	19,9	
Mas 12 H		220	51,3	34,8	62,8	42,0	17,8	
Mas 27 L		240	62,0	31,5	52,1	31,3	19,5	
Dynamite		250	59,3	30,4	48,2	30,7	18,1	
DM 3114		290	55,8	30,1	46,5	32,9	16,8	
P 9838	PIONEER	300/300	56,6	25,6	45,9	35,2	14,5	
P 7883		220/10	46,7	31,2	52,9	34,6	14,6	
P 8200		230	46,3	30,8	49,7	29,6	14,3	
P 7892				37,1	44,8	49,7	38,6	16,6
X 75D340				39,2	40,8	51,5	37,8	16,0
LG 30275	LIMAGRAIN	270	57,4	32,2	42,5	29,0	18,5	
LG 30238		240	50,3	35,7	54,0	37,5	18,0	
LG 30260		250	60,0	31,2	45,8	31,9	18,7	
LG 30220		230-240	59,9	31,8	54,1	34,3	19,1	
SY Multitop	TOJAN	240	60,7	29,0	58,1	33,4	17,6	
P 8400		240	55,3	30,0	52,5	35,6	16,6	
Feeditop	PROCAM	230/30	64,1	30,3	54,5	34,4	19,4	
GL Maasta		230	64,9	27,4	53,2	32,2	17,8	
Tapas		240	65,1	31,0	47,5	31,4	20,2	
Bombastic		230/240	49,9	31,1	54,1	35,8	15,5	

Spośród odmian, które charakteryzowały się zarówno wysokim plonem suchej masy z 1 hektara oraz wyższym udziałem kolb w całej roślinie, gwarantują-

cych uzyskanie wysokoenergetycznej kiszonki, można polecić 27 odmian.

Liczba FAO	Nazwa odmiany	Liczba FAO	Nazwa odmiany
230	Moroc	230	Sucampo
220	ES Techno	230 - 240	Ricardinio
230	Mas 18 T	220	Ambrosini
210	Cathy	230	Touran
220	Souleyka	260	Ronaldinio
220	DS. 1412	250	Amamonte
220	Sugus	240	Toninio
230	Juhas	220	Tonacja
240	Opcja	250	Rosomak
270	Mas 28 A	250	Mas 26 B
220	Mas 12 H	240	Mas 27 L
240	LG 30238	230	LG 30220
240	SY Multitop	240	P 8400
230	Feeditop		

Dla rolników, którym bardziej zależy na plonie suchej masy niż na procentowym udziale kolb można polecić 11 odmian: **Ambrosini, Ronaldinio, Juhas, Tonacja, Opcja, Mas 28 A, Mas 26 B, Mas 27 L, LG 30220, Feeditop, Tapas**. Wszystkie wymienione odmiany dały ok. 20 t/ha suchej masy. Wśród odmian wyróżniających się najwyższym udziałem kolb w suchej masie (dających kiszonkę o najwyższej koncentracji energii), należy wymienić: **Ronaldinio i Mas 11 F, Delphine, ES Techno, ES Zizou, Kosynier, Souleyka, Sugus, Ricardinio, Touran, Toninio, Kosynier, Mas 12 H, SY Multitop**. Udział kolb u tych odmian był powyżej 56%. Najwyższe plony zielonej masy (ok. 60 t/ha), niezależnie od pozostałych parametrów, uzyskały: **Danubio, Matthew, Sudrix, Atletico, Juhas, Opcja, Bogoria, Koneser, Mas 28 A, Mas 26 B, Mas 27 L, LG 30260, LG 30220, SY Multitop, Feeditop, GL Maasta, Tapas**.

W badanej kolekcji 58 odmian zaledwie 10 nie osiągnęło minimalnej zawartości suchej masy, tj. 30%. Są to: SL Magello (FAO 250), Danubio (FAO 240), Arturo (FAO 230), Sudrix (FAO 260), Atletico (FAO 280), P 9838 (FAO 300), GL Masta (FAO 230). Większość z tych odmian należy do grupy średnio późnych i późnych, wymagających znacznie dłuższego okresu wegetacji.

Warto wymienić odmiany, które uzyskały w dniu zbioru powyżej 34% suchej masy, bo można je było zbierać wcześniej. To jest ważne dla krótszej wegetacji w rejonie Kaszub. Są to: **Cathy, Souleyka, Ricardino, Silvestre, Tonacja, Kosynier**.

W dniu 21 sierpnia, gdy okoliczne plantacje zaczęły mocno cierpieć z powodu suszy, przeprowadzono lustrację, której celem była ocena podatności odmian na suszę. Ocena polegała na stwierdzeniu, czy liście są łódkowato zwinięte i czy postępuje zasychanie dolnych liści. Ocenę wykonano po ponad 3 tygodniach bez opadów deszczu, gdy temperatura między godziną 13 a 14 wynosiła ok. 28°C.

Wśród 58 ocenianych odmian, objawy stresu suszowego zauważono u ok. 20 odmian, ale jedynie u 2 objawy były bardzo widoczne (zasychanie dolnych liści). U obu odmian FAO 210 i FAO 240 plon był poniżej średniej dla kolekcji w doświadczeniu. Pozostałe 18 odmian zareagowało przejściowym zwinięciem

liści. Zaskakujące jest to, że prawie wszystkie odmiany, u których zauważono objawy suszy, były z grupy odmian późnych i bardzo późnych oraz to, że były to odmiany dające najwyższe plony zielonej masy. Można to wytłumaczyć tym, że są to odmiany o najwyższym potencjale plonotwórczym, a jednocześnie o najwyższych potrzebach wodnych. Warto dodać, że było 13 odmian, które wytworzyły bardzo wysoki plon zielonej masy (ok. 60 t/ha i więcej) i nie zaobserwowano u nich jakichkolwiek objawów utraty turgoru. Są to: **Danubio, Matthew, Sudrix, Atletico, Amamonte, Bogoria, Rosomak, Mas 27 L, P 9838, LG 30260, LG 30220, SY Multitop, Feeditop, GL Maasta**.

Dwie odmiany - odm. po lewej traci turgor

Doświadczenie przeprowadzone w Lubaniu było okazją do porównania odmian pod względem przydatności do uprawy na kiszonkę w klimatyczno-glebowych warunkach Kaszub. Jednak rok 2015 charakteryzował się ponadprzeciętną sumą temperatur efektywnych, ponadto wiosna była wczesna i dlatego bardzo dobrze plonowały odmiany późne. W typowym dla Kaszub sezonie wegetacyjnym, plenne i późne odmiany mogą nie osiągnąć minimalnej koncentracji suchej masy na poziomie 30%. W kolekcji 58 odmian jest 10, u których wszystkie 4 badane parametry (plon zielonej masy, procentowa zawartość suchej masy, procentowy udział kolb oraz plon suchej masy) były na wysokim poziomie, a jednocześnie liczba FAO u tych odmian jest na poziomie 220 - 240. Są to: **Juhas (FAO 230), Tonacja (FAO 230), Opcja (FAO 240), LG 30220 (FAO 240), SY Multitop (FAO 240), Feeditop (FAO 230), DS. 1412 (FAO 230)**. Jest też kilka odmian, które podobnie jak ww. osiągnęły bardzo dobre wyniki wszystkich badanych parametrów, jednak liczba FAO klasyfikuje je do grupy odm. późnych. Należą do nich: **Ronaldinio (FAO 260), Rosomak (FAO 250), Mas 28 A (FAO 270)**.

Liczna kolekcja ujawniła bardzo duże zróżnicowanie między badanymi odmianami w odniesieniu do badanych parametrów. Różnice wynikają stąd, że w doświadczeniu znalazły się odmiany nie tylko typowo kiszonkowe czy ogólnoużytkowe, ale również typowe na ziarno, biogaz oraz te, które są dobrze znane i stanowią punkt odniesienia dla testowanych nowych odmian.

Chcę wyrazić wdzięczność firmom, które zechciały uczestniczyć w doświadczeniu. ■

Jak powstaje materiał sadzeniakowy najwyższej jakości?

Magdalena Kuźmicka

Wegetatywny sposób rozmnażania ziemniaka sprawia, że jest on szczególnie narażony na rozwój wielu patogenów. Większość sprawców chorób zimuje na porażonych resztkach roślinnych pozostawionych na polu lub bezpośrednio w przechowywanych bulwach. Prowadzi to do przenoszenia ich wraz z sadzoniakami na kolejny sezon wegetacyjny. Niektóre patogeny mogą pojawić się w tak dużym nasileniu, że wartość straty plonu przez nie spowodowanej przekracza łączne koszty zabiegów ochrony.

Głównymi zadaniami hodowli ziemniaka: twórczej (tworzenie nowych odmian), zachowawczej (utrzymanie zasobów genetycznych) i nasiennictwa ziemniaka jest wytworzenie klonów i materiału sadzeniakowego zdrowego, o zadowalających, powtarzalnych cechach jakościowych. Obecnie hodowla zachowawcza wszystkich odmian ziemniaka prowadzona jest według ogólnego schematu.

Schemat 1.

Produkcja sadzoniaków ziemniaka metodą kultur tkankowych

Laboratorium kultur tkankowych Materiał wyjściowy

Rośliny w probówkach wolne od wirusów, wiroidów, patogenów kwarantannowych (bakterioza pierścieniowa, śluzak ziemniaka).

Mikrobulwy

Uprawa pod osłonami (namioty, tunele)

Zbiór mikrobulw (stopień kwalifikacji PB_M)

Minibulwy (PB_M)

Pole

pierwszy rok w polu

Zbiór minibulw (stopień kwalifikacji PB_{II})

Minibulwy PB_{II}

Pole

Zbiór (stopień kwalifikacji B_r , B_{II} lub CA)

Materiałem wyjściowym, stanowiącym pierwszy etap hodowli zachowawczej odmian wpisanych do Krajowego Rejestru, są minibulwy. Uzyskuje się je z roślin (fot. 1.) i mikrobulw (fot. 2.) utrzymywanych w laboratoriach kultur tkankowych. Zdrowy, wyjściowy materiał rozmnożeniowy pochodzi z Banku Genów prowadzonego przez Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Boninie. Mikrorozmnażanie, czyli masowe rozmnażanie wegetatywne tkanek i organów ziemniaka w kulturach in vitro, pozwala na precyzyjne i bezpośrednie sterowanie produkcją nasienną.

Fot. 1.

Rośliny pochodzące z kultur in vitro

Fot. własna

Fot. 2.

Mikrobulwy

Fot. własna

Technika ta gwarantuje utrzymanie dobrej kondycji roślin, całkowite wykluczenie porażenia wirusami powszechnie występującymi w uprawie ziemniaka, szybkie i pewne rozmnażanie roślin niezależnie od panującej pory roku, proste przechowywanie i transport materiału, odnowienie klonów porażonych roślin bez ryzyka przeniesienia zagrożenia do środowiska, swobodną wymianę roślin pomiędzy firmami zlokalizowanymi w różnych krajach świata.

Prawidłowo ukorzenione na syntetycznych pożywkach rośliny pochodzące z kultur *in vitro* oraz ich mikrobulwki (10 mm; 0,7 g) stanowią materiał do kolejnego etapu rozmnażania. Średnio z jednej rośliny uzyskuje się jedną lub dwie mikrobulwy. Aby je wytworzyć, wykorzystuje się małe fragmenty merystemów (0,2 - 10 mm długości) wyizolowanych z pąków wierzchołkowych lub bocznych, które po przeniesieniu na pożywkę w kontrolowanych warunkach fizycznych i chemicznych dają początek nowym roślinom.

Z mikrobulw wysadzanych w substracie glebowym w tunelach lub namiotach foliowych pozyskuje się minibulwy (fot. 3). Ich średnica nie przekracza zazwyczaj 25 mm. Minibulwy łączą w sobie cechy bulw konwencjonalnych oraz roślin uzyskiwanych dzięki technikom mikrorozmnażania. Następnie zebrane minibulwy wysadza się już w pole. Stanowią materiał przedbazowy. Rozmnażanie wszystkich odmian w hodowli zachowawczej odbywa się zazwyczaj w cyklu 2 - 3 letnim. Wszystkie rośliny są testowane pod kątem zdrowotności materiałów, wykonuje się także regularną selekcję negatywną, chroni od mszyc i zarazy ziemniaka. Planowanie ilości potrzebnych sadzaniaków odbywa się średnio na 3 lata przed ich sprzedażą.

Fot. 3.

Minibulwy

Od prawej: pierwszy rok zbioru i drugi rok zbioru.

W dostępnej literaturze można znaleźć informację, że przyjmując wartość współczynnika rozmnażania równą 5, z wyjściowej ilości 1000 roślin prowadzonych w kulturach *in vitro* uzyskuje się 5000 eksplantatów (wyizolowane, pocięte fragmenty tkanki roślinnej). Około 1000 roślinek przenoszonych jest dalej na specjalne pożywki rozmnożeniowe, by stale dysponować

pulą niezbędną do dalszych rozmnożeń. Pozostała część - 4000 sztuk trafia na pożywki stymulujące związanie bulw (tuberyzacyjne). Po 3 miesiącach hodowli *in vitro* uzyskuje się około 4000 mikrobulw, a w skali roku jest to od 36 - 48 tysięcy mikrobulw. Wysadzenie roślin do średniej wielkości tunelu pozwala uzyskać od 45 do 90 tysięcy minibulw, oczywiście w zależności od odmiany, jaką dysponujemy. Taką ilością można obsadzić obszar od 0,7 - 1,3 ha. Warto podkreślić, że minibulwy mogą znacząco różnić się wielkością, mimo reprezentowania tej samej odmiany ziemniaka. Wartość nasienna minibulw małych, tj. o średnicy 10 - 15 mm (plon 30 t/ha) co prawda jest wysoka, lecz wysadzenie minibulw o średnicy 3 - 4-krotnie większej powoduje wzrost plonowania nawet o 40%, w odniesieniu do materiału mniejszego.

Przypominamy o zmianach w stawkach dopłat do materiału siewnego i sadzeniakowego kategorii elitarny lub kwalifikowany, które obowiązują od tego roku. Są one wynikiem wejścia w życie ustawy z dnia 10 lipca 2015 roku o zmianie ustawy o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1419). Nowe rozwiązanie polega na corocznym określaniu stawek dopłat, w zależności od budżetu zaplanowanego na ten cel oraz deklarowanej powierzchni. Obowiązująca wysokość stawek będzie corocznie publikowana w rozporządzeniu Rady Ministrów do dnia 30 września. Wnioski o dopłatę należy składać w okresie od 15 stycznia do 25 czerwca w oddziałach terenowych Agencji Rynku Rolnego. Nowe rozwiązanie pozwoli na objęcie pomocą wszystkich rolników, którzy o nią wnioskują. Ponadto coroczne szacowanie wielkości stawek umożliwi dokładne zaplanowanie budżetu na ten cel i uniknięcie sytuacji, gdy wraz ze wzrostem zainteresowania dopłatami okaże się, że pula środków została nieoczekiwanie wyczerpana. Minimalna ilość sadzaniaków, jaka powinna być użyta do obsadzenia 1 ha powierzchni gruntów ornych, umożliwiającą ubieganie się o dopłatę wynosi obecnie 2000 kg. Nowe, zmienione wnioski o płatność są już dostępne na stronie Agencji Rynku Rolnego.

Bibliografia:

1. Donnelly D. J., Coleman W. K., Coleman S. E. 2003. Potato microtuber production and performance. A review. - *Am. J. Potato Res.* 80, 2: 103-115;
2. Sawicka B., 2004. Próba poprawy jakości materiału sadzeniakowego ziemniaka przez stosowanie minibulw w uprawie polowej. *Annales UMCS, Sectio E* 59 (3): 1233-1244;
3. Sekreca D., 2008. Mikrorozmnażanie wybranych genotypów ziemniaka. *Ziemniak Polski*, 2008 (3): 1-3;
4. Wróbel S., 2012. Produkcja nasienna ziemniaka [W:] *Produkcja i rynek ziemniaka*, Wyd. *Wiś Jutra*: 102-130;
5. Źródła internetowe: <http://www.arr.gov.pl/wsparcie-rynkowe/material-siewny> - dostęp 10.01.2016

Wymogi dotyczące nabywania środków ochrony roślin oraz pozarolniczego ich stosowania

Monika Najduk

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. poz. 455 z późn. zm.) osoby wykonujące zabiegi ochrony roślin w rolnictwie lub w leśnictwie powinny posiadać ukończone stosowne szkolenie. Od dnia 26 listopada 2015 r. wymóg ten jest kontrolowany również przy sprzedaży środków ochrony roślin przeznaczonych dla użytkowników profesjonalnych.

Zgodnie z art. 28 ww. ustawy, środki ochrony roślin przeznaczone dla użytkowników profesjonalnych mogą być sprzedawane tylko osobom, które:

1. ukończyły szkolenie w zakresie stosowania środków ochrony roślin w Rzeczypospolitej Polskiej, potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia lub
2. ukończyły szkolenie w zakresie doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin w Rzeczypospolitej Polskiej, potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia, lub
3. ukończyły szkolenie w zakresie integrowanej produkcji roślin, potwierdzone zaświadczeniem o ukończeniu tego szkolenia.

Obowiązkiem ukończenia szkolenia objęci są również użytkownicy środków ochrony roślin spoza obszaru rolnictwa i leśnictwa, tj. osoby stosujące środki ochrony roślin np. w kolejnictwie lub na terenach zieleni miejskiej. Użytkownicy profesjonalni stosujący środki ochrony roślin w kolejnictwie zobowiązani są do ukończenia szkolenia w zakresie stosowania środków ochro-

ny roślin sprzętem naziemnym montowanym na pojazdach szynowych lub innym sprzętem stosowanym w kolejnictwie, natomiast osoby stosujące środki ochrony roślin na terenach zieleni miejskiej zobowiązani są do ukończenia szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin sprzętem naziemnym, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie.

Szkolenia podstawowe i szkolenia uzupełniające, uprawniające do nabywania oraz stosowania środków ochrony roślin, zachowują ważność przez 5 lat.

Ukończenie szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin lub doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin lub integrowanej produkcji roślin, potwierdzone jest zaświadczeniem o ukończeniu szkolenia, wydanym przez jednostkę prowadzącą szkolenie. ■

Informujemy, że PODR w Gdańsku organizuje wszystkie rodzaje szkoleń, o których mowa w powyższym artykule. Szczegółowe informacje na ich temat dostępne są na: www.podr.pl/szkolenia

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku

zaprasza na:

III Pomorskie Forum Nasienne

które odbędzie się **22 lutego 2016 roku** w Kościerzynie, ul. 3 maja 9, sala Szopińskiego (kino Remus).

Szczegółowe informacje na stronie www.podr.pl

Nawozy z POLIC z pełnym składem to gwarancja wysokiej efektywności nawożenia

Nawóz	Azot (N)	Fosfor (P ₂ O ₅) przyswajalny	Potas (K ₂ O) przyswajalny	Stosunek P ₂ O ₅ : K ₂ O	Magnez (MgO)	Siarka (SO ₃) przyswajalna	inne	Gęstość nasypowa ton/m ³
Nawozy azotowe								
MOCZNIK.PL ® N 46	46							0,70-0,78
POLIFOSKA ® 21 N(MgS) 21-(4-35)	21				4	35		0,85-0,95
Nawozy kompleksowe – uniwersalne								
POLIDAP ® NP(S) 18-46-(5)	18	46				5		0,85-0,95
POLIDAP ® Light NP(S) 14-34-(17)	14	34				17		0,85-0,95
POLIFOSKA ® 4 NPK(MgS) 4-12-32-(2-9)	4	12	32	1:2,7	2	9		0,90-1,00
POLIFOSKA ® PLUS NPK(Mg) 5-10-20-(7-9)	5	10	20	1:2	7	9	+ wersja z 0,2 B	0,98-1,08
POLIFOSKA ® 5 NPK(MgS) 5-15-30-(2-7)	5	15	30	1:2	2	7		0,95-1,05
POLIFOSKA ® 6 NPK(S) 6-20-30-(7)	6	20	30	1:1,5		7		0,95-1,05
POLIFOSKA ® TYTAN NPK(S) 6-25-25-(5)	6	25	25	1:1		5	+0,5 Fe +0,05 Zn	0,92-1,02
POLIFOSKA ® 8 NPK(S) 8-24-24-(9)	8	24	24	1:1		9		0,90-1,00
Nawozy kompleksowe – wiosenne								
POLIMAG ® S NPK(MgS) 10-8-15-(5-35) z mikroskładnikami	10	8	15	1:1,9	5	35	+0,1 B, +0,1 Cu, +0,2 Mn, +0,5 Zn	1,00-1,10
POLIFOSKA ® START NPK(MgS) 12-11-18-(2,7-26) z mikroskładnikami	12	11	18	1:1,6	2,7	26	+0,15 B, +0,5 Fe, +0,02 Zn	0,92-1,02

POLIMAG® S i POLIFOSKA® START to nawozy o niskiej zawartości chlorków, przeznaczone dla roślin wrażliwych na chlorki, czyli rośliny jagodowe, wiele warzyw i roślin ozdobnych, do upraw pod osłonami; niezastąpione w uprawach hobbystycznych.

POLIDAP® i POLIFOSKI® zawierają bardzo dobrze przyswajalne formy – mogą być stosowane także pogłównie, wiosną na oziminy.

Jakość granул ułatwia równomierny wysiew oraz równomierne uwalnianie się składników, a następnie pobieranie przez rośliny.

POLIDAP®, POLIFOSKĘ® i POLIMAG® można mieszać bezpośrednio przed rozsiewem z mocznikiem, saletrą amonową i z saletrzakiem, a w dowolnym czasie z solą potasową.

Szeroka oferta nawozów o stosunku P:K jak 1:1 do 1:2,7 umożliwia trafny wybór nawozu pod każdą roślinę uprawną, przy różnych zasobnościach gleb.

Ponadto kompleksowe nawozy wieloskładnikowe z „POLIC” to niskie koszty transportu i przeładunku oraz mniejsza liczba przejazdów na polu.

Grupa Azoty Zakłady Chemiczne „Police” S.A.
ul. Kuźnicka 1, 72-010 Police
tel. 91 317 29 64, fax. 91 317 47 72

Gryzonie w gospodarstwie

Lubomir Szramowiak

Gryzonie wyrządzają wiele szkód w gospodarstwie rolnym. Zwierzęta te możemy podzielić na dwie grupy: gryzonie występujące na polach, niszczące uprawy, do których należą: nornik polny, mysz polna, nornica ruda, karczownik ziemnowodny, darniówka oraz szkodniki sanitarne i żywności, do których zaliczamy: mysz domową, badyłarkę i szczura wędrownego.

Gryzonie w pewnych okolicznościach mogą pojawić się masowo. Wtedy straty na polu spowodowane ich żerowaniem mogą dochodzić nawet do 100%. Gryzonie niszczą oziminy, ziarno zbóż, podgryzają korzenie roślin okopowych, zanieczyszczają ziarno przechowywane w magazynach oraz pasze przeznaczone dla zwierząt. Szacuje się że dorosły szczur powoduje straty w gospodarstwie na około 100 zł.

Cechą charakterystyczną gryzoni jest ich wielka płodność. Ich ciąża trwa około 20 - 30 dni, w miocie średnio rodzi się od 3 do 7 młodych, z których pokolenie żeńskie może być zdolne do rozplodu w wieku 60 dni.

Obok strat spowodowanych niszczeniem i wyjadaniem żywności, zwierzęta te są nosicielami i siewcami wielu chorób zakaźnych i inwazyjnych. Do takich chorób można zaliczyć brucellozę, gruźlicę, salmonellozę, choroby grzybicze, wściekliznę i wąglika.

Aby ograniczyć szkodnikom możliwości bytowania w gospodarstwie i zapobiec zwiększaniu ich liczebności, należy towary prawidłowo magazynować, pomieszczenia regularnie sprzątać, właściwie składować odpady oraz utrzymywać higienę terenów zewnętrznych.

Walkę z gryzoniami można przeprowadzić trzema metodami: biologiczną, fizyczną i chemiczną.

Ważna w zwalczaniu gryzoni jest odpowiednia profilaktyka, która polega między innymi na niestwa-

Karczownik ziemnowodny

Nornik darniowy (darniówka)

Badylarka pospolita

rzaniu warunków do ich zasiedlenia przez stosowanie szybkiej podorywki po zebraniu zbóż, zbieranie słomy z pola, głęboką orkę jesienną, wykaszanie traw na miedzach, rowach i nieużytkach.

Pozytywną rolę w ograniczeniu populacji gryzoni spełniają koty i psy, których utrzymywanie nie jest jednak wskazane w fermach hodowlanych, bo mogą przyczynić się do przenoszenia zarazków chorobotwórczych.

Jeżeli chodzi o zabezpieczenie budynków gospodarczych przed gryzoniami, to powinny one być szczelne, pozbawione wszelkich szpar, otwory typu okna, drzwi, kanały ściekowe powinny być zabezpieczone odpowiednią siatką. Na zewnątrz budynków powinien panować porządek i czystość.

Do skutecznej walki z gryzoniami jest potrzebne odpowiednie rozpoznanie ich miejsca bytowania. Obecność nor, zabrudzenia, ślady ich bytności, dokładne rozpoznanie gatunku szkodnika oraz ich liczebności pozwoli na efektywne działanie z wyborem odpowiednich środków.

Najskuteczniejszą metodą zwalczania gryzoni jest stosowanie preparatów chemicznych zwanych rodentycydami. Stosowane środki powinny charakteryzować się działaniem kumulacyjnym (efekt unieszkodliwienia szkodnika - kilka dni), odpowiednim smakiem oraz możliwością rozkładania padłych gryzoni.

Stosując preparaty chemiczne, należy pamiętać o zachowaniu środków ostrożności. Należy stosować je zgodnie z zaleceniami, które znajdują się na etykiecie-instrukcji stosowania. Szczególnie chronić je przed dostępem małych dzieci. Opróżnione opakowania należy zdać do sklepu, w którym był nabyty środek na gryzonie. ■

Stosując preparaty chemiczne, należy pamiętać o zachowaniu środków ostrożności. Należy stosować je zgodnie z zaleceniami, które znajdują się na etykiecie-instrukcji stosowania. Szczególnie chronić je przed dostępem małych dzieci. Opróżnione opakowania należy zdać do sklepu, w którym był nabyty środek na gryzonie. ■

Dzierżawa wolnych gruntów

W dniu 18 stycznia br. Waldemar Humięcki - Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych zatwierdził nowe zasady przeprowadzania przetargów na dzierżawę wolnych gruntów będących w zasobach Agencji.

Zgodnie z podpisanym zarządzeniem, podstawową formą zagospodarowania nierozdysponowanych gruntów będą przetargi ograniczone na dzierżawę dla osób zamierzających powiększyć lub utworzyć gospodarstwo rodzinne.

Na przetargi ograniczone przeznaczone zostaną nieruchomości rolne o powierzchni powyżej 1 ha. Przyjęcie większego limitu (nie więcej niż 5 ha) możliwe będzie po akceptacji, działających przy oddziałach terenowych Agencji Rad Społecznych (w ich skład wchodzi przedstawiciele najważniejszych organizacji zrzeszających rolników). Dzierżawą w formie przetargów ograniczonych objęte zostaną również nieruchomości rolne pochodzące z wyłączeń dokonanych na podstawie znowelizowanej, 16 września 2011 r., ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.

Umowy dzierżawy dla zwycięzców przetargów ograniczonych zawierane będą na okres 10 lat. Jak

powiedział Waldemar Humięcki, długi okres umowy dzierżawy jest zgodny z oczekiwaniami rolników, zainteresowanych stabilnymi warunkami gospodarowania.

W 2016 roku ANR planuje wydzierżawić w skali kraju ponad 100 000 ha. Najwięcej gruntów do dzierżawy w tym roku przeznaczą oddziały terenowe w: Szczecinie (36 tys. ha), Olsztynie (17,7 tys. ha) i Gorzowie (17,5 tys. ha). W poszczególnych województwach mogą być różne wielkości działek rolnych przeznaczonych do dzierżawy w drodze przetargu ograniczonego. Tam, gdzie średnia powierzchnia gospodarstwa jest mniejsza od krajowej, maksymalna wielkość działki przeznaczonej do dzierżawy to 10,49 ha. W pozostałych regionach będzie zbieżna ze średnią powierzchnią gospodarstw dla danego województwa. Możliwe są tu, szczegółowo opisane w Zarządzeniu, odstępstwa. Zainteresowani tą formą gospodarowania ziemią powinni zgłaszać się do oddziałów terenowych Agencji Nieruchomości Rolnych, które będą organizować i przeprowadzać przetargi.

Więcej informacji na stronie ANR: www.anr.gov.pl

Reklama

Mospilan® 20 SP

INSEKTYCYD KORZYŚCI

Chroni rzepak od razu, zabija szkodniki po kilku godzinach

- Działa długo dzięki mechanizmowi **LA+**
- Zwalcza wszystkie szkodniki rzepaku już od wczesnej wiosny
- Podnosi plony rzepaku

Mechanizm LA+ (long action+) zapewnia dużą skuteczność zwalczania szkodników dzięki wydłużonemu okresowi kontaktu z produktem

Czy wiesz, że...
Shinigami (jap. 死神) – to personifikacja Śmierci w kulturze japońskiej.

W 2016 roku zwalczaj szkodniki oszczędnie i skutecznie

Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy

Luty

Produkcja roślinna zimą:

- ▶ Zapraszamy wszystkich producentów rolnych do udziału w konferencjach i seminariach organizowanych przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku. Najbliższa konferencja odbędzie się **11 lutego w Oddziale PODR w Starym Polu i poświęcona będzie agrotechnice zbóż i rzepaku**. Więcej informacji na stronie www.podr.pl.
- ▶ W dniu 15 stycznia 2016 r. **rozpoczął się nabór wniosków o przyznanie dopłaty do materiału siewnego** kategorii elitarny lub kwalifikowany, mający charakter pomocy de minimis w rolnictwie. Dopłaty przysługują do materiału siewnego zakupionego i wysianego/wysadzonego w okresie **od 15 lipca 2015 r. do 15 czerwca 2016 r.** Dopłatą objęte są: zboża ozime i jare, rośliny strączkowe, ziemniaki oraz mieszanki zbożowe i pastewne. Przypominamy, że w bieżącym roku zmianie uległy zasady udzielania dopłat do materiału siewnego. Dopłatą mogą być objęte **tylko** mieszanki zbożowe i pastewne, w skład których wchodzi nasiona posiadające kategorię elitarny lub kwalifikowany. W tym roku **obowiązuje NOWY WZÓR WNIOSKU** o przyznanie ww. dopłaty. Obecnie nie są znane stawki dopłat. Zostaną one ogłoszone dopiero po zakończeniu terminu składania wniosków, jednak nie później niż do 30 września br. Wysokość stawek zostanie określona w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, na podstawie którego, w ciągu 60 dni od dnia wejścia w życie przepisów ww. rozporządzenia, będą wydawane decyzje. Wnioski można składać do OT ARR do **25 czerwca 2016 r.** Szczegółowych informacji na ten temat udzielają pracownicy ARR oraz doradcy PODR.
- ▶ Przypominamy o ustawowym obowiązku udzielania pisemnej informacji w odpowiedzi na wniosek od Agencji Nasiennej Sp. z o.o. Informacji należy udzielić w terminie 30 dni od daty otrzymania wniosku, na dołączonym formularzu o wykorzystaniu materiału ze zbioru odmiany chronionej wyłącznym prawem, jako materiału siewnego.
- ▶ Przed wyborem odmian zbóż jarych do siewu, warto zapoznać się z **listą odmian zbóż zalecanych do uprawy na obszarze naszego województwa** dostępną, między innymi, na stronach www.karzniczka.coboru.pl oraz www.podr.pl.
- ▶ Przypominamy rolnikom o systematycznym monitoringu ziarna zbóż przechowywanego w silosach oraz magazynach zbożowych.
- ▶ Przypominamy o obowiązującym zakazie stosowania nawozów naturalnych i organicznych w postaci stałej oraz płynnej w okresie od dnia 1 grudnia do końca lutego, za wyjątkiem nawozów stosowanych w uprawach pod osłonami.
- ▶ Przypominamy rolnikom realizującym **Program Rolnośrodowiskowy, pakiet „Ochrona gleb i wód”** (wsiewki poplonowe i międzyplony), o **obowiązującym zakazie wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed dniem 1 marca** na działkach objętych realizacją pakietu. Gospodarstwa, które podjęły się zobowiązań w 2011 roku, powinny pamiętać o zakazie uprawy w wariantach:
  - 8.2.1. „Międzyplon ozimy” - w plonie głównym rośliny, która była uprawiana w międzyplonie ozimym lub formy jarej takiej rośliny;
  - 8.3.1. „Międzyplon ścierniskowy” - w plonie głównym rośliny, która była uprawiana w międzyplonie ścierniskowym
 Gospodarstwa, które przystąpiły do programu począwszy od 2012 roku, muszą przestrzegać zakazu uprawy w plonie głównym mieszanki tych samych roślin (w przypadku międzyplonu ozimego również form jarych).
- ▶ Przy podejmowaniu wielu decyzji, związanych z produkcją rolniczą w gospodarstwie, ważna jest informacja dotycząca materiału roślinnego i gleb. Dlatego zachęcamy do korzystania z usług laboratoryjnych. Dzięki wynikom analiz materiału roślinnego czy też gleb, można uzyskać określone dane, które między innymi ułatwiają podjęcie decyzji dotyczących sprzedaży produktów rolnych lub też pozwalają w ścisły sposób zoptymalizować technologię produkcji w gospodarstwie.

Sebastian Zwierz

AKADEMIA ZAKISZANIA SCHAUMANNA

16 lutego 2016 r., PODR Gdańsk, Oddział Stare Pole, sala Unijna, godz. 10.00.

W programie:

- Najnowsze badania i praktyczne obserwacje w zakiszaniu - dr Tomasz Mitrik (Słowacja)
- Nowe metody w żywieniu i odpajaniu cieląt - lek. wet. Zbigniew Dzionek

Wśród uczestników konferencji zostaną rozlosowane bardzo ciekawe książki dr. Mitrika wraz z jego autografem!

Zapraszamy!

Żyto w żywieniu świń

Maria Gwizdała

Światowa produkcja żyta w sezonie 2014/2015 wyniosła 14,6 mln ton. Polska, pod względem produkcji tego gatunku, zajmuje drugie miejsce w UE. Powierzchnia uprawy w ostatnich latach oscyluje wokół 1 mln ha, a zbiór wokół 2,5 mln ton, więc jesteśmy liczącym się producentem tego zboża na świecie.

Żyto z powodzeniem można przeznaczać na paszę, chociażby dlatego, że jest atrakcyjne cenowo i w ten sposób obniżyć koszty żywienia. W żywieniu świń mamy jednak pewne ograniczenia w skarmianiu tego zboża. Związane są one z występowaniem w ziarnie substancji antyżywniowych, których jednak we współczesnych odmianach, szczególnie hybrydowych, jest mniej niż w starych odmianach (tabela 1).

Tabela 1.

Zawartość substancji antyodżywczych w życie

(na podstawie „Zaleceń żywieniowych i wartości pokarmowej pasz dla świń” pod redakcją E. R. Greli i J. Skomiata, wydanie II uzupełnione, 2015 r.)

Substancja antyodżywcza	Jednostka	Zawartość	Sposób neutralizacji
Alkilorezorcynole	mg/kg s.m.	941 - 1050	
Inhibitory proteaz	TIU/mg s.m.	5,48 - 6,32	ekstrakcja
NSP (β-glukanazy, celuloza, ksylaza)	g/kg s.m.	142 - 162	enzymy paszowe
Taniny	g/kg s.m.	2,85 - 3,69	toastowanie
Związki fitynowe	g/kg s.m.	9,7 - 13,4	fitaza, moczenie

Powyższe normy zalecają stosowanie żyta w ograniczonych ilościach: w paszach dla prosiąt/warchlaków do 10% mieszanki pełnoporcjowej, w tuczu - w mieszankach typu grower - 30%, finisz - 50% oraz dla loch do 25%. Niektórzy autorzy oraz doświadczeni hodowcy nie polecają żyta dla prosiąt, w związku z tym, że jest dla nich trudno strawne, a zalecają stosowanie go głównie w tuczu, w powyższych lub mniejszych ilościach.

Stosując w żywieniu świń żyto, należy zwrócić szczególną uwagę nie tylko na zawartość substancji antyodżywczych, ale również na to, czy nie jest ono porażone sporyszem. Skarmianie żyta porażonego sporyszem skutkuje zatruciami u zwierząt objawiającymi się drgawkami, biegunkami i wymiotami mogącymi prowadzić do upadków. Zawartość sporyszu w życie paszowym nie powinna przekraczać 0,1%.

Ziarno żyta wymaga po zbiorze ośmiotygodniowego okresu przechowywania (leżakowania), gdyż podawanie żyta bezpośrednio po zbiorze prowadzi do zaburzeń trawienia szczególnie niebezpiecznych dla młodych zwierząt oraz loch wysokoprosnych i karmiących.

Żyto jest więc dobrą paszą, która z powodzeniem może być stosowana w żywieniu trzody, ale nie może być jedynym zbożem w mieszance czy dawce, a jego stosowanie musi być świadome.

Wartość pokarmowa żyta, jego skład chemiczny i wartość energetyczna zależy w dużym stopniu od odmiany, nawożenia, warunków klimatycznych i dojrzałości ziarna. Zawiera ono dużo wysoko strawnej energii (skrobia i cukry proste). Ponadto, przy stosunkowo niskiej zawartości białka, ma korzystny bilans aminokwasowy, wysoką wartość biologiczną białka, a poziom lizyny, którą zawiera żyto, jest najlepiej ze wszystkich zbóż dostosowany do potrzeb świń. Strawność fermentujących substancji organicznych (FSO) w życie jest najwyższa z naszych zbóż (tabela 2).

W ostatnich latach przeprowadzono doświadczenia żywieniowe w tuczu świń z udziałem żyta hybrydowego pod nadzorem merytorycznym prof. nadzw. dr. hab. Piotra Dorszewskiego z Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy. Udział żyta hybrydowego w mieszance pełnoporcjowej dla grupy doświadczalnej w pierwszym etapie tuczu (od około 28 kg) wyniósł 30%, a w drugim etapie, po 38 dniach tuczu - 50%. W grupie kontrolnej żyto zastąpiono zwiększoną ilością jęczmienia. Otrzymano statystycznie nieistotne różnice w wynikach produkcyjnych. Przyrosty dobowe w grupie kontrolnej wyniosły 909 g, przy zużyciu 2,72 kg paszy na kg przyrostu, a w grupie doświadczalnej odpowiednio 890 g i 2,87 kg/kg przyrostu. Po uboju poddano tusze klasyfikacji SEUROP, która wykazała znacznie wyższą zawartość mięsa w tuszy, w grupie doświadczalnej (S - 33,3%, E - 59,5%, U - 7,5%) niż kontrolnej (S - 16,7%, E - 71,4%, U - 9,5%, R - 2,4%). W ocenie laboratoryjnej mięsa nieznacznie lepsze parametry miały świnię żywione mieszankami

Zawartość wybranych składników pokarmowych oraz energii w 1 kg wybranych zbóż
(na podstawie „Zaleceń żywieniowych i wartości pokarmowej pasz dla świń” pod redakcją E. R. Greli i J. Skomiąła, wydanie II uzupełnione, 2015 r.)

Wyszczególnienie	Żyto	Jęczmień	Pszemica	Pszemżyto	Owies	Owies nagoz.
Energia metaboliczna (MJ)	13,25	12,74	14,03	13,78	11,25	14,97
Białko ogólne (g)	95	110	119	122	118	140
Tłuszcz surowy (g)	16	21	20	14	41	68
Włókno surowe (g)	24	48	29	24	89	16
Popiół surowy (g)	18	27	18	18	31	20
Skrobia (g)	545	523	594	465	393	535
Cukier (g)	56	21	27	44	16	14
Lizyna (g)	3,7	3,8	3,3	4,1	4,7	5,2
Metionina (g)	1,6	1,8	1,9	1,8	1,9	2,0
Cystyna (g)	2,1	2,5	2,7	2,6	2,6	4,3
Treonina (g)	3,2	3,6	3,4	1,2	4,0	4,3
Tryptofan (g)	1,0	1,4	1,3	3,9	1,5	1,8
Walina (g)	4,6	5,5	4,9	5,6	6,1	6,9
Strawność FSO %	68	50	64	52	30	57

z udziałem żyta hybrydowego, a przy ocenie sensorycznej wyniki wykazały znaczne różnice statystyczne na korzyść tak żywionych świń.

Podsumowując to doświadczenie, trzeba powiedzieć, że wprowadzenie żyta hybrydowego do żywienia tuczników poprawiło miękkość tusz oraz korzystnie wpłynęło na poprawę jakości mięsa. Te wyniki potwierdzają również duńscy hodowcy świń. Zacytuje chociażby kilka ich wypowiedzi.

Peder Enggaard z Tommerup, Funen: *Zwiększyłem udział żyta w mieszance do 30 - 35 procent. Większy udział żyta pomógł mi uzyskać większą miękkość odstawianych zwierząt.* Również Lars Jacobsen z Norredal Enrichment, Struer twierdzi, że zarówno przy produkcji loszek, jak i tuczników kastratów udział żyta w mieszance około 20% zbóż zwiększył pobranie paszy, a także uspokajał zwierzęta, zmniejszając ich agresywność.

Wiele pozytywnych słów na temat żyta w żywieniu świń usłyszeliśmy także z ust dr. Tomasza Schwarczera z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, podczas

III Pomorskiego Forum Trzodziarskiego, które odbyło się w listopadzie ub.r. w Gdańsku. Według niego zalety żyta to:

- wysoka zawartość łatwo strawnej energii:
  - skrobia,
  - cukry proste;
- wysoka smakowość;
- znakomity wpływ na jakość tusz i tłuszczu;
- wysoka wartość biologiczna białka, prawidłowy stosunek aminokwasów;
- niskie wymagania i koszty uprawy;
- wysokie plony na glebach lekkich;
- wysoka odporność na porażenia grzybowe.

Podsumowując, należy stwierdzić, że żyto z powodzeniem można stosować w żywieniu świń, szczególnie w tuczu, osiągając przyzwoite wyniki produkcyjne, poprawiając miękkość i jakość tuszy. Biorąc pod uwagę różnice w cenie zbóż, tuczenie świń ze znacznym udziałem żyta obniża koszty żywienia, co dziś ma niebagatelne znaczenie. ■

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku

zaprasza na:

III Pomorskie Forum Mleczarskie

które odbędzie się **15 lutego 2016 roku** na zamku w Gniewie.

Szczegółowe informacje na stronie www.podr.pl

USTAWA O OCHRONIE ZWIERZĄT

Główne obowiązki i zakazy dotyczące posiadacza zwierząt

Opracowała Maria Gwizdała

Tekst ustawy o ochronie zwierząt opublikowano w Dz.U. z dnia 30 lipca 2013 r. poz. 856 z późn. zmianami (Dz.U. z 2015 r. poz. 266). Ustawa reguluje postępowanie ze zwierzętami kręgowymi, w tym zwierzętami kręgowymi wykorzystywanymi w celach naukowych lub edukacyjnych.

Artykuł 1. tej ustawy mówi, że *zwierzę jako istota żyjąca, zdolna jest do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę.*

W celu realizacji przepisów ustawy, Inspekcja Weterynaryjna oraz inne organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego współdziałają z samorządem lekarsko-weterynaryjnym oraz instytucjami i organizacjami, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Artykuł 5. Każde zwierzę wymaga humanitarnego traktowania. Zabrania się więc zabijania zwierząt, poza wyjątkami zawartymi w art. 6, oraz znęcania się nad zwierzętami. Przez znęcanie rozumie się zadawanie lub dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień. W szczególności zabronione jest:

- umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia, niestanowiące dozwolonego prawem zabiegu lub procedury w rozumieniu art. 2, ust. 1, pkt. 6 z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych, w tym znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie, a także zabiegi mające na celu zmianę wyglądu zwierzęcia i wykonane w celu innym niż ratowanie jego zdrowia i życia, a w szczególności przycinanie psom uszu i ogonów (kopiowanie);
- używanie do pracy albo w celach sportowych lub rozrywkowych zwierząt chorych, a także zbyt młodych lub starych oraz zmuszanie ich do czynności, których wykonywanie może powodować ból;
- bicie zwierząt przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bicie po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn;
- przeciążanie zwierząt pociągowych i jucznych ładunkami w oczywisty sposób nieodpowiadającymi ich sile i kondycji lub stanowi dróg, lub zmuszanie takich zwierząt do zbyt szybkiego biegu;
- transport zwierząt, w tym hodowlanych, rzeźnych i przewożonych na targowiska, przenoszenie lub przepędzanie w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres;

- używanie uprzęży, pęt, stelaży, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodującej zbędny ból, uszkodzenie ciała albo śmierć;
- dokonywanie na zwierzętach zabiegów i operacji chirurgicznych przez osoby nieposiadające wymaganych uprawnień bądź niezgodnie z zasadami sztuki lekarsko-weterynaryjnej, bez zachowania koniecznej ostrożności i ogłędności oraz w sposób sprawiający ból, któremu można było zapobiec;
- złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt;
- utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego zaniedbania lub niechlujstwa bądź w pomieszczeniach albo klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji;
- porzucanie zwierzęcia, a w szczególności psa lub kota, przez właściciela bądź przez inną osobę, pod której opieką zwierzę pozostaje;
- stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli;
- organizowanie walk zwierząt;
- obcowanie płciowe ze zwierzętami (zoofilia);
- wystawianie zwierzęcia domowego lub gospodarskiego na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażają jego zdrowiu lub życiu;
- transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie w celu sprzedaży bez dostatecznej ilości wody uniemożliwiającej oddychanie;
- utrzymywanie zwierzęcia bez odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku.

Artykuł 7. ustawy mówi o sposobie postępowania w przypadku, gdy zostanie stwierdzone traktowanie zwierzęcia w sposób zabroniony. Takie zwierzę może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta), która podlega natychmiastowemu wykonaniu. Odebrane zwierzę podlega zwrotowi, jeżeli sąd nie orzeknie w trybie art. 35, ust. 3 przepadku zwierzęcia, a także jeżeli postępowanie w tej sprawie zostanie umorzone.

Artykuł 8 ustawy zobowiązuje ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do uwzględnienia problematyki ochrony zwierząt w podstawie programowej kształcenia ogólnego, a zarząd województwa do upowszechniania poprzez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego znajomości przepisów ustawy wśród rolników. ■

Zasady prawidłowego żywienia koni

Mikołaj Chodyra

Z roku na rok coraz więcej koni trafia do gospodarstw agroturystycznych, wzbogacając oferty wypoczynku na obszarach wiejskich o konną rekreację. Chcąc utrzymać zwierzęta w dobrej kondycji, pamiętajmy o podstawowych zasadach ich żywienia.

Konie są zwierzętami monogastrycznymi – mają żołądek jednokomorowy. Ich przewód pokarmowy jest bardzo delikatny, co stanowi predyspozycję do różnych dolegliwości i stanów chorobowych związanych z nieprawidłowym żywieniem. Układ pokarmowy konia przystosowany jest do pokarmu składającego się m.in. z trawy i siana. Rozkładanie zawartej w pożywieniu celulozy do postaci strawnej przebiega w jelicie ślepy, dzięki odpowiednim bakteriom.

Woda

Koń wypija dziennie 20 - 60 litrów wody (od 1 do 3 wiader), dlatego powinniśmy zadbać o stały dostęp zwierząt do świeżej i czystej wody. Po intensywnym użytkowaniu, a przed podaniem wody należy odczekać 1 - 1,5 godz aż koń „ostygnie”. Potwierdzeniem znaczenia wody dla konia jest do-

świadczenie przeprowadzone we Francji, podczas którego jeden koń żywiony był obficie suchą paszą, ale bez wody - w efekcie padł po 6 dniach, natomiast drugi koń, pozabawiony paszy, ale pojony przeżył 25 dni (Prawocheński, 1950).

Niezbędne składniki pokarmowe

Włókno pokarmowe (błonnik) znajduje się przede wszystkim w paszach objętościowych. Jego źródłem jest głównie trawa i siano. Konie, które nie wykonują żadnej pracy czy też charakteryzują się lekkim typem użytkowym, mogą bazować na tej diecie. Pamiętajmy, aby tereny wolnego wybiegu koni nie były zapiaszczone. Skubanie świeżej trawy przez konie wraz z sypką ziemią powoduje zapiaszczenia i nagłe schorzenia kolkowe.

Węglowodany rozpuszczalne w wodzie - skrobia. Źródłem skrobi są głównie pasze treściwe.

Bezpieczne jest podawanie owsa ze względu na wysoką zawartość włókna i łatwostrawność. Skrobię należy podawać często i w małych ilościach.

Doskonałym **źródłem energii** dla koni jest wysokokaloryczna **ku-kurydza**, powszechnie stosowana w Ameryce. Należy pamiętać o zbilansowaniu diety, gdyż nadmiar łatwo strawnych węglowodanów może doprowadzić do degradacji flory bakteryjnej jelita ślepego i zaburzeń trawienia. W następstwie takiej sytuacji mogą pojawić się biegunki, morzyska - kolki czy ochwat.

Kolejność w zadawaniu pasz nie jest bez znaczenia. W pierwszej kolejności należy podać siano, następnie pasze treściwe.

Nienasycone tłuszcze roślinne stanowią znakomitą rezerwę energetyczną i mogą być wykorzystywane w specjalnej diecie dla koni użytkowanych w sporcie.

Białko, jako powszechnie stosowany budulec, dostarczane jest w odpowiedniej ilości w postaci młodej zielonki. Nadmiar białka może niekorzystnie wpływać na pracę serca, układ krążeniowo-oddechowy, pogarszając kondycję zwierzęcia. Przebiegaczem zazwyczaj objawia się wzmożonym picciem i zwiększa pobudliwość nerwową.

Witaminy i sole mineralne znajdują się w trawie i sianie. Możemy je uzupełniać, suplementując pożywienie lizawkami wstawianymi do boksów. Konie chętnie korzystają z takiego urozmaicenia diety. Źródłem witamin są również smakolki w postaci uwielbianych przez konie jabłek, marchwi czy bananów.

Racjonalne i zbilansowane żywienie owocuje dobrą kondycją zwierzęcia, co przekłada się na ogólny stan zdrowia koni i satysfakcję właścicieli z prowadzonej hodowli. ■

Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy

Luty

Bydło:

- ▶ Raporty wynikowe, przygotowywane przez Polską Federację Hodowców Bydła i Producentów Mleka, to bardzo ważne źródło informacji - oczywiście, jeśli nasze stado jest pod kontrolą użytkowości mlecznej. Informacje o składzie mleka z mleczarni dotyczą mleka zbiorczego. Są one mało przydatne do oceny żywienia. Nie mówią nam nic o poszczególnych krowach czy grupach krow. W raportach takie informacje otrzymujemy. Ważny jest między innymi bezwzględny stosunek poziomu tłuszczu do poziomu białka w mleku. Nie powinien przekraczać 1,5. Jeśli ponad 10% krow w wczesnej fazie laktacji przekracza tę wartość, to świadczy to o ujemnym bilansie energetycznym i intensywnej mobilizacji rezerw tłuszczowych z organizmu. Krowy te tracą kondycję, na jajnikach pojawiają się torbiele. To kandydatki do ketozy. Hodowcy, których stada są pod oceną otrzymują informacje o zagrożeniu subkliniczną ketozą. Jest to kolejny parametr pozwalający lepiej zarządzać stadem i osiągać lepsze wyniki produkcyjne. Dlatego warto jeszcze raz rozważyć, czy nie objąć swojego stada bydła mlecznego oceną wartości użytkowej. Na pewno się to opłaci.
- ▶ Przed rozpoczęciem prac polowych warto zweryfikować potrzebną powierzchnię upraw roślin paszowych dla bydła. Pamiętać trzeba o stratach pasz powstających przy ich konserwacji (około 20%), a także koniecznej rezerwie na wypadek suszy lub nadmiaru opadów (10 – 20%). Szczególną uwagę powinniśmy zwrócić na ewentualność wystąpienia suszy, która tak dała się we znaki hodowcom w ubiegłym roku, a której skutki będą odczuwalne do nowych zbiorów.
- ▶ Zachęcamy do udziału w konferencjach i szkoleniach organizowanych przez nasz Ośrodek. Szczegółowe informacje o ich terminach i tematyce można znaleźć na naszej stronie internetowej: www.podr.pl oraz w Oddziałach PODR i BP ODR.

Trzoda chlewna:

Efektywność produkcji w chlewni zależy od wielu czynników, ale na pewno bierze początek na porodówce. Chcąc otrzymać zdrowy i liczny miot, musimy szczególnie zadbać, aby poród odbywał się w odpowiednich warunkach.

- ▶ Na czas porodu musimy zadbać, aby w budynku porodówki, a szczególnie w miejscu porodu nie było przeciągów. Praktycznie ruch powietrza powinien być na poziomie zera. Jeżeli ściany kojca porodowego nie zapewniają takich warunków, należy umieścić w nim tzw. budkę (gniazdo), gdzie prosięta znajdą odpowiednie warunki temperaturowe.
- ▶ Optymalna temperatura w pierwszych dniach życia prosięcia to 26 - 30°C - w przypadku utrzymania na ściółce i 30 - 34°C - w chowie na ruszcie. Po ukończeniu 5. dnia życia wymagany przedział temperatury w gnieździe prosiąt, w zależności od systemu utrzymania, wynosi odpowiednio 24 - 28°C i 28 - 31°C.
- ▶ W przypadku gdy kojec nie ma ogrzewania podłogowego, miejsce za maciorą powinno być wyścielone siewką lub trocinami, jednak najlepiej należałoby na czas porodu zainstalować tam lampę podczerwieni, w celu ogrzania posadzki. Nagły kontakt noworodka z zimną posadzką może wywołać szok termiczny, bardzo niekorzystny dla zdrowia prosięcia.
- ▶ Należy zadbać, aby prosię po porodzie nie napotkało przeszkód w dotarciu do wymienia lochy. Niezbędnym elementem wyposażenia kojca porodowego jest odbojnik z tyłu maciory, który umożliwia powstanie wolnej przestrzeni między ścianą kojca a proszącą się lochą.
- ▶ W żadnym przypadku nie możemy dopuścić do wychłodzenia ciała prosięcia, ponieważ prowadzi to do śmierci oseska lub jest przyczyną jego przewlekłych schorzeń. Niezbędnym w tym celu jest zabieg wytarcia do sucha i umieszczenie go w gnieździe lub przy wymieniu lochy. Zabieg ten jest jednocześnie masażem oseska korzystnym w pierwszych minutach życia prosięcia. Oczyścić i osuszyć prosię można też specjalistycznym preparatem do suchej dezynfekcji na bazie włókna syntetycznego.
- ▶ Porodówka to również miejsce przebywania loch, a ich tolerancja na temperaturę jest odmienna od prosiąt. Temperatura odpowiednia dla osesków jest zagrożeniem dla życia macior. Szczególnie jest to problem w systemach komorowych, gdzie porodówki są w okresie zimy dogrzewane. Ważną rolę ma w tej sytuacji odpowiednia wentylacja. Odpowiednim rozwiązaniem technicznym jest wentylacja „na nos” doprowadzająca schłodzone powietrze spod sufitu lub spod kanału pod rusztem podłogowym.
- ▶ Na zakończenie warto przypomnieć, że szczególnie w okresie chłódów, ze względu na powyższe uwagi, niezbędna jest taka organizacja pracy w gospodarstwie, aby wszystkie porody w tym okresie były w pełni dozorowane, czyli odbywały się pod kontrolą hodowcy. Według wielu doniesień, porody dozorowane to jedno prosię odsadzone więcej niż w przypadku porodów samodzielnych.

Zbigniew Marciniak, Włodzimierz Sawirski

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN

Adam Kopec

Od 10 lutego do 10 marca 2016 r. rolnicy, których gospodarstwa położone są na obszarach szczególnie narażonych (OSN), będą mogli składać w oddziałach regionalnych ARiMR wnioski o wsparcie finansowe inwestycji, które mają na celu ograniczenie przedostawania się do środowiska naturalnego związków azotu pochodzenia rolniczego.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa uruchamia pomoc dla rolników na „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN”.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r., w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN”, w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, ogłoszone zostało w Dz.U. poz. 1795. Termin i zasady przyznawania takiej pomocy zostały podane do publicznej wiadomości przez Prezesa ARiMR 29 grudnia 2015 r. Na pomoc w tym działaniu, w całym PROW 2014–2020, przewidziano 37,5 mln euro.

Kto może być beneficjentem działania?

O pomoc mogą ubiegać się rolnicy, tj. osoby fizyczne, osoby prawne, wspólnicy spółek cywilnych, spółki osobowe prawa handlowego, spełniający warunki:

- są posiadaczami samoistnymi lub zależnymi:
  - gospodarstwa rolnego obejmującego co najmniej 1 ha gruntów ornych, sadów, łąk trwałych, pastwisk trwałych, gruntów rolnych zabudowanych, gruntów pod stawami lub gruntów pod rowami lub
  - nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej, w rozumieniu ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2015 r. poz. 704, z późn. zm.), w brzmieniu z dnia 12 grudnia 2014 r.
    - położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych dalej „gospodarstwem”;
- gospodarstwo, będące w ich posiadaniu, jest położone co najmniej w części na gruntach, które nie wcześniej niż od dnia 1 maja 2012 roku są objęte obszarem określonym obszarem szczególnie narażonym, zwanym dalej „OSN” (na podstawie art. 47, ust. 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz.U. z 2015 r. poz.

469, 1590 i 1642) i dla którego został wprowadzony program działań mający na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (na podstawie art. 47, ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku – Prawo wodne), zwany dalej „programem działań”;

- w gospodarstwie jest prowadzona produkcja zwierzęca, z wyłączeniem:
  - chowu i hodowli ryb,
  - chowu lub hodowli drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chowu lub hodowli świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior.

Na jakie operacje może być przyznana pomoc?

Pomoc może być przyznana na operację polegającą na realizacji inwestycji zapewniającej:

- dostosowanie gospodarstwa do wymagań określonych w programie działań, wprowadzonym dla danego OSN, dotyczących warunków przechowywania:**
  - nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub
  - pasz soczystych, lub
- doposażenie gospodarstwa w urządzenia do aplikowania nawozów naturalnych, przy czym realizacja takiej inwestycji jest możliwa, jeśli operacja obejmuje również co najmniej jedną z inwestycji dotyczących dostosowania gospodarstwa do wymagań w zakresie przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych.**

Uwaga!

Ważne jest, że pomoc na inwestycje związane z zapewnieniem właściwych warunków przechowywania pasz soczystych, może być przyznana wyłącznie młodemu rolnikowi.

Rodzaje kosztów uznawanych jako kwalifikowalne

Za kwalifikowalne uznaje się koszty:

- budowy, przebudowy lub zakupu: zbiorników do przechowywania gnojowicy lub gnojówki, płyt do gromadzenia i przechowywania obornika, zbiorni-

- ków lub płyt do przechowywania pasz soczystych – wraz z zakupem instalacji technicznej lub wyposażenia;
- rozbiórki i utylizacji materiałów pochodzących z rozbiórki, pod warunkiem że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji;
  - zakupów aplikatorów nawozów naturalnych w postaci płynnej typu: dogłębowe redlicowe, dogłębowe talerzowe, węże wlezione;
  - zakupów wozów asenizacyjnych z aplikatorami nawozów naturalnych w postaci płynnej typu określonego w punkcie 3;
  - zakupów rozrzutników obornika i kompostu: z adapterem rozdrabniającym poziomym i tarczami rozrzucającymi, z adapterem pionowym, z adapterem dwubębnowym poziomym

oraz koszty ogólne – do 10% pozostałych kosztów kwalifikowanych (przygotowania dokumentacji technicznej np.: kosztorysów, projektów budowlanych, operatów wodnoprawnych, raportów oddziaływania na środowisko oraz sprawowania nadzoru inwestorskiego i związane z kierowaniem robotami budowlanymi).

Koszty kwalifikowane nie obejmują podatku od towarów i usług (VAT) i nabycia rzeczy używanych.

Pojemność budowanych, przebudowywanych lub kupowanych zbiorników oraz płyt powinna zapewnić przechowywanie gnojówki, gnojowicy i obornika przez okres, w którym ich rolnicze wykorzystanie nie jest możliwe, odpowiadającej co najmniej 6-miesięcznej produkcji tych nawozów i nie przekraczającej więcej niż o 15% pojemności takich zbiorników lub takich płyt, obliczonej dla liczby zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na duże jednostki przeliczeniowe (DJP).

Maksymalna wysokość pomocy

Pomoc przyznaje się w wysokości do:

- 50% poniesionych kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia;
- 60% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji realizowanej przez młodego rolnika.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi **maksymalnie 50 tys. zł na jednego beneficjenta i na jedno gospodarstwo**.

Składanie wniosków o przyznanie pomocy

Wniosek o przyznanie pomocy wraz z kompletem załączników należy złożyć osobiście lub przez upoważnioną osobę w oddziale regionalnym ARiMR właściwym ze względu na miejsce realizacji operacji. Dopuszczalne jest złożenie wniosku za pośrednictwem biura powiatowego ARiMR, należącego do oddziału regionalnego właściwego ze względu na miejsce realizacji operacji. Można go również wysłać przesyłką rejestrowaną, nadaną w terminie naboru w placówce Poczty Polskiej do oddziału regionalnego Agencji.

Pyta obornikowa

Zbiornik na gnojowicę

W ramach jednego naboru wniosków o przyznanie pomocy można złożyć tylko jeden wniosek o przyznanie pomocy dotyczący danego gospodarstwa.

Kryteria decydujące o przyznaniu pomocy

Złożone wnioski będą poddane ocenie. O kolejności przysługiwania pomocy decyduje suma punktów, przyznanych na podstawie następujących kryteriów:

- za liczbę zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na duże jednostki przeliczeniowe (DJP) – maks. 5 pkt;
- udział kosztów kwalifikowanych, poniesionych na inwestycje związane z przechowywaniem nawozów naturalnych lub pasz soczystych na obszarach OSN, w całości kosztów kwalifikowanych operacji - maks. 5 pkt;
- w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy będący osobą fizyczną ma nie więcej niż 40 lat (młody rolnik) – przyznaje się 2 punkty.

Minimalna liczba punktów, która kwalifikuje rolnika do przyznania pomocy wynosi 3 punkty.

Prezes ARiMR, nie później niż w terminie 50 dni od dnia upływu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, podaje do publicznej wiadomości, na

stronie internetowej Agencji, informację o kolejności przysługiwania pomocy w województwie mazowieckim i łącznie w pozostałych województwach.

Obszary OSN w województwie pomorskim

W Polsce pierwsze obszary szczególnie narażone (OSN) zostały wyznaczone w 2004 roku. Obejmowały swoim zasięgiem 2% powierzchni kraju. W następnych latach stopniowo wyznaczano nowe obszary. W 2012 roku zajmowały one już 4,46% powierzchni kraju (7,36% UR). Kolejne OSN-y określono w 2015 roku.

W województwie pomorskim pierwsze obszary OSN wyznaczono w 2012 roku. Były to:

- OSN w zlewni rzeki Drybok - pow. 66,86 km²:
  - powiat tczewski: gmina Subkowy - 2 obrębów geodezyjne, gmina Pelplin - 3 obrębów;
- OSN w zlewniach rzek Janka i Dopływ spod Piaszczna - pow. 255,27 km²:
  - powiat starogardzki: gmina Bobowo - 1 obręb, gmina Skórcz - 6 obrębów, gmina Smętowo Graniczne - 6 obrębów,
  - powiat tczewski: gmina Morzeszczyn - 10 obrębów, gmina Gniew - 6 obrębów;
- OSN w zlewni rzeki Młynówka Malborska - pow. 61,09 km²:
  - powiat sztumski: gmina Stary Targ - 4 obrębów, gmina Sztum - 2 obrębów.

W roku 2015, Rozporządzeniem nr 4/2015 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku (RZGW) z dnia 25 czerwca, wyznaczono kolejne obszary OSN. Były to:

- OSN w zlewni rzeki Kanał Granicznik - pow. 101,59 km²:
  - powiat tczewski: gmina Subkowy - 1 obręb, gmina Pelplin - 5 obrębów, gmina Gniew - 5 obrębów;
- OSN w zlewni rzeki Motława - pow. 164,37 km²:
  - powiat tczewski: gmina Tczew - 11 obrębów,
  - powiat gdański: gmina Cedry Wielkie - 2 obrębów, gmina Suchy Dąb - 6 obrębów, gmina Pszczółki - 2 obrębów;
- OSN w zlewni rzeki Węgiernica - pow. 9,41 km²,
  - powiat tczewski: gmina Pelplin - 1 obręb,

- powiat starogardzki: gmina Starogard Gdański - 1 obręb, gmina Bobowo - 4 obrębów, gmina Skórcz - 3 obrębów;
- OSN w zlewni rzeki Struga Młyńska - pow. 71,52 km²:
  - powiat tczewski - gmina Gniew - 4 obrębów,
  - powiat starogardzki: gmina Smętowo Graniczne - 4 obrębów;
- OSN w zlewni rzeki Stary Nogat - pow. 45,96 km²:
  - powiat kwidzyński: gmina Ryjewo - 1 obręb, gmina Kwidzyn - 4 obrębów.

Łącznie w województwie pomorskim obszary OSN obejmują 94 obrębów geodezyjne o powierzchni 74 607 ha.

Ważna informacja

W myśl przepisów działania „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN” do skorzystania z pomocy są uprawnieni rolnicy, których gospodarstwa co najmniej w części są położone na terenach uznanych nie wcześniej niż 1 maja 2012 r. za obszary szczególnie narażone (OSN), dla których został wprowadzony program działań mający na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

W związku z powyższym, w województwie pomorskim do skorzystania z pomocy są uprawnieni rolnicy, których gospodarstwa położone są choć w części na obszarach wyznaczonych w 2012 roku. Dla tych obszarów wprowadzony został program działań, który obowiązuje od października 2012 roku, przez okres 4 lat.

Dla obszarów wyznaczonych w 2015 roku nie został jeszcze wprowadzony plan działań, dlatego rolnicy, których gospodarstwa położone są na tych terenach, w tej edycji działania nie mogą skorzystać z pomocy.

Szczegółowe informacje nt. działania „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN” można znaleźć na stronie internetowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (www.arimr.gov.pl) oraz uzyskać u pracowników Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Artykuł opracowano na podstawie materiałów i informacji ARiMR i RZGW w Gdańsku

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku
Oddział w Starym Polu

zaprasza na konferencję pt.

Aktualne zagadnienia dotyczące technologii produkcji
oraz rynku zbóż i rzepaku

która odbędzie się **11 lutego (czwartek) 2016 roku, o godzinie 10.00**
w PODR Gdańsk, Oddział Stare Pole, w sali prof. St. Laskowskiego.

KALENDARZ BIODYNAMICZNY

LUTY 2016

Pn.	1 Ignacego Brygidy				Pn.	15 Józefa Faustyny			
Wt.	2 Marii Miroslawa				Wt.	16 Julianny Danuty			
Śr.	3 Błażeja Oskara				Śr.	17 Juliana Donata			
Cz.	4 Andrzeja Witosława				Cz.	18 Konstancji Symeona			
Pt.	5 Agaty Adelajdy				Pt.	19 Konrada Marcelego			
Sb.	6 Doroty Tytusa				Sb.	20 Leona Eustachego			
Nd.	7 Romualda Ryszarda				Nd.	21 Feliksa Eleonory			
Pn.	8 Jana Piotra				Pn.	22 Marty Małgorzaty			
Wt.	9 Apoloni Cyryla				Wt.	23 Izabeli Damiana			
Śr.	10 Jacka Scholastyki				Śr.	24 Macieja Sergiusza			
Cz.	11 Dezyderego Lucjana				Cz.	25 Wiktora Cezarego			
Pt.	12 Modesta Eulalii				Pt.	26 Aleksandra Miroslawa			
Sb.	13 Katarzyny Grzegorza				Sb.	27 Gabriela Wiktora			
Nd.	14 Walentego Zenona				Nd.	28 Makarego Romana			
					Pn.	29 Eustachego Wiktoryna			

Fazy księżyca

nów

pierwsza kwadra

pełnia

ostatnia kwadra

Dni zalecane
do pracy w polu

Dni nie zalecane
do pracy w polu

Oznaczone tymi znakami dni sprzyjają rozwojowi roślin, których plonem ma być odpowiednio:

kwiat

korzeń

owoc

liść

W następnym numerze PWR kalendarz biodynamiczny na miesiąc marzec 2016.

KALENDARZ BIODYNAMICZNY

MARZEC 2016

Wt.	1 Albina Antoniny				Cz.	17 Patryka Zbigniewa		
Śr.	2 Pawła Heleny				Pt.	18 Cyryla Edwarda		
Cz.	3 Kunegundy Tycjana				Sb.	19 Józefa Bogdana		
Pt.	4 Kazimierza Łucji				Nd.	20 Anatola Klaudii		
Sb.	5 Wacława Bogumiła				Pn.	21 Benedykta Lubomira		
Nd.	6 Wiktora Róży				Wt.	22 Bogusława Katarzyny		
Pn.	7 Tomasza Pawła				Śr.	23 Józefa Pelagii		
Wt.	8 Beaty Wincentego				Cz.	24 Jana Katarzyny		
Śr.	9 Franciszki Katarzyny				Pt.	25 Marii Ireneusza		
Cz.	10 Makarego Cypriana				Sb.	26 Emanuela Teodora		
Pt.	11 Konstantyna Benedykta				Nd.	27 Wielkanoc		
Sb.	12 Grzegorza Bernarda				Pn.	28 Poniedziałek Wielkanocny		
Nd.	13 Krystyny Bożeny				Wt.	29 Wiktora Eustachego		
Pn.	14 Leona Matyldy				Śr.	30 Dobromira Anieli		
Wt.	15 Klemensa Longina				Cz.	31 Beniamina Balbiny		
Śr.	16 Hilarego Izabeli							

Fazy księżyca

nów

pierwsza kwadra

pełnia

ostatnia kwadra

Dni zalecane do pracy w polu

Dni nie zalecane do pracy w polu

Oznaczone tymi znakami dni sprzyjają rozwojowi roślin, których plonem ma być odpowiednio:

kwiat

korzeń

owoc

liść

W następnym numerze PWR, kalendarz biodynamiczny na miesiąc kwiecień 2016.

KALENDARZ WĘDKARSKI

LUTY 2016

Pn.	1 Ignacego Brygidy	 	Pn.	15 Józefa Faustyny	
Wt.	2 Marii Mirosława		Wt.	16 Julianny Danuty	
Śr.	3 Błażeja Oskara		Śr.	17 Juliana Donata	
Cz.	4 Andrzeja Witosława		Cz.	18 Konstancji Symeona	
Pt.	5 Agaty Adelajdy	 	Pt.	19 Konrada Marcelego	
Sb.	6 Doroty Tytusa		Sb.	20 Leona Eustachego	
Nd.	7 Romualda Ryszarda		Nd.	21 Felixsa Eleonory	
Pn.	8 Jana Piotra		Pn.	22 Marty Małgorzaty	
Wt.	9 Apoloni Cyryla		Wt.	23 Izabeli Damiana	
Śr.	10 Jacka Scholastyki		Śr.	24 Macieja Sergiusza	
Cz.	11 Dezyderego Lucjana		Cz.	25 Wiktora Cezarego	
Pt.	12 Modesta Eulalii	 	Pt.	26 Aleksandra Mirosława	
Sb.	13 Katarzyny Grzegorza		Sb.	27 Gabriela Wiktora	
Nd.	14 Walentego Zenona		Nd.	28 Makarego Romana	
			Pn.	29 Eustachego Wiktoryna	

Fazy księżyca

nów   pierwsza kwadra   pełnia   ostatnia kwadra

Oznaczone tymi znakami dni sprzyjają braniom ryb:

złe

średnie

dobre

bardzo dobre

W następnym numerze PWR kalendarz wędkarski na miesiąc marzec 2016.

Z prac samorządu rolniczego

III Posiedzenie KRIR V kadencji

11 stycznia br., w Warszawie miało miejsce III Posiedzenie Krajowej Rady Izb Rolniczych V kadencji. Wśród najważniejszych punktów statutowych obrad samorządu rolniczego znalazło się m.in.: przyjęcie uchwał Krajowej Rady Izb Rolniczych w sprawie utworzenia nadzwyczajnej komisji problemowej do spraw monitorowania sytuacji na rynkach rolnych, rozwoju i opłacalności produkcji rolnej oraz sprzedaży bezpośredniej oraz utworzenia nadzwyczajnej komisji problemowej do spraw opracowania propozycji rozwiązań dotyczących strat w rolnictwie spowodowanych przez zjawiska atmosferyczne, ubezpieczeń rolnych, szkód łowieckich i ustroju rolnego.

Ponadto w trakcie obrad, w których uczestniczył również Ryszard Zarudski, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz przedstawiciele instytucji działających na rzecz rolnictwa, dyskutowano między innymi na temat PROW 2014-2020 i harmonogramu poszczególnych działań, a także o wypłacie dopłat bezpośrednich oraz nowelizacji ustawy „Prawo łowieckie”.

W sprawie opłat za odstępstwo rolne

Zarząd Krajowej Rady Izb Rolniczych zwrócił się do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie opłat za odstępstwo rolne odprowadzanych przez rolników na rzecz Agencji Nasiennej Sp. z o.o. w Lesznie.

Zarząd KRIR poinformował, że na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz.U. nr 137, poz. 1300 z późn. zm.), rolnicy mają obowiązek uiszczać na rzecz hodowcy opłatę za każdy kilogram materiału wykorzystanego do siewu - w ciągu 30 dni od siewu materiału z własnego zbioru. Wysokość tej opłaty wynosi 50% opłaty licencyjnej dla danej odmiany, w danym roku.

Opłatę za odstępstwo rolne uiszczają: w przypadku odmian ziemniaków - rolnicy posiadający grunty rolne

o powierzchni 10 ha i więcej, w przypadku pozostałych odmian roślin chronionych na poziomie krajowym (PL) i dopuszczonych do odstępstwa rolnego - rolnicy posiadający grunty rolne o powierzchni 25 ha i więcej oraz w przypadku pozostałych odmian roślin chronionych na poziomie wspólnotowym (UE) i dopuszczonych do odstępstwa rolnego - posiadacze gruntów rolnych o powierzchni 30 ha i więcej.

Rolnicy posiadający grunty rolne do 10 ha, jako tzw. drobni rolnicy, są zwolnieni z obowiązku opłaty. Nie oznacza to jednak, że nie muszą oni stosować się do przepisów chroniących wyłączne prawo do odmian roślin.

Uprawnienia wynikające z ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz.U. nr 137, poz. 1300 z późn. zm.) do wdrożenia i realizacji kontroli gospodarstw rolnych korzystających z odstępstwa rolnego powierzone zostały podmiotowi prywatnemu, tj. Agencji Nasiennej Sp. z o.o. z Leszna. Agencja Nasienna Sp. z o.o. w Lesznie została założona we wrześniu 2003 roku przez 7 polskich spółek hodowli roślin rolniczych. W 2006 r. do grona wspólników Agencji Nasiennej przystąpiło 6 spółek związanych z hodowlą zagraniczną, a w następnych latach kolejne 2 spółki. W listopadzie 2010 roku dołączyło 6 spółek hodowli ziemniaka. Do niedawna Agencja Nasienna reprezentowała 19 hodowców, w październiku 2013 r. grupa ta zwiększyła się do 20 hodowców.

Zarząd KRIR zapytał Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi czy zasadne jest, aby spółka z o.o., w której wspólnikami są też hodowcy zagraniczni była uprawniona do przeprowadzania kontroli u rolników, gromadzenia i przetwarzania ich danych osobowych, wysyłania listów i zapytań nt. zasiewów itp. Należy zastanowić się, czy to rolnicy powinni finansować postęp biologiczny i hodowlę, w tym wypadku nie do końca polską. Wielu rolników ma sprawę w sądzie w tej sprawie. Opłata hodowlana, zdaniem Zarządu KRIR, powinna być pobierana jednorazowo przy zakupie materiału siewnego.

Wniosek do Copa-Cogeca

12 stycznia br., w Biurze Krajowej Rady Izb Rolniczych odbyło się spotkanie polskich organizacji rolniczych, będących członkami Komitetów Copa-Cogeca na temat ewentualnej możliwości otwarcia rozmów bilateralnych pomiędzy Federacją Rosyjską a poszczególnymi krajami UE, co do sprzedaży/eksportu wieprzowiny do Rosji. Podczas spotkania, któremu przewodniczył Prezes KRIR Wiktor Szmulewicz, polskie organizacje opowiedziały się za zdecydowanym sprzeciwem wobec tego porozumienia. 21 grudnia 2015 r. Rządy Państw UE w procedurze pisemnej zatwierdziły decyzję o przedłużeniu sankcji gospodarczych wobec Rosji i będą one obowiązywały o pół roku dłużej – do końca lipca br. Decyzja o przedłużeniu restrykcji gospodarczych została podjęta jednomyślnie – żaden z krajów członkowskich UE nie wyraził sprzeciwu. Dlatego też, jakiegokolwiek negocjacje w tym zakresie są niedopuszczalne.

Ponadto, uczestnicy spotkania dyskutowali na temat pogarszającej się sytuacji unijnego sektora wieprzowiny. Ze względu na specyfikę rynku wieprzowiny, w którego system wpisane jest nieuniknione opóźnienie w dostosowaniu sektora hodowlanego do spadku popytu na tusze wieprzowe, unijna produkcja świń wzrosła, podczas gdy dobrze do tej pory funkcjonujący wywóz poważnie zmniejszył się na skutek utraty Rosji jako rynku eksportowego. Jak słusznie zauważa Komisja Europejska, rynek funkcjonuje obecnie pod ciągłą presją cenową, która utrzymuje się stale, zamiast jak zazwyczaj, występować cyklicznie. Od połowy sierpnia 2015 r. średnie ceny rynkowe, notowane w Unii, utrzymują się poniżej progu referencyjnego określonego w art. 7, ust. 1, lit. f rozporządzenia (UE) nr 1308/2013 i mają znaczący negatywny wpływ na marże w sektorze wieprzowiny. Na terenie Polski spadek cen jest bardziej drastyczny.

Pomimo instrumentów, które do tej pory zastosowała KE, sytuacja na rynku nadal jest trudna i w dalszym ciągu zagraża stabilności finansowej wielu gospodarstw. Dlatego też, polskie organizacje postanowiły zwrócić się z wnioskiem do Copa-Cogeca o wystąpienie do Komisji o wyasygnowanie dodatkowej puli po-

mocy UE - poza środkami WPR, na mocy rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2015/1853 z dnia 15 października 2015 r. ustanawiającego tymczasową nadzwyczajną pomoc dla rolników w sektorach hodowlanych, która pozwoliłaby na podjęcie dalszych kroków, w celu przywrócenia równowagi rynkowej i spowodowania wzrostu cen żywca.

W spotkaniu, które odbyło się w Biurze KRIR, udział wzięli Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi – Krzysztof Jurgiel, a także Sekretarz Stanu w MRiRW - Jacek Bogucki. Minister poprosił organizacje o wsparcie stanowisk resortu rolnictwa na forum Copa-Cogeca. Tego samego dnia Biuro KRIR, w imieniu polskich organizacji rolniczych, przekazało stosowny wniosek i stanowisko do Copa-Cogeca.

Podatek od wycofanych owoców i warzyw

W odpowiedzi na kolejny wniosek KRIR, odnośnie odstąpienia od opodatkowania unijnej pomocy finansowej udzielanej na podstawie rozporządzenia Komisji (UE) ustanawiającego tymczasowe nadzwyczajne środki wsparcia dla producentów niektórych owoców i warzyw, Ministerstwo Finansów poinformowało, że w sytuacji nieodpłatnego przekazywania w ramach „operacji wycofania z rynku, w celu bezpłatnej dystrybucji” podmiotom (m.in. szkołom, organizacjom charytatywnym) owoców i warzyw przez producentów rolnych w zamian za przyznaną rekompensatę, dochodzi do dostawy tych towarów, która zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 marca 2014 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2011 r., nr 177, poz. 1054, z późn. zm.), tzw. ustawą o VAT, podlega opodatkowaniu tym podatkiem.

W takim przypadku otrzymaną kwotę wsparcia finansowego z tego tytułu należy uznać za formę wynagrodzenia za przekazane tym podmiotom towary. Zgodnie bowiem z art. 29 a, ust. 1 ustawy o VAT, podstawą opodatkowania, co do zasady, jest wszystko, co stanowi zapłatę, którą dokonujący dostawy towarów otrzymał od nabywcy lub osoby trzeciej (łącznie z otrzymanymi dotacjami, subwencjami i innymi dopłatami o podobnym charakterze mającymi bezpośredni wpływ na cenę dostarczanych towarów lub

świadczonych usług). Podstawa opodatkowania nie obejmuje samego podatku VAT. Oznacza to, że podstawa opodatkowania obejmuje całą kwotę otrzymanego wynagrodzenia za przekazane towary, w tym także wszystkie wskazane elementy kosztowe przedmiotowej dostawy, takie jak: pakowanie, transport i sortowanie owoców bądź warzyw.

Przyznane producentowi rolnemu środki finansowe z tytułu rekompensaty za nieodpłatnie przekazane w ramach „operacji wycofania z rynku, w celu bezpłatnej dystrybucji” owoce i warzywa, w wysokości ustalonej zgodnie z warunkami i zasadami określonymi w powołanych na wstępie rozporządzeniach, są wypłacane w całości (tj. bez pomniejszania o kwotę podatku VAT) przez Agencję Rynku Rolnego. Do rozliczenia zaś podatku VAT od otrzymanych od Agencji Rynku Rolnego kwot wsparcia finansowego (uznanych za wynagrodzenie za dostarczone określonym podmiotom warzywa i owoce) zobowiązany jest producent rolny - wyłącznie będący podatnikiem VAT czynnym (tzw. rolnicy ryczałtowi korzystają bowiem ze zwolnienia od podatku VAT).

(WOP)

Zimowiska dla dzieci rolników

Już po raz kolejny Pomorska Izba Rolnicza, we współpracy z Krajową Radą Izb Rolniczych, organizuje zimowiska dla dzieci rolników. W tegoroczne ferie około 250 młodych mieszkańców województwa pomorskiego będzie mogło wypoczywać na terenie powiatu tatrzańskiego.

W zimowiskach organizowanych przez samorząd rolniczy, a dofinansowanych z Funduszu Składkowego Ubezpieczenia Społecznego Rolników mogą uczestniczyć dzieci i młodzież do 16. roku życia, których przynajmniej jedno z rodziców (opiekunów prawnych) jest ubezpieczone w pełnym zakresie w KRUS. (WOP)

Droga niezgody

Dnia 5 stycznia br., w świetlicy wiejskiej w Jazowej (powiat nowodworski) odbyło się spotkanie w sprawie odszkodowań za grunty orne przejęte pod budowę trasy S 7.

Rolnicy z powiatu nowodworskiego nie są zadowoleni z wysokości odszkodowań za grunty orne przejęte przez Generalną Dyрекcyję Dróg i Autostrad pod budowę trasy S 7. Choć od przejęcia gruntów minęło już ponad pół roku, żaden z rolników nie otrzymał jeszcze odszkodowania, a wielu z nich nie otrzymało nawet wycen.

Chłopi czują się oszukani. Ich zdaniem, wyceny gruntów są nieadekwatne do wartości utraconej ziemi. Właściciele przejmowanych gruntów zarzucają Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz

przedstawicielom Urzędu Wojewódzkiego opieszałość, ponieważ budowa trasy S 7 prowadzona jest już od dłuższego czasu, a nadal nie są pozalątwiane sprawy z właścicielami pól zajętych pod budowę drogi. Poza tym rolnicy są zobowiązani do zapłaty podatku od gruntów, pomimo iż są one zabrane pod budowę drogi.

Urząd Wojewódzki w Gdańsku zapewnia, że wszystkie decyzje o odszkodowaniach za grunty przejęte pod budowę S 7 będą wkrótce wydane. Nadal nie ma jednak zgodności, co do wyceny tej ziemi. Rolnicy zapowiadają, że będą odwoływać się od krzywdzących dla nich wycen, a organizator spotkania - Andrzej Sobociński, Przewodniczący Rady Powiatowej Pomorskiej Izby Rolniczej w Nowym Dworze Gdańskim, powiadomił zebranych, iż o zaistniałej sytuacji poinformuje Ministra Infrastruktury.

(WOP)

Rolnik na medal

Marek Mokwa to laureat ogólnopolskiego konkursu AgroLiga 2014, wyłaniającego co roku liderów agrobiznesu w kategorii „Rolnicy” i „Firmy”. Organizatorem konkursu na szczeblu krajowym jest Redakcja Rolna TVP i Stowarzyszenie AgroBiznesKlub.

Marek Mokwa wspólnie z żoną Magdaleną prowadzi 96-hektarowe (w tym 33 ha to dzierzawa) gospodarstwo rolne w miejscowości Subkowy specjalizujące się w produkcji roślinnej oraz w hodowli zarodowej i tuczu trzody chlewnej.

Magdalena i Marek Mokwa z dziećmi

Stado hodowlane linii matecznej rasy PBZ liczy 85 macior i utrzymywane jest w czystości rasy. Z pojedynczego miotu uzyskuje się tutaj średnio 12 prosiąt, co w skali roku daje średnią wyproszeń na poziomie 2,35.

Od blisko 15 lat zwierzęta z gospodarstwa są prezentowane na wojewódzkich i regionalnych wystawach hodowlanych, zdobywając liczne nagrody i wyróżnienia. Państwo Mokwa uprawiają: buraki cukrowe (68 t/ha), rzepak (4,7 t/ha), pszenicę ozimą (8 t/ha), jęczmień jary (6,5 t/ha), pszenżyto ozime (9,5 t/ha). W ostatnich 10 latach, dzięki pozyskaniu unijnych środków finansowych, w gospodarstwie zostało przeprowadzonych wiele inwestycji, m.in.: zakup maszyn rolniczych, silosów zbożowych i mieszalni pasz oraz budowa i modernizacja budynków inwentarskich.

Chlewnia

Puchary za osiągnięcia hodowlane

Nowoczesne maszyny zakupiono dzięki środkom z UE

Widok na gospodarstwo Państwa Mokwa

Ekologiczna wołowina pomorska z Pawłowa

Państwo Iwona i Maciej Mostowy z Pawłowa, w gm. Trąbki Wielkie, w powiecie gdańskim, prowadzą ponad 60-hektarowe gospodarstwo ekologiczne o głównym profilu – hodowla bydła mięsnego rasy limousine.

Gospodarstwo Państwa Iwony i Macieja Mostowy

Bydło rasy limousine

- Od kiedy prowadzą Państwo gospodarstwo ekologiczne i skąd wziął się pomysł na ekologię?

Gospodarstwo zakupiliśmy i prowadzimy od 2005 roku. Oboje ukończyliśmy Technikum Hodowli Zwierząt w Bolesławowie (gdzie poznaliśmy się), więc główny profil gospodarstwa - hodowla bydła mięsnego - to nie przypadek. Jeśli chodzi o ekologię, to z zamiarem przejścia na ten system produkcji mierzyliśmy się bardzo długo. Pięć lat temu, gdy po pierwszym pokosie traw z łąk, prognozy pogody zapowiadały kilkudniowe opady deszczu, wysialiśmy nawozy mineralne. Niestety po zabiegu nawożenia nie padało bardzo długo - mało tego - słońce tak prażyło, że cały nawóz wyparował, a wypalone pastwisko wyglądało jak pustynia. Natomiast u sąsiadów, w zakonie karmelitów bosych prowadzono już gospodarstwo ekologiczne. Ich pastwiska wyglądały jak oazy, były zielone, z do-

brój jakości trawą i koniczyną. Po tym wydarzeniu podjęliśmy ostateczną decyzję, że będziemy nasze gospodarstwo przekształcać w kierunku ekologicznym. Gospodarujemy ekologicznie od 4 lat. Patrząc z perspektywy czasu uważamy, że była to decyzja jak najbardziej trafna, chociaż trochę spóźniona.

- Z kim Państwo współpracują, kto jest głównym odbiorcą produktów?

Jeśli chodzi o produkcję zwierzęcą, to odbiorców jest kilku. Najdłużej współpracujemy z gospodarstwem Mariana Cieślińskiego. To połączenie sił traktujemy i cenimy sobie najbardziej. Sprzedajemy głównie odsadki w wadze 300 - 350 kg, ale również większe byki. Naszą wołowinę można kupić w sklepie „Bekon” Mariana Cieślińskiego w Gdańsku, w punkcie naprzeciwko Stoczni Gdańskiej, na Bazarze Natury w Hali Oliwia w Gdańsku lub degustować w licznych i znanych restauracjach na terenie Gdańska, Sopotu i Gdyni oraz całego województwa. Muszę jeszcze dodać, że sprzedaż mięsa wołowego ekologicznego cały czas rośnie, co nas bardzo cieszy i motywuje do dalszego rozwoju. Produkty roślinne - żyto i pszenicę orkisz sprzedajemy głównie do Niemiec, za pośrednictwem firmy Polgrain z Warszawy oraz firmy VTK AGRO z Wilna na Litwie. Owies i gryka były zakontraktowane do Centrali Nasionnej Tadeusza Kłosa w Starogardzie Gdańskim.

Pszenica - orkisz

- Co lub kto ułatwia Państwu pracę na gospodarstwie?

W prowadzeniu gospodarstwa pomagają nam wiele osób i nie chodzi tylko o pomoc fizyczną, ale o dobre rady, które przy okazji spotkań słyszymy od znajomych i kolegów. Zatrudniamy 2 osoby, bez których byłoby nam bardzo ciężko. Cieszy mnie, że w pracę wkładają całe serce i traktują gospodarstwo jak swoje. Na pewno jednym z atutów jest bardzo dobrze rozwinięty park maszynowy - mamy niezbędny sprzęt do prowadzenia gospodarstwa, co pozwala nam minimalizować koszty. Za przykład mogę podać produkcję sianokiszonki, którą od 3 lat magazynujemy w pryzmie, dzie-

ki zakupowi przyczepy samozbierającej Pöttinger, a poprzednio robiliśmy kilkaset balotów. Koszty folii i robocizny są o połowę mniejsze. Ostatnim naszym zakupem jest maszyna firmy Kongskilde Stonebear do zbierania kamieni, z której jesteśmy bardzo zadowoleni. Co roku odnawiamy część pastwisk i zbiór kamieni przed siewem trawy jest niezbędny. Ludzi do pracy brakuje, cenią się coraz bardziej i moim zdaniem trzeba robić wszystko, by gospodarstwo było jak najbardziej nowoczesne, zmechanizowane i samowystarczalne. Oczywiście pomoc międzysąsiedzka jest i będzie funkcjonować - to sprawa oczywista. Gdy kolega robi kiszonkę, jedziemy do niego i w jeden dzień jest wszystko zrobione, a jak przychodzi pora, że trzeba to zrobić u nas, on przyjeżdża i również wszystko jest zrobione. Dzięki temu każdy jest zadowolony.

Budynki zmodernizowane ze środków PROW 2007-2013

- Czy można utrzymać się z gospodarstwa prowadzonego w systemie ekologicznym?

Z całą pewnością w gospodarstwach, które tak jak w naszym przypadku poważnie i profesjonalnie podchodzą do tematu ekologii, jest to sposób na godne życie. W tej chwili nie wyobrażam sobie innej alternatywy. Cieszy nas, że nasze płody rolne są wręcz poszukiwane. Coraz więcej ludzi pyta o mięso, zboże i przetwory ekologiczne. Zainteresowanie w Polsce jest coraz większe. Dowodem na moje słowa są tegoroczne Międzynarodowe Targi Żywności Ekologicznej i Regionalnej „Natura Food” w Łodzi, na których byliśmy dzięki wyjazdowi zorganizowanemu przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego oraz Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku. To, co nas tam zaskoczyło, to właśnie bardzo duża frekwencja ludzi chętnych do zakupu wysokiej jakości żywności. Jest to bardzo budujące. Podczas targów nawiązaliśmy nowe kontakty, wymieniliśmy doświadczenia, a co najważniejsze, poznaliśmy dużo osób z naszej branży, które są tak jak my optymistycznie nastawieni i pozytywnie w ekologii zakreśleni.

- Jakie sukcesy odnieśliście Państwo do tej pory w dziedzinie ekologii?

Moim zdaniem sukcesy, które odnotowaliśmy do tej pory, to zadowolenie odbiorców naszych produktów rolnych. Mamy już zamówienia na przyszły sezon, jeśli chodzi o wołowinę i zboża. Jesteśmy po rozmowach

z nowymi potencjalnymi klientami. Sukces to także zainteresowanie i pomoc naszych dzieci. Mamy cichą nadzieję, że któryś z synów przejmie gospodarstwo. Poza tym wyróżnieniem naszej pracy było zajęcie II miejsca w Ogólnopolskim Konkursie na Fermę i Hodowcę Bydła, zorganizowanym przez czasopismo „Bydło” w ubiegłym roku, a rozstrzygniętym na targach Polagra w Poznaniu. Myślę, że na tym wyróżnieniu się nie skończy, ponieważ cały czas rozwijamy się i doskonalimy produkcję, opierając się na dobrych radach osób, które prowadzą gospodarstwa ekologiczne o wiele dłużej niż my. Duże nadzieje wiążemy też z przynależnością do Grupy Producentów Rolnych „Wołowina Pomorska”. Stowarzyszenie to ma na celu promować spożycie wołowiny oraz pomagać rolnikom w pozyskaniu rynków zbytu oraz lepszej ceny za żywiec wołowy.

Maciej Mostowy (pierwszy z lewej) z nagrodą zdobytą podczas Ogólnopolskiego Konkursu na Fermę i Hodowcę Bydła

- Jakie macie Państwo plany na najbliższe lata? Czy myślicie o wprowadzeniu czegoś nowego do produkcji?

Obecnie pracujemy na 62 ha. Planujemy powiększyć gospodarstwo i dokupioną ziemią gospodarować również ekologicznie. Dużą nadzieję na rozwój widzimy po nawiązaniu kontraktu z Panem Babalskim z Brodnicy, prekursorem ekologii i producentem mąki, makaronów, kasz i innych przetworów ze zbóż ekologicznych. W najbliższym sezonie planujemy zasiać odmiany zbóż pod konkretne zamówienia i kontraktację. Jeśli chodzi o produkcję wołowiny, prawdopodobnie nasze mięso jeszcze w tym roku znajdzie się na Mazowszu, a dokładnie na Biobazarze w Warszawie. Stoisko ma być czynne na początku dwa razy w tygodniu. Od ubiegłego roku ruszył również Biobazar w Gdańsku, więc mamy nadzieję, że i wśród lokalnych konsumentów znajdą się chętni do zakupu wołowiny pomorskiej. Jesteśmy pewni, że to nie koniec, a początek możliwości, które przed nami. Trzeba tylko bardzo chcieć, być optymistą, uczciwym, a co najważniejsze, słuchać mądrych ludzi.

- Dziękuję za rozmowę.

Wywiad przeprowadziła
Agnieszka Jereczek

Zgoda buduje

Opracował Wojciech Werwiński

Gospodarstwo Beaty i Andrzeja Szymichów znajduje się w Kębłowie, w gminie Luzino, w powiecie wejherowskim. Położone jest w obrębie górnej części pradoliny rzeki Redy, na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Pradoliny Redy - Łeby.

W 2008 roku Pan Andrzej przejął 33-hektarowe gospodarstwo od rodziców - Haliny i Marka Szymichów. Około 2/3 powierzchni stanowią trwałe użytki zielone o podłożu torfowym, co determinuje kierunek produkcji. Przeważającą część łąk można zakwalifikować do półnaturalnych łąk wilgotnych. Grunty orne, w większości stanowiące gleby klasy V i IV, obsiewa się zbożami i kukurydzą na kiszonkę. Od samego początku gospodarstwo ściśle współpracuje z Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego. Rolnik uczestniczył w Programie rolnośrodowiskowym 2007-2013, realizując pakiety: „Ekstensywne gospodarowanie na trwałych użytkach zielonych” oraz „Ochrona gleb i wód”.

Tradycyjne, rodzinne gospodarstwo mleczarskie, utrzymujące 80 sztuk bydła, w tym 40 krów, jest przykładem opłacalności inwestycji w mleczarstwie. Ocenie użytkowości mlecznej podlegają krowy rasy holsztyńsko-fryzyskiej odmiany czarno-białej. Średnia wydajność wynosi 6,2 tys. kg mleka o zawartości 4,5% tłuszczu oraz 3,5% białka od krowy rocznie. W okresie lata zwierzęta korzystają z pastwisk, a zimą utrzymywane są w oborze uwięziowej i karmione sianokiszonką oraz kiszonką z kukurydzy z dodatkiem pasz treściwych i innych dodatków.

Hodowlę krów prowadzi się tu od kilkadziesiąt lat. W 1979 roku obora wybudowana przez rodzi-

Wjazd do gospodarstwa

Beata i Andrzej Szymich z dziećmi

ców Pana Andrzeja otrzymała „Złotą Wiechę”. Obiekt o statusie obory hodowlanej na 40 stanowisk dla krów w 1999 r. został wyposażony w przewodowy system udoju mleka.

W 2008 roku rolnik uzyskał premię z działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom” na zakup sprzętu do produkcji sianokiszonki w balotach i jej

Gospodarz i jego zwierzęta

Obora wyposażona jest w przewodowy system pozyskiwania mleka

sprawnego zadawania. Skorzystał również z dofinansowania w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” i w latach 2011-2012 utwardził plac manewrowy nawierzchnią z kostki brukowej oraz zakupił ciągnik rolniczy.

Plac manewrowy utwardzony nawierzchnią z kostki brukowej

Gospodarze kładą również nacisk na estetykę obejścia. W 2013 roku zdobyli I miejsce w gminnym konkursie „Piękna Gmina”, w kategorii „Najpiękniejsza zagroda rolnicza”. Natomiast w roku 2014, w eliminacjach powiatowych konkursu „Piękna Wieś” zajęli II miejsce. W gospodarstwie zorganizowano uroczy kącik wypoczynkowo-rekreacyjny z miejscem do zabaw dla dzieci.

Kącik wypoczynkowo-rekreacyjny z miejscem do zabaw dla dzieci

Halina Szymich i ukwiecone balkony

Pan Andrzej przyznaje, że sukces gospodarstwa to rezultat zgodnego współdziałania wielopokoleniowej rodziny. Jego rodzice w miarę możliwości pomagają w gospodarstwie oraz w pracach domowych, służąc również radą i doświadczeniem.

Pani Beata, zajmując się dziećmi i obowiązkami domowymi, pomaga także mężowi w pracach biurowych. Dbą o ogródek warzywny i kwiatowy oraz przydomowy sad. Pielęgnuje też 10-arową plantację borówki wysokiej, planując jej powiększenie do 0,5 ha, a dodatkowo prowadzi chów kur oraz sprzedaż borówki i jaj w systemie bezpośrednim. Dzięki temu wzbogaca domowy budżet. ■

PODR
POMORSKI OŚRODEK
DORADZTWA ROLNICZEGO
W GDAŃSKU

JEDNOSTKA SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku Oddział w Starym Polu

organizuje dla wszystkich chętnych rolników **kurs pt. „Integrowana produkcja roślin rolniczych oraz roślin warzywnych”**. Jest to 2-dniowe szkolenie zakończone uzyskaniem stosownego zaświadczenia. Zaświadczenie to wymagane jest do ubiegania się o wydanie certyfikatu IP. **Cena kursu 255,00 zł brutto.**

Producenci, którzy uzyskali certyfikaty IP, korzystający z działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności”, mogą przez okres 5 lat ubiegać się o zwrot kosztów, maksymalnie do wysokości 2750 zł rocznie.

Szczegółowe informacje na temat integrowanej produkcji znajdują się na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: <http://www.minrol.gov.pl/pol/Jakosc-zywnosci/Integrowana-Produkcja/>

Szczegółowych informacji nt. kursu udziela
Monika Najduk, tel. 607602731

Z wizytą u Państwa Bojanowskich

Opracowała Krystyna Plata

Gospodarstwo Państwa Bojanowskich położone jest w malowniczej, kaszubskiej miejscowości Poblocie, w gminie Linia. Marian Bojanowski wraz z żoną Teresą od 2011 roku prowadzi tu hodowlę bydła rasy charolaise. Pierwsze sztuki sprowadził do swojego gospodarstwa z Wysina, od Jerzego Bałachowskiego - hodowcy zajmującego czołową pozycję w województwie pomorskim, jeśli chodzi o hodowlę tej rasy, który systematycznie wystawia swoje zwierzęta podczas corocznej Pomorskiej Wojewódzkiej Wystawy Zwierząt Hodowlanych w Lubaniu. Jego mamki często uzyskują wyróżnienia i nagrody w konkursach ogólnopolskich.

Gmina Linia, w której znajduje się gospodarstwo Państwa Bojanowskich, należy do gmin o niekorzystnych warunkach glebowych. Dominują tu gleby bielcowe wykształcone na piaskach luźnych i gliniastych. Należą one do kompleksu żytniego dobrego i słabego. Ogółem aż 80% powierzchni gminy zajmują gleby klasy V i VI.

Gospodarstwo Państwa Bojanowskich liczy 30 ha użytków rolnych, z czego 15 ha stanowią pastwiska dla bydła. Plony zbóż, ze względu na słabe gleby, utrzymują się na poziomie ok. 4 ton z 1 ha, kukurydzy ponad 50 ton z 1 ha, a trawy plonują średnio w granicach 30 ton zielonej masy z 1 ha. Z kukurydzy oraz części traw gospodarz sporządza kiszonkę i sianokiszonkę.

Obecnie Marian Bojanowski posiada 33 sztuki bydła czystej rasy charolaise, w tym 16 sztuk krów mamek. Właściciel prowadzi opas bydła i sprzedaż odsadków do dalszej hodowli. Zwierzęta - zarówno krowy, jak i młódzież hodowlana - utrzymywane są w oborze wolnostanowiskowej, na głębokiej ściółce, ze stałym dostępem do wybiegu. Dodatkowo na działce znajduje się naturalny zbiornik wody. Bydło hodowane jest w pomieszczeniach zaadaptowanych ze stodoły. Pomimo stałego dostępu do pastwiska, latem krowy są dokarmiane kiszonką z kukurydzy, sianem oraz słomą. Bydło na pastwisku jest utrzymywane w systemie kwaterowym. Młódzież hodowlana dostaje dodatkowo śrutę z pszenżyta i peluski. Żywnienie zimowe opiera się głównie na kiszonce z kukurydzy, sianokiszonce i słomie.

W sezonie zimowym, gdy spada temperatura, zwierzęta są zamykane w oborze. Właściciel docelowo chce wybudować wiatę przeznaczoną do karmienia zwierząt oraz ich wypoczynku. Wiaty ma być wyposażona w poidło niezamarzające.

Rolnik stosuje krycie haremowe. Dodatkowo wybitne sztuki inseminowane są nasieniem buhajów z Francji. Pierwsze wycielenia jałówek następują w wie-

Marian Bojanowski i jego zwierzęta

ku 28 - 30 miesięcy. W ciągu roku cieli się około 80% stada krów mamek.

Celem hodowlanym dla rasy charolaise, realizowanym również u tego hodowcy, jest Krajowy Program Hodowlany. Obejmuje on utrzymanie i powiększenie parametrów wzrostowych: wysokości w krzyżu: dla krów - 135 cm, dla dorosłych buhajów - 145 cm oraz masy ciała: dla krów - 850 kg, dla dorosłych buhajów - 1300 kg. Istotnym czynnikiem selekcji jest utrzymanie wysokich przyrostów masy ciała cieląt jako wskaźnika dobrej mleczości matek oraz wykluczanie z hodowli osobników męskich z tendencją do przekazywania wysokiej masy cieląt przy urodzeniu.

Warto dodać, że zwierzęta z gospodarstwa Państwa Bojanowskich corocznie prezentowane są podczas Pomorskiej Wojewódzkiej Wystawy Zwierząt Hodowlanych w Lubaniu organizowanej przez PODR.

Gospodarz jest nie tylko bardzo dobrym rolnikiem, ale również aktywnym działaczem społecznym. Jest m.in. członkiem Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego, Izby Rolniczej, a także wiceprezesem Grupy Producentów Rolnych „Wolowina Pomorska”. ■

Niezapomniane przysłowia ludowe

Magdalena Kuźmicka

Przysłowia towarzyszą ludzkości od dawien dawna. Ich głównym celem jest powiązanie pewnych faktów i zjawisk, które wskażą nam drogę postępowania, będą przestrożą, zasugerują, czego możemy spodziewać się lub bać, jak ukształtować swoją postawę.

Źródła przysłów należy szukać w starożytności. Wiara w porzekadła i w ich przesłanie były tak silne, że zostały zapamiętane aż do teraźniejszości. Nie bez powodu mówi się: *Chcąc poznać wszystkie sprawy świata, należy czytać księgi starożytne.*

Przysłowia i przepowiednie to także nieodzowny element kultury i tradycji ludowej. Za ich pośrednictwem ludzie pragnęli przedstawić swoje relacje ze światem roślin i zwierząt, podkreślić zachwyty nad pięknem natury, przemycić obawy przed jej nieobliczalną siłą. Często dzięki przysłowiom mieszkańcy wsi komunikowali się między sobą, przekazywali doświadczenia życiowe, obserwacje przyrody.

Rolnictwo było od dawna podstawowym zajęciem ludzkości, często stanowiło jedyne źródło utrzymania uboższych warstw społecznych. Wiedza rolników, będąca wynikiem wieloletnich obserwacji zachowań matki natury, stała się podwaliną wspaniałych przepowiedni, przysłów czy porad pomocnych w planowaniu pracy na roli.

Przysłowiem, które najczęściej słyszymy na przedwiośnie jest: *Siej owies w błoto, będziesz zbierał złoto.* Wiadomo, że owies silnie reaguje znaczną obniżką plonów na opóźnienie terminu siewu. Powinno się go wysiewać jak najwcześniej, ponieważ każda zwłoka przyczynia się do znacznego skrócenia okresu rozwoju wegetatywnego, gorszego ukorzenienia, krzewienia i osłabienia odporności na wyleganie.

Niektóre z przysłów są swoistą podpowiedzią o postępie stadiów i faz rozwojowych roślin uprawnych: *Na świętego Tomasza (22 czerwca) wyrasta w polu pasza; Święta Zofija (15 maja) kłosa rozwija - mowa o życie, Na Floriana (4 maja) bywa żyto po kolana.*

Wiele przysłów stanowi przypomnienie o pracach gospodarskich, które należy wykonać w danym miesiącu: *Kiedy twa ma rodzić rola, to wóz w marcu gnój na pola; W marcu kto siał nie zaczyna, dobra swego zapomina; Na Tymona (19 kwietnia), siej jęczmiona, byś do świętej Katarzyny poobsiewał koniczyny; Chcesz mieć kęs płótna dobrego, siej len w świętego Jerzego (23 kwietnia); Czerwiec daje dni gorące, kosa brzęczy już na łące; Sierpień, ten spoczynku nie chce dać, bo każe orać i siał; Po Pańskim Prze-*

mienieniu (6 sierpnia) sierp na ramieniu; Na święty Wawrzyniec (10 sierpnia), czas orać pod ozimiec; Kto na święty Bartłomiej (24 sierpnia) siał, będzie chleb miał.

Niektóre powiedzenia nawiązują bezpośrednio do życia rodzinnego: *Kto ślub bierze w Zielone Świątki, to Duch Święty zstępuje na ziemię, a diabeł w małżeństwo.*

Wiele przysłów kojarzy imieniny świętych lub konkretne miesiące z pogodą, jakiej należy spodziewać się o danej porze roku lub dniu: *Gdy w styczniu mrozy i śniegi, będą stodoły po brzegi, gdy styczeń mrozów nie daje, prowadzi nieurodzaje; Na święty Marcin (11 listopada) lód, na Trzy Króle (6 stycznia) wody w bród; Gdy w Gromnicę (2 lutego) z dachów ciecze, zima jeszcze się przywlecze; Męczennicy (10 marca), jeśli psocą, będzie dżdżysto Wielką Nocą, a gdy kropla dżdżu nie spadnie, przez sześć niedziel będzie ładnie; Gdy na świętego Józefa (19 marca) bociek przybędzie, to już śniegu nie będzie; W Filipa i Jakuba (1 maja), gdy dzień zimny będzie, nic gorszego na zboże, plonności nie będzie; Gdy święty Andrzej (30 listopada) ze śniegiem przybieży, sto dni śnieg na polu leży; Grudzień zimny, śniegiem pokryty, daje rok w zboże obfity; Czwarty grudzień jaki, cały grudzień taki, piąty grudzień - stycznia czyni znaki, szósty grudzień luty przepowiada, siódmy grudzień nam o marcu gada; Gdy w Boże Narodzenie pola są zielone, na Wielkanoc będą śniegiem przyprószone; Na Pasterkę po wodzie, Alleluja po lodzie.*

Przysłowia niosą wiele cennych rad, przemyśleń z ludzkich doświadczeń i prawd. W czasach, w których żyjemy wiele z nich pozostaje nieaktualnych lub zapomnianych. Człowiek dysponuje lepszymi i szybszymi narzędziami pomagającymi poznawać świat. Pocieszający jest fakt, że niektóre przysłowia pozostają w naszej pamięci przez całe życie, a wielu z nich używamy nieświadomie, zapominając, że wywodzą się chociażby z kultury wsi. Pamiętajmy, że są ważną częścią naszej tradycji i swoistym łącznikiem pomiędzy teraźniejszością a dawnymi czasami.

Bibliografia:

1. <http://www.szkolapolska-oc.org/wp-content/uploads/polskie-przyslowia.pdf>, dostęp 07.01.2016
2. <http://www.folklor.biz/przy.htm>, dostęp 07.01.2016

	5	12	19	26
Wt	Edward, Symon, Harry, Rogera	Arkausz, Cezaria, Benedykta, Grety	Henryka, Marceja, Marty, Sary	Tymoteusza, Tryfona, Wandy, Pauli
Śr	Trosch Król, Kasper, Melchior, Balazara, Kasper	Hilary, Weroniki, Bogumiła, Isztry	Fabiana, Sebastiana, Ludwika, Normana	Asiela, Jerzego, Półpłomna, Lotara
Cz	Rajmunda, Lucjana, Walerego, Olaf	Feliks, Katarzyna, Nowa, Chryz	Agneski, Janusza, Kasia, Józ	Kamila, Polina, Tomasz, Radomira
Pt	Nancy, Róż, Maczysława, Makława, Mircha, Odyseusza	Seweryna, Władysława, Anieli, Arny	Próska, Izydora, Dobrowy, Dąbowski	Zdzisława, Franciszka, Walentyna, Anieli
So	Mikaela, Bazylego, Gregorza, Anny	Marcjanna, Marjanny, Juliana, Adony	Włodzisława, Maciejka, Waldemara, Marcela	Macieja, Maryna, Marcina, Cytli
N	Damiy, Genowefy, Anieli, Beniamina	Jana, Wilhelma, Dubronawa, Anny	Antonia, Błażysława, Mariana, Rozława	Jana, Ludwika, Marcin, Emery

Zioła i rośliny przyprawowe - seler zwyczajny

Alina Ciesielska

Pochodzenie

W stanie dzikim seler występuje w Europie, zachodniej i środkowej Azji, na Kaukazie i w północnej części Afryki. W Polsce, w warunkach naturalnych rośnie tylko na wyspie Uznam. Jest popularną rośliną uprawną.

Uprawa i zbiór

Seler zwyczajny jest uprawiany na skalę przemysłową, ale doskonale nadaje się także do uprawy w przydomowych ogródkach. Wysiew z nasion jest zbyt kłopotliwy, lepiej kupić gotową rozsadę. Seler wymaga gleby przepuszczalnej i żyznej, odpowiedniego nasłonecznienia, nawożenia w czasie wegetacji oraz podlewania podczas gorących i bezdeszczowych dni. Seler zwyczajny tworzy korzeń spichrzowy w postaci bulwy, a częścią nadziemną jest rozeta pachnących liści. Liście można obrywać przez cały okres wzrostu, są pachnącym dodatkiem do wielu potraw. Bulwy wykopuje się jesienią, odpowiednio przechowywane zachowują się do wiosny. Wartościowe są także ulistnione łodygi.

Przechowywanie

Bulwy selera zwyczajnego można przechowywać przez pewien czas w chłodnej piwnicy lub skrzynce z wilgotnym piaskiem. Zielona nać nadaje się do mrożenia i suszenia.

Działanie lecznicze

Seler jest dobry na wszystko. Zarówno korzeń, jak i łodygi oraz liście zawierają olejki aromatyczne. Zawiera witaminę A, B, E, witaminę C (jest jej dwa razy więcej niż w owocach cytrusowych), witaminę PP, kwas foliowy i beta-karoten. Seler zawiera także skrobię, tłuszcze, białka, ważne aminokwasy, walinę wspomagającą mechanizm widzenia, kwas jabłkowy i cytrynowy oraz tak potrzebne dla prawidłowego funkcjonowania organizmu:

sód, potas, magnez, chlor, siarkę, wapń, fosfor, żelazo. Seler ma tylko 6 kalorii w 100 g. Działa wzmacniająco, przeciwszkorbutowo, leczy reumatyzm, otyłość, poprawia przemianę materii, wzmacnia układ nerwowy, wzmacnia pracę nerek i wątroby, jest dobrze tolerowany przez cukrzyków. Reumatycy zbawienne skutki selerowej kuracji powinni odczuć już po miesiącu (oczywiście, jeżeli będą każdego dnia wypijali szklanke soku z selera).

A oto przepisy:

Na wzmocnienie: utrzeć 200 g selera i zmacerować w litrze białego wina, trzymać przez 40 godzin w ciemnym miejscu. Odcedzić, otrzymany płyn o smaku ananasowym pić po kieliszku dwa razy dziennie po jedzeniu.

Na dobre samopoczucie: z utartego selera i cukru w proporcji 5 : 1 otrzymujemy sok. Pić jedną do dwóch łyżek dziennie po jedzeniu.

Zastosowanie w kuchni

Seler jest niezbędnym składnikiem zup i sałatek warzywnych. Używa się go też do przyrządzania sosów i surówek. Z powodu silnego aromatu i smaku, należy dodawać go z umiarem.

Surówka z selera z orzechami

1 średniej wielkości seler korzeniowy, 2 łyżeczki soku z cytryny, 4 łyżki majonezu, 2 łyżki śmietany 18%, 10 dag łuskanych orzechów włoskich, sól, pieprz.

Bulwę selera obrać, umyć, zetrzeć na tarce o grubych oczkach, skropić sokiem z cytryny, żeby nie ściemniał. Wyłuskane orzechy włoskie posiekać, dodać do selera, doprawić solą i pieprzem. Majonez rozmieszać ze śmietaną, wlać do sałatki, wymieszać. Wstawić do lodówki co najmniej na dwie godziny. ■

Niedoceniane buraki

Barbara Ditrich

Zycie zapracowanego człowieka biegnie w zatrważającym tempie. Brakuje nam czasu na wypoczynek, rekreację, nie mówiąc już o przygotowaniu prawidłowo zbilansowanych potraw. Spożywamy za mało warzyw i owoców, chociaż w porównaniu do lat minionych ilość ta wyraźnie wzrosła. Młode pokolenie coraz częściej odwiedza sieci barów szybkiej obsługi. W przeciętnym hipermarkecie, gdzie występują takie bary, przy stolikach widać konsumentów - rodziny z małymi dziećmi. Spożywanie potraw smażonych, a w szczególności mięsiva doprowadza do zaburzenia równowagi kwasowo-zasadowej naszego organizmu. Długotrwałe zakwaszenie sprzyja rozwojowi chorób, takich jak: nadciśnienie, miażdżyca, cukrzyca, osteoporoza, nowotwory, zmiany zwyrodnieniowe stawów, nadwaga. Jest również przyczyną wielu dolegliwości: ogólnego zmęczenia, braku koncentracji, zaburzeń snu, napięć nerwowych, depresji, częstych infekcji, zaparc, kruchości paznokci czy wypadania włosów. Przewlekłe zakwaszenie może doprowadzić do rozwoju kwasicy, która jest już stanem niebezpiecznym dla życia człowieka i wymaga niezwłocznego leczenia.

Źródłem kwasów i zasad są przede wszystkim składniki występujące w żywności. Spożyte produkty ulegają rozkładowi do prostych składników (np. białka do aminokwasów, tłuszcze do kwasów tłuszczowych, węglowodany do monosacharydów), które wykazują właściwości kwaso- lub zasadotwórcze. Jeśli jakiś pierwiastek jest kwasotwórczy, to po połączeniu z wodą utworzy kwasy, natomiast jeśli jest zasadotwórczy utworzy zasady. Do pierwiastków kwasotwórczych należą głównie: fosfor, siarka i chlor, a do zasadotwórczych: wapń, magnez, potas i sód. W zależności od zawartości tych pierwiastków w danym produkcie, można określić jego zdolność do zakwaszania lub alkalizowania. Warto więc zwracać uwagę na dobór spożywanych produktów. By przywrócić homeostazę, czyli prawidłowe pH naszej krwi, należałoby przestawić się na dietę zasadową. Od czego zacząć? Jaki produkt byłby najlepszy?

Na to pytanie odpowiem krótką historią o burakach, która przypomina bajkę o Kopcuszkach, a Kopcuszkami były one przez około 300 lat, zanim we Francji (za sprawą Napoleona) nie stały się królową, a może królem – bo burakiem cukrowym, rywalizującym z trzciną cukrową. Jednocześnie pojawiły się w postaci buraka pastewnego i zaczęły dominować wśród pasz.

Buraki w stanie dzikim spotkać można w krajach śródziemnomorskich, środkowej i zachodniej Azji, na zachodnich wybrzeżach Europy i Afryki. Buraki, a raczej ich liście docenili już Babilończycy, którzy uży-

wali je jako ziele lecznicze. Korzenie zaczęto spożywać ponoć dopiero 800 lat p.n.e. w krajach śródziemnomorskich. W Polsce uprawiano je z całą pewnością w XVII w., czego dowodem jest wzmianka w Zielniku Syreniusza. Na przestrzeni lat wyhodowano odmienne podgatunki: burak korzeniowy i burak liściowy, czyli boćwinę. Z buraka korzeniowego powstały znane nam trzy najważniejsze: cukrowy, pastewny i ćwikłowy, zaś boćwina pozostała boćwiną i nawiasem mówiąc, pozostaje warzywem niedocenianym. Do tej samej rodziny co buraki, należy m.in. szpinak i pospolity chwast – lebioda.

Buraki mają ogromną wartość biologiczną, zawierają dużo makro- i mikroelementów, w szczególności wapnia, potasu, magnezu i sodu, trochę żelaza i sporo cukru, a zatem mamy odpowiedź na wyżej zadane pytanie. Dzięki tej dużej ilości składników mineralnych, buraki są wybitnie zasadotwórcze, czyli działają na organizm silnie odkwaszająco i to niezależnie czy spożywane są w formie barszczyku czy jarzynki. Jeżeli czujecie Państwo „pieczenie w dołku”, macie „zgagę” bądź „krew Was zalewa” – nie wahajcie się ani chwili – wypijcie szklaneczkę gorącego barszczyku, ale koniecznie bez octu! Można zakwasić barszczyk cytryną, chociaż najlepszy jest barszcz kiszony.

Dużo mówi się o pozytywnym wpływie bioflawonoidów na nasze zdrowie, m.in. antocyjanów (to ten czerwono-fioletowy barwnik, którego burak ma chyba najwięcej). Antocyjany mają działanie przeciwbakteryjne i przeciwnowotworowe.

Znany i godny polecenia jest stary, ludowy sposób na kaszel. Wystarczy buraka wydrążyć łyżeczką, a dołek zasypać cukrem i wstawić do ciepłego piekarnika. Poczekać aż zgromadzi się sok, który należy pić łyżeczką kilka razy dziennie.

Podsumowując właściwości tego warzywa, nie wiem, czy znane powszechnie powiedzenie: „Ty buraku”, jest obraźliwe?

Barszcz kiszony na zdrowie

1,5 kg buraków umyć, obrać, pokroić w cienkie plastry, ułożyć w kamiennym garnku i zalać ok. 2 litrami przegotowanej ciepłej (nie gorącej!) wody. Dodać łyżkę cukru, łyżeczkę soli i kilka ząbków czosnku. Garnek przykryć gazą i pozostawić w ciepłe ok. tygodnia. Ukiszony barszcz zlać do butelek, szczelnie zamknąć i przechowywać w chłodnym miejscu.

Uwaga! Nie należy przygotowywać barszczu w czasie pełni, ponieważ będzie miał gorzki smak i szybko zajdzie pleśnią. ■

Drobiowe różności

Mięso drobiowe często gości na naszych stołach. Żeby jednak nie znudziło się naszym domownikom, warto sięgnąć po nowe przepisy na jego przyrządzenie. Kilka podpowiedzi zamieszczamy poniżej.

OSZUKANE PRZEPIÓRCZE UDKA

Ciasto: 250 - 300 g mąki pszennej • 200 ml kefiru • 1/2 łyżeczki sody oczyszczonej • szczypta soli.

Farsz: 350 g mięsa mielonego drobiowego • 1 średnia cebula • sól • pieprz • 3 ząbki czosnku • paluszki • olej do smażenia • 2 - 3 jajka • bułka tarta do panierowania.

Cebulę drobno posiekać, czosnek przecisnąć przez praskę. Do miski włożyć mięso mielone, dodać cebulę i czosnek. Doprawić do smaku solą i pieprzem, wyrobić.

Przygotować ciasto. Do miski wsypać 250 g mąki, szczyptę soli, sodę i dodać kefir. Zagnieść ciasto. Jeśli ciasto będzie kleiło się, dodać pozostałą mąkę. Ciasto rozwałkować na grubość 5 - 7 mm. Za pomocą kubka o średnicy 7 cm (trochę większy niż szklanka) wycinać kółka. Na środku każdego kółka ułożyć paluszek tak, aby jego końce wystawały za kółko, docisnąć go do ciasta. Na środku okrągłego placka wyłożyć porcję masy mięsnej i zlepić placek tak jak pieroga. Dokładnie zlepić jego końce. Przygotowanego pieroga przekroić na pół (razem z paluszkiem). Jajka roztrzepać ze szczyptą soli i pieprzu. Połówki pierogów maczać w jajku i panierować w bułce tartej. „Udka” smażyć na rumiano z każdej strony na rozgrzanym oleju. Ogień powinien być mały, aby udka doszły w środku. Usmażone udka odsączyć z nadmiaru tłuszczu na papierowych ręcznikach.

SZPINAKOWE STROMBOLI Z KURCZAKIEM I FETA

Ciasto: 250 g mąki • 5 g świeżych drożdży • 100 ml wody • 1 łyżeczka cukru • 1/3 łyżeczki soli • 1 łyżka oliwy.

Farsz: 300 g mrożonego szpinaku (rozdrobionego) • 100 g sera feta • 1 pierś z kurczaka (około 250 g) • 1 mała cebula • 2 ząbki czosnku • gałka muszkatołowa • słodka papryka • ostra papryka • sól • pieprz • olej do smażenia.
Dodatkowo: 1 jajko • oregano lub bazylia.

Do ciepłej wody wkruszyć drożdże, dodać cukier i sól oraz 3 - 4 łyżeczki mąki i wymieszać. Rozczyn odstawić na kilka minut w ciepłe miejsce aż podrośnie. Następnie rozczyn wymieszać z mąką, pod koniec dodać oliwę. Ciasto zagniatć kilka minut aż będzie miękkie i elastyczne. Ciasto przykryć ściereczką i odstawić na około godzinę w ciepłe miejsce aż podrośnie. W tym czasie przygotować farsz.

Mięso pokroić w drobną kostkę, oprószyć je solą i pieprzem. Następnie podsmażyć na rumiano na patelni. Cebulę posiekać w kostkę i zeszklić ją na oleju. Pod koniec dodać przeciśnięty przez praskę czosnek. Następnie dodać szpinak, całość smażyć kilka minut aż cała woda wyparuje. Doprawić do smaku solą, pieprzem, słodką i ostrą papryką i gałką muszkatołową. Podsmażony szpinak połączyć z kurczakiem, całość wystudzić. Następnie do masy szpinakowej wkruszyć ser feta, wymieszać do połączenia się składników.

Ciasto podzielić na 6 części. Każdą rozwałkować na prostokąt grubości 5 mm. Układać porcje farszu i zwinąć tak, by otrzymać kształt przypominający bagietkę. Bułeczki skośnie naciąć. Posmarować je rozkłóconym jajkiem i posypać ziołami. Piec około 15 - 20 minut w temp. 180°C. Podawać na ciepło np. z sosem czosnkowym lub na zimno.

PIERSI Z KURCZAKA POD JARMUŻOWĄ PIERZYNKĄ

3 pojedyncze filety z kurczaka • 150 g jarmużu (około 6 liści) • 100 g sera żółtego • 1 cebula • 2 ząbki czosnku • przyprawy: słodka papryka, sól, pieprz • olej do smażenia.

Filety umyć, osuszyć i przekroić wzdłuż na pół (razem 6 plastrów). Każdy plaster delikatnie rozbić, najlepiej przez folię, na cienkie kotlety. Kotlety oprószyć solą i pieprzem, obsmażyć na patelni z obu stron. Przełożyć je na blachę wyłożoną papierem do pieczenia. Jarmuż dokładnie umyć, aby pozbyć się piasku (można go wymoczyć przez kilka minut) i osuszyć. Wykroić twarde nerwy i drobno posiekać. Na patelni zeszklić cebulę, dodać przeciśnięty przez praskę czosnek, a po chwili posiekany jarmuż. Smażyć razem aż jarmuż zmniejszy swoją objętość. Wówczas podlać odrobiną wody i dusić pod przykryciem na wolnym ogniu około 10 - 15 minut, do miękkości. Na obsmażone plastry wyłożyć porcje jarmużu. Żółty ser zetrzeć na tarce i posypać nim gotowe kotlety. Zapiekać około 15 minut w 180°C, aż ser się zarumieni.

ZAPIEKANKA WARSTWOWA GYROS

1 podwójna pierś z kurczaka • przyprawa gyros • 200 g ryżu • 1 - 2 łyżki oliwy • 1 czerwona papryka • 3 - 4 ogórki konserwowe • 250 g żółtego sera • ketchup • majonez.

Pierś z kurczaka pokroić w kostkę. Mięso oprószyć przyprawą gyros i wymieszać je z oliwą. Mięso powinno być dobrze pokryte przyprawą. Odstawić na pół godziny do lodówki. Po tym czasie mięso podsmażyć na patelni i wystudzić.

Ugotować ryż. Ser zetrzeć na tarce, na grubych oczkach. Paprykę pokroić w kostkę, a ogórki w talarki. Ogórków powinno być objętościowo tyle co papryki.

Na dnie dużej żaroodpornej formy ułożyć ryż, wyrównać. Ryż posmarować cienką warstwą majonezu i ketchupu, posypać równomiernie 1/3 sera. Następnie wyłożyć kurczaka, warstwę posmarować majonezem, ketchupem i posypać 1/3 sera. Kolejno wyłożyć paprykę i ogórki. Warstwę również posmarować majonezem i ketchupem oraz posypać resztą sera. Całość zapiekać 30 minut w temp. 180°C.

KURCZAK GENERAL

1 duży kurczak • oliwa • przyprawy: do pieczonego kurczaka Kotanyi, słodka papryka, czosnek granulowany • ziemniaki (dowolna ilość) • jabłko • 3 marchewki • 5 ząbków czosnku • przyprawa do ziemniaków • 1 butelka jasnego piwa • sól.

Kurczaka umyć. Natrzeć go z zewnątrz i wewnątrz mieszaniną przypraw i oliwy. Odstawić do lodówki na kilka godzin lub na całą noc.

Na blaszce lub w żaroodpornym naczyniu ułożyć obrane, pokrojone w ćwiartki ziemniaki, obrane przekrojone wzdłuż marchewki, przekrojone na pół ząbki czosnku, ćwiartki jabłka ze skórką. Skropić je oliwą, przyprawą do ziemniaków. Na środku blachy postawić otworzoną butelkę z piwem (wcześniej usunąć etykietę). Na butelkę nadziać kurczaka, aby na niej „siedział”. Ważne, żeby wylot butelki nie był zasłonięty. Tak przygotowany drób wstawić do piekarnika. Piec w 180°C około 2 godzin (z termoobiegiem). Po upieczeniu ostrożnie zdjąć kurczaka z butelki i podzielić na porcje.

Uwaga! Mięso i butelka są gorące!!!

NUGGETSY AMERYKAŃSKIE

2/3 szklanki mąki kukurydzianej • 2/3 szklanki mąki pszennej • 1 łyżeczka proszku do pieczenia • 1 łyżeczka soli • 1/2 łyżeczki pieprzu • 2 łyżeczki cukru • 1 szklanka maślanek • 1 jajko • 1 podwójna pierś z kurczaka • olej do głębokiego smażenia.

W misce połączyć mąkę kukurydzianą, mąkę pszenną, sól, pieprz, cukier i proszek do pieczenia. Dodać maślanek i jajko, mieszać mikserem aż do uzyskania kremowej konsystencji. Ciasto odstawić, a w tym czasie przygotować kurczaka. Mięso umyć, osuszyć i pokroić w kostkę. Rozgrzać olej. Kawałki kurczaka maczać w cieście i smażyć na rumiano z obu stron. Odsączyć je na papierowych ręcznikach. Podawać z sosem np. barbecue, majonezowo-ketchupowym bądź z ketchupem.

KURCZAK PIECZONY
W JOGURCIE

8 pałek z kurczaka • 1 duży (400 g) jogurt naturalny (może być grecki) • 3 - 4 ząbki czosnku • sól • pieprz.

Pałki umyć, osuszyć, natrzeć solą, zmiażdżonym czosnkiem, posypać czarnym pieprzem. Włożyć do miski, zalać jogurtem, włożyć do lodówki na kilkanaście godzin (najlepiej na całą noc). Po tym czasie mięso wraz z jogurtem przełożyć do rękawa do pieczenia. Włożyć do piekarnika nagrzanego do 180°C, piec około 60 minut. W połowie pieczenia worek rozzerwać z góry i rozchylić tak, by mięso przyrumieniło się z wierzchu.

ROLADA SEROWO-DROBIOWA

2 duże filety z kurczaka (łącznie około 600 - 650 g) • ulubiona przyprawa do kurczaka.

Ciasto serowo-majonezowe: 3 jajka • 280 g sera żółtego (np. Goudy) • 3 łyżki gęstego majonezu (np. Winiary).

Nadzienienie pieczarkowe: 350 g pieczarek • 1 średnia cebula • 1 jajko • 1 - 2 łyżki bułki tartej • odrobina soli • czarny pieprz.

Dodatkowo: 2 płaskie łyżki oleju do wysmarowania papieru do pieczenia.

Pieczarki zetrzeć na tarce, na dużych oczkach, wrzucić na rozgrzany olej. Kiedy wytracą wilgoć, wrzucić drobno posiekaną cebulę, smażyć, cały czas mieszając, do zeszklenia cebuli, przyprawić. Farsz odcedzić z oleju i przełożyć na talerzyk. Po wystudzeniu, wbić jajko i dodać bułkę tartą, dokładnie wymieszać.

Filety umyć, osuszyć, przekroić wzdłuż tak, by powstały 4 kawałki mięsa, cienko rozbić, przyprawić, odstawić do lodówki.

Przygotować ciasto. Ser zetrzeć na drobnych oczkach. Jaja rozkłócić widelcem, dodać majonez i ser. Całość dokładnie wymieszać.

Blachę z wyposażenia piekarnika wyłożyć papierem do pieczenia. Papier cienko posmarować olejem. Masę majonezowo-serową rozprowadzić równomiernie cienką (!) warstwą na papierze (aby ułatwić sobie robotę, można łyżkę maczać w zimnej wodzie, jednak uważać, by nie przenieść zbyt dużo wilgoci). Piekarnik nagrzać do 170°C, włożyć ciasto i piec je około 30 minut (grzanie góra - dół), do jego delikatnego zezłocenia. Ciasto wyjąć z piekarnika i od razu oderwać papier.

Ciasto położyć na blacie i na 3/4 jego powierzchni ułożyć przyprawione mięso. Pomiędzy kawałkami filetów nie może być przerw. Na końcu ciasta ułożyć farsz pieczarkowy w formie wałka. Następnie zwinąć całość jak roladę, zaczynając od końca z pieczarkami (robimy to ściśle, ale z wyczuciem). Tak przygotowaną roladę zawinąć w papier do pieczenia i wstawić do piekarnika nagrzanego do 180°C, piec około 35 - 40 minut (funkcja góra - dół). Po ostudzeniu, pokroić w plastry.

Uwaga! Papier po końcowym upieczeniu rolady należy oderwać wtedy, kiedy ma ona już temperaturę pokojową.

Przepisy zaczerpnięto z blogów kulinarnych

Usługi

Korekcja racic u bydła.

Wiadomość: tel. kom. 608868322.

Regeneracja części do maszyn rolniczych i budowlanych (sita otworowe, żaluzjowe, klepiska, posiewacze, sprzęgła, sworznie, pompy hydrauliczne, siłowniki, rozdzielacze). **Wiadomość: tel. (55) 619 80 85, (55) 231 25 30, tel. kom. 509349400, 512579513 Jegłownik.**

Kowalstwo artystyczne. Produkcja i montaż kutych ogrodzeń, bram i balustrad ozdobnych. Kompleksowe wykonawstwo. Tanio i solidnie.

Wiadomość: tel. kom. 515678415.

Punkt Unasieniania Zwierząt wykonuje inseminacje. Oferuje nasienie buhajów ras mlecznych i mięsnych, według potrzeb hodowców. Współpracuje ze Stacją Hodowli i Unasieniania Zwierząt Sp. z o.o. w Bydgoszczy. **Wiadomość: tel. kom. 601655772.**

Usługi DDD. Gazowanie zboża, dezynfekcja magazynów, białkowanie magazynów na obiektach, fermach. Cała Polska. **Wiadomość: tel. kom. 795197633.**

Orka, siew, prasowanie słomy i siana, sianokiszonki w balotach, koszenie, mulczowanie.

Wiadomość: tel. kom. 507518913.

Usługi w zakresie prac ziemnych i melioracyjnych.

Wiadomość: tel. kom. 781938314.

Przewoźny tartak taśmowy, cięcie drewna u klienta.

Wiadomość: tel. kom. 605747251.

Siew kukurydzy, rzepaku; prasowanie słomy i siana, sianokiszonki w baloty; wywóz obornika, wapna.

Wiadomość: tel. kom. 604294964.

Naprawa pękniętych bloków silników spalinowych: (pęknięcia płaszczy wodnych, dziury).

Wiadomość: tel. kom. 601859884.

Siew zbóż i rzepaku siewnikiem Horsch Pronto. Cena do uzgodnienia indywidualnie. **Wiadomość: tel. kom. 693383905, Jan Bogdan Wieczorek.**

Kupię

Kombajn Bizon Record lub Bizon Super; pług obrotowy 4-skibowy i sortownik do ziemniaków.

Wiadomość: tel. kom. 790318118.

Ciągnik Ursus 1222, 1224 lub Zetor 11441; sieczkarnię do słomy do Bizona oraz pług Famarol.

Wiadomość: tel. kom. 511907139.

Przyczepę rolniczą o ład. od 4 do 12 t; rozsiewacz do nawozów; agregat uprawowo-siewny i opryskiwacz ciągnany. **Wiadomość: tel. kom. 795807728.**

Skóry królicze. **Wiadomość: tel. kom. 602714793.**

Wykę jarą do siewu.

Wiadomość: tel. kom. 506074104, Gardeja.

Ciągnik C-330, C-360 3P, MF 255 lub podobne oraz przyczepę o ład. 4 t.

Wiadomość: tel. kom. 606361986, Pilichowo.

Tura do ciągnika C-360.

Wiadomość: tel. kom. 660931468.

Wydzierżawię

Przyjmę w dzierżawę grunty orne w celu uprawy w okolicach powiatów Malbork i Nowy Dwór Gdański, minimalny okres dzierżawy 5 lat, warunki do uzgodnienia.

Wiadomość: tel. kom. 723893792.

Oddam w dzierżawę 7 ha w jednym kawałku, położonych na terenie gminy Przywidz, wieś Miłowo - warunki do uzgodnienia. **Wiadomość: tel. kom. 605353579.**

Sprzedam

Ciągnik C-330 zarejestrowany, r. prod. 1983 i pług 3-skibowy firmy Unia Grudziądz.

Wiadomość: tel. (55) 278 16 94.

Nostrzyk biały, dwuletni i facelię.

Wiadomość: tel. kom. 515412904.

Rozrzutnik obornika jednoosiowy, ładowacz czołowy Tur 2-sekcyjny do ciągnika C-360 oraz orkan do zielonek, stan b. dobry. **Wiadomość: tel. kom. 604697016.**

Działkę siedliskową (rolniczo-budowlaną) o pow. 0,47 ha w miejscowości Mosiny-Wybudowanie, oddaloną ok. 250 m od głównej trasy Człuchów - Debrzno. Cena - 49 000 zł. **Wiadomość: tel. 004915222360624.**

Przyczepę samobierającą (21 noży) do sianokiszonki, ciągnik C-4011 oraz chłodnię do mleka o poj. 420 l.

Wiadomość: tel. kom. 516928431.

OFERTY

Kombajn zbożowy Bizon Z056 oraz pszenżyto ozime.
Wiadomość: tel. kom. 506074104, Gardeja.

Sianokiszonkę i słomę.
Wiadomość: tel. kom. 609850331.

Jałówkę cielną HF. **Wiadomość: tel (55) 221 11 89.**

Ciągnik Zetor 16245, r. prod. 1992, stan b. dobry.
Wiadomość: tel. kom. 502057128.

Przyczepę ciężarową Krone o ład. 14 t, wym. 7 x 2,4 m, wywrot na 2 strony, w stanie idealnym. Cena - 31 000 zł.
Wiadomość: tel. kom. 606361986, Pilichowo.

Prasę kostkującą Fortschritt K-454, wyposażoną w zaczep do przyczepy i podajnik pęczków, stan b. dobry, zamontowany nowy aparat wiążący, wałek przekąźnika w komplecie. Cena - 3800 zł (do negocjacji).
Wiadomość: tel. kom. 796184961.

Bobik (3 t), cena - 700 zł/t.
Wiadomość: tel. kom. 509040673.

Ciągnik C-330 - zarejestrowany; ciągnik Fortschritt ZT 323 w b. dobrym stanie; przyczepę wywrotkę 4-tonową na „20”; rozrzutnik obornika jednoosiowy; brony posiewne 5-polowe; siewnik Poznaniak do zboża; angielski siewnik do warzyw, 8-sekcyjny.
Wiadomość: tel. (55) 275 12 64.

Gospodarstwo Ekologiczne, tel. kom. 507580964 lub 698695291 wysyła pocztą nasiona roślin warzywnych uprawianych metodą ekologiczną: dynia bezłuskowa Gleisdorf, 150 szt. - 20 zł; rzodkiewka Noba, 1 opak. - 5 zł; portulaka, 1 opak. - 7 zł; musztardowiec, 1 opak. - 7 zł; wiesiołek, 1 duże opak. - 29 zł; słonecznik jadalny kanadyjski, 1 opak. - 5 zł; słonecznik ogrodowy, 1 opak. - 5 zł; pomidory: Victoria, Taliński, Mikado, czarne Indigo Rose, Super Marmande, Faworyt, Francuski Gigant, 1 opak. - 7 zł; ogórki Ruski Express, 100 szt. - 7 zł; ogórki Dar, 100 szt. - 7 zł; ogórki Komnatnyj, 50 szt. - 7 zł; szczeń draparska. Wszystkie nasiona mają sprawdzoną siłę kiełkowania. Do nasion dołączona jest instrukcja uprawy. Realizacja zamówień powyżej 30 zł. Opłata przy odbiorze przesyłki.

Dom w surowym stanie na działce o pow. 9,5 a.
Wiadomość: Prabuty, tel. kom. 661319728.

Groch odm. Tarchalska i pszenicę jarą odm. Rospuda.
Wiadomość: tel. (58) 692 60 83.

Ciągnik U-1222; opryskiwacz Pilmet, belka szer. 18 m, poj. 2000 l, komputery oraz piec gazowy centralnego ogrzewania Buderus, stan b. dobry.
Wiadomość: tel. kom. 697068600.

Kombajn Bizon Z056; prasę do słomy Z 244 z podajnikiem do słomy; zgrabiarkę 5-gwiazdową; rozrzutnik obornika jednoosiowy; kombajn buraczany Neptun Z214. **Wiadomość: tel. kom. 697659929.**

Dwa budynki w stanie surowym na działce o powierzchni 2,2 ha lub mniejszej, piękna lokalizacja w gminie Chojnice. Cena do uzgodnienia.
Wiadomość: tel. kom. 691877920.

Brony zawieszane 3-polowe, ciężkie, niemieckie; brony 5-polowe, zwykle, składane; pług 2-skibowy; kosiarkę czeską; siewnik Poznaniak o szer. rob. 2,7 m; prasę kostkującą polską; rozrzutnik dwuosiowy po remoncie; 2 przyczepy wywrotki typu T070 o ład. 4,5 t, r. prod. 1985 i 1986, z dokumentami; wywrotkę jednoosiową SAM; przyczepę samobierającą T010 na górny zaczep; lej nawozowy; wały posiewne Campbella, 3-segmentowe, szer. rob. 5,3 m. **Wiadomość: tel. kom. 886128423, tel. (52) 395 57 77, gm. Czersk, dzwonić po godz. 17.00.**

Ładowacz Tur i opryskiwacz ciągany o poj. 1000 l, używane. **Wiadomość: tel. kom. 509658694.**

Przypominamy, że ogłoszenia drobne od rolników są zamieszczane **bezpłatnie**.
Ogłoszenia te można podawać telefonicznie:
tel. (55) 270 11 32, drogą elektroniczną:
e-mail: b.korzanska@podr.pl
albo **listownie** na adres redakcji.

Uprzejmie informujemy, że ogłoszenia drobne, publikowane w Pomorskich Wieściach Rolniczych, zamieszczamy również w „Blogu dla rolnika” na stronie www.strefa.agro.pl

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A											
B	●		●		●		●				
C							●				
D	●		●		●						
E					●		●				
F	●	●		●							
G						●		●		●	
H		●		●		●					
I							●		●		●
J	●		●	●	●						
K							●		●		●

Hasło:

I-6	E-1	B-6	H-10	K-6	C-4		D-2	J-8	F-6	A-6	I-8	G-11	C-5

Wśród czytelników, którzy do 20 lutego 2016 r. nadesłali do redakcji w Starym Polu prawidłowe rozwiązanie krzyżówki wraz z kuponem, rozlosujemy nagrodę książkową.

Rozwiązanie z nr. 1/2016 - HASŁO: „OSZRONIONE DRZEWA”.

Nagrodę wylosował: Krzysztof Skwiercz ze Swarzewa. Nagrodę prześlemy pocztą.

POZIOMO:

- A - 1) opuścić ojczyznę
- C - 1) imię pochodzenia germańskiego
- D - 6) duży samochód ciężarowy
- E - 1) kawa zbożowa w proszku
- F - 5) autorytet, poważanie
- G - 1) skandynawski karzeł
- H - 7) spolaryzowana cząstka
- I - 1) bunt szlachty
- J - 6) miasto w woj. warmińsko-mazurskim
- K - 1) wpada do innej rzeki

PIONOWO:

- 1 - G) symbol siły
- 2 - A) krewny ogórek
- 2 - I) np. perskie
- 3 - E) budka z gazetami
- 4 - A) hreczka
- 5 - F) matematyczny krzyżyk
- 6 - A) daleko mu do zawodowca
- 6 - I) „... krwi” Londona
- 7 - F) klawisz na klawiaturze komputera
- 8 - A) drapieznik w paski
- 8 - H) pokój
- 9 - F) spod ciemnej gwiazdy
- 10 - H) ocena, opinia
- 11 - F) kosmetyczna galaretka

Wykreślanka dla dzieci

Wykreśćcie z diagramu podane słowa. Są one wpisane poziomo lub pionowo, a niektórych liter użyto dwukrotnie. Nieskreślone litery, czytane kolejno rzędami, utworzą rozwiązanie.

P	R	Z	Y	M	R	O	Z	E	K
F	N	A	U	S	Z	N	I	K	I
E	R	D	Ś	N	I	E	Ż	K	I
I	E	Y	W	Y	C	I	Ą	G	S
Z	I	M	O	W	I	S	K	O	A
Z	I	K	M	N	A	R	T	Y	N
O	B	A	Ł	W	A	N	W	E	K
S	N	O	W	B	O	A	R	D	I

BAŁWAN
NARTY
NAUSZNIKI
PRZYMROZEK
SANKI
SNOWBOARD
ŚNIEŻKI
WYCIĄG
ZADYMKA
ZIMOWISKO

Wśród dzieci, które do 20 lutego 2016 r. nadesłali do redakcji prawidłowe rozwiązanie wykreślanki wraz z kuponem, rozlosujemy nagrodę książkową.

Rozwiązanie z nr. 1/2016 - HASŁO: „JEDZIEMY NA NARTY”.

Nagrodę wylosował: Kamil Gembrowicz z Juszkowa.

Nagrodę prześlemy pocztą.

Konkurs dla wytrwałych

Poniżej znajduje się druga część obrazka składającego się z 11 elementów. Wśród dzieci (do lat 13), które do **20 grudnia 2016 roku** nadesłali cały obrazek, naklejony na karcie pocztowej, rozlosujemy rower.

Laureatem „Konkursu dla wytrwałych” roku 2015 został Aleksander Flisikowski z miejscowości Brodnica Górna, pow. kartuski. Gratulujemy!

Rozwiązania krzyżówki i wykreślanki należy przysłać na adres:
PODR w Gdańsku, Oddział w Starym Polu
ul. Marynarki Wojennej 21
82-220 Stare Pole

POMORSKIE WIEŚCI ROLNICZE

WYDAWCA:

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku

REDAKCJA:

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku
80-001 Gdańsk, ul. Trakt św. Wojciecha 293
tel. (55) 270 11 32, e-mail: b.korzanska@podr.pl

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

mgr inż. Krzysztof Pałkowski (przewodniczący),
mgr inż. Antoni Hajdaczuk, Jarosław Jelinek (Pomorska Izba Rolnicza), mgr inż. Bożena Korzańska (red. naczelna),
mgr inż. Andrzej Okrój, dr inż. Daniel Roszak,
mgr inż. Ewa Szymańska, mgr Beata Wójcik,
mgr Karolina Wróbel

SKŁAD KOMPUTEROWY:

Bożena Korzańska

RAPORT Z RYNKU - na podstawie danych z Biur Powiatowych ODR w Gdańsku oraz biuletynu „Rynek zbóż” MRIRW
zestawiła Barbara Kukowska

KOREKTA:

mgr Lucyna Lesińska

ZDJĘCIA NA OKŁADCE:

Grażyna Szulist

DRUK:

Drukarnia TOP DRUK Ryszard Zelkowski
ul. Nowogrodzka 151 A, 18-400 Łomża, tel. (86) 473 02 12

CENA 1 egz. - 3,00 zł

ZAMAWIANIE PRENUMERATY:

Grażyna Szulist, Lubań k. Kościerzyny, tel. (58) 688 20 11
e-mail: g.szulist@podr.pl

Wpłaty przyjmujemy na konto:

PODR w Gdańsku, Bank Millennium S.A.

Nr 77 1160 2202 0000 0002 28960837 - Rachunek PLN

CENA PRENUMERATY:

półroczna - 28,00 zł (z wysyłką pocztową)

roczna - 44,00 zł (z wysyłką pocztową)

Prenumeratę przyjmują również doradcy BP ODR.

ZLECANIE REKLAM:

Grażyna Szulist, tel. (58) 688 20 11

e-mail: g.szulist@podr.pl

CENNIK ODPLATNOŚCI

ZA MATERIAŁY INFORMACYJNO-REKLAMOWE

Ogłoszenia, komunikaty i informacje handlowe,

artykuły sponsorowane:

cała strona - 800 zł + VAT; 1/2 strony - 480 zł + VAT;

1/4 strony - 300 zł + VAT; 1 cm² - 1,60 zł + VAT

Reklamy kolorowe wewnątrz numeru:

cała strona - 1000 zł + VAT; 1/2 strony - 600 zł + VAT

1/4 strony - 300 zł + VAT

Reklamy kolorowe na okładce:

II i III - 1200 zł + VAT; IV - 1600 zł + VAT

Zamieszczenie wkładki reklamowej za 1 stronę A4 - 500 zł + VAT

(za każdą następną stronę wkładki reklamowej dopłata 40%)

Drobne ogłoszenia od rolników są zamieszczane bezpłatnie.

Ogłoszenia te można zgłaszać telefonicznie:

tel. (55) 270 11 32 lub drogą elektroniczną:

e-mail: b.korzanska@podr.pl albo listownie na adres redakcji.

Redakcja nie zwraca tekstów niezamówionych i nie drukuje ich bez podania przyczyny. Redakcja zastrzega sobie również prawo redagowania i skracania nadesłanych materiałów.

Za treść ogłoszeń, tekstów sponsorowanych i reklam zleconych Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku nie ponosi odpowiedzialności. Ogłoszenia dla rolników indywidualnych są bezpłatne. Przyjmują je doradcy BP ODR. Można je też przestać pocztą, przekazać telefonicznie lub drogą elektroniczną.

Wszystkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie bez zgody PODR w Gdańsku lub autora publikacji jest zabronione.

POMORSKI OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO W GDAŃSKU

80-001 Gdańsk, ul. Trakt św. Wojciecha 293

tel. (58) 326 39 00, fax (58) 309 09 45

e-mail: sekretariat@podr.pl www.podr.pl

ODDZIAŁY

Oddział w Starym Polu

82-220 Stare Pole, ul. Marynarki Wojennej 21

tel. (55) 270 11 11 lub 270 11 00, fax 270 11 62

e-mail: starepole@podr.pl

Dział Specjalistów Branżowych i Administracji w Słupsku

76-200 Słupsk, ul. Poniatowskiego 4 a

tel. (59) 847 12 88, fax (59) 847 12 81

e-mail: oddzialslupsk@podr.pl

Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa w Lubaniu

83-422 Nowy Barkoczyn

tel. (58) 688 20 11, (58) 688 21 50, fax (58) 688 22 52

e-mail: luban@podr.pl

BIURA POWIATOWE OŚRODKA DORADZTWA ROLNICZEGO

BP ODR Bytów

ul. Wojska Polskiego 33, 77-100 Bytów, tel. (59) 822 27 52

e-mail: bytow@podr.pl

BP ODR Chojnice

ul. 31 Stycznia 56, 89-600 Chojnice, tel./fax (52) 397 41 12

e-mail: chojnice@podr.pl

BP ODR Człuchów

Osiedle Młodych 9, 77-300 Człuchów, tel. (59) 834 24 34

e-mail: czluchow@podr.pl

BP ODR Gdańsk

ul. Trakt św. Wojciecha 293, 80-001 Gdańsk, tel. (58) 326 39 22

e-mail: gdansk@podr.pl

BP ODR Kartuzy

ul. Hallera 1, 83-300 Kartuzy, tel./fax (58) 681 42 67

e-mail: kartuzy@podr.pl

BP ODR Kościerzyna

ul. Wodna 14, 83-400 Kościerzyna, tel./fax (58) 686 89 18

e-mail: koscierzyna@podr.pl

BP ODR Kwidzyn

ul. Grudziądzka 8, 82-500 Kwidzyn, tel. (55) 261 34 59

e-mail: kwidzyn@podr.pl

BP ODR Lębork

ul. Czołgistów 5, 84-300 Lębork, tel. (59) 862 21 72

e-mail: lebork@podr.pl

BP ODR Malbork

ul. Marynarki Wojennej 21, 82-220 Stare Pole, tel. (55) 270 11 19

e-mail: malbork@podr.pl

BP ODR Nowy Dwór Gdański

Plac Wolności 22, 82-100 Nowy Dwór Gd., tel. (55) 247 28 68

e-mail: nowydwor@podr.pl

BP ODR Puck

ul. Wejherowska 5, 84-100 Puck, tel. (58) 673 28 77

e-mail: puck@podr.pl

BP ODR Słupsk

ul. Poniatowskiego 4 a, 76-200 Słupsk, tel. (59) 847 12 81

e-mail: slupsk@podr.pl

BP ODR Starogard Gdański

Nowa Wieś Rzeczna, ul. Rzeczna 18, 83-200 Starogard Gd., tel. (58) 562 49 63

e-mail: starogard@podr.pl

BP ODR Sztum

ul. Mickiewicza 39, 82-400 Sztum, tel. (55) 267 04 33

e-mail: sztum@podr.pl

BP ODR Tczew

Gnieszewo ul. Parkowa 7, 83-110 Tczew

e-mail: tczew@podr.pl

BP ODR Wejherowo

ul. Sobieskiego 241, 84-200 Wejherowo, tel. (58) 672 13 09

e-mail: wejherowo@podr.pl